

ישיבת הצוות לשינוי כלכלי חברתי

ישיבה מס. 2 יום ג' 16 באוגוסט 2011 – בשעה 14:00

משתתפים: פרופ' מנואל טרכטנברג, יו"ר ות"ת – יו"ר הצוות

אייל גבאי - מנכ"ל משרד רוה"מ

ד"ר גבאי יורם-יו"ר פעילים, מכון פאלק למחקר כלכלי ישראל

דומיניסיני אסתר – מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי

הרשקוביץ גל - הממונה על התקציבים, משרד האוצר

כהן שחר - אינדיגו-HP, פעיל חברתי עמותת NOVA

פרופ' מלניק רפי – המשנה לנשיא, המרכז הבינתחומי

רו"ח מיכל עבאדי-בויאנג'י – החשבת הכללית, משרד האוצר

ד"ר פריזט שלומי – הכלכלן הראשי, הרשות להגבלים עסקיים

פרופ' קליין פנינה - ביה"ס לחינוך, אוני" בר אילן, כלת פרס

ישראל לחינוך

פרופ' קנדל יוג'ין - יו"ר המועצה הלאומית לכלכלה,

המחלקה לכלכלה, האוניברסיטה העברית

ד"ר רגב טלי - ביה"ס לכלכלה, אוני" ת"א, מרכז טאוב לחקר

המדיניות החברתית בישראל

ד"ר שמחון אבי - יו"ר הוועדה המייעצת לשר האוצר,

האוני" העברית

מר אבי ליכט – מטעם היועץ המשפטי לממשלה

מר עדי ברנדר

מר ראובן חזק – מרכז הוועדה

גב' נועה נוף-שטיינר – עוזרת אישית לפרופ' טרכטנברג

שרון אחדות - דובר

אוהד רייפן

סדר היום:

התכנסות + דיווחים כלליים	14:00-14:20
צוות מיסוי	14:20-15:00
צוות דיור	15:00-15:40
צוות תחרותיות ומחירים	15:40-16:20
הפסקה	16:20-16:30
צוות שירותים חברתיים	16:30-17:10
צוות ההידברות	17:10-17:30
דיון כללי וצעדים להמשך	17:30 ואילך

*

התכנסות + דיווחים כלליים

מנואל טרכטנברג: כרגע אין מצגת, כשתהיה מצגת אנחנו נודיע. גל מאחר, אנחנו לא נחכה לו, הוא הודיע שהוא מאחר, יש לנו לו"ז מאד מאד צפוף. רבותי, אנחנו נפתח את הישיבה. שלום לכולכם. נדמה לי שמאז הפעם האחרונה, הצטרף אבי ליכט מטעם היועץ המשפטי לממשלה, תודה אבי שאתה עוזר לנו בפן המשפטי, שהיה בחו"ל, ומכאן אנחנו שולחים תנחומינו לקרנית פלוג על פטירתו של נח, אביה, אדם יקר בכלל למדינת ישראל ולרבים מאתנו שהכירו אותו אשית. קרנית תמשיך את עבודתה בוועדה מיד אחרי השבעה. יש לנו לו"ז מאד צפוף. סדר היום מונח בפניכם בתוך התיק. מה שאנחנו נעשה זה כך: נפתח בשורה של דיווחים, ולאחר

מכון כל צוות יציג, מן הסתם ראש הצוות יציג את ההתקדמות בצוות שלו – שלה, כאשר ההצגה תהיה כעשרים דקות והיתר יהיה דיון. בסוף נעשה דיון כללי בצעדים להמשך. אני מאד מבקש מעכשיו, שנהיה מאד מאד ממוקדים באמירות שלנו ואני בטוח שלכל אחד מכם יש הרבה מה להגיד, הרבה רשמים וכו' וכו', וזה הכל טוב ויפה, אבל יש לנו חמישה צוותים שאנחנו צריכים להספיק היום, וכל צוות יקבל אותו "זמן שידור" מה שנקרא, ועל כן אני אהיה די אכזרי בניהול הזמן.

כמה אמירות כלליות שהן גם בגדר עדכונים. יצאנו לדרך לפני שבוע בדיוק מבחינת העבודה של הוועדה, זה נראה כאילו חודש לפחות, מבחינת האינטנסיביות. היינו צריכים להשקיע בו זמנית הרבה אנרגיה גם בהתנעה של עבודה ציבורית וגם בפן הציבורי, ההידברות, הייצוג של הוועדה אל מול הציבור, אני רוצה להזכיר לכם, שהמערכה הזאת, הפן הציבורי היא קריטית, והלגיטימיות של מסקנות הוועדה תלויה במידה רבה בהצלחה שלנו שם.

אני רוצה לציין על ההתחלה, שעד היום, ואני בטוח שיהיה הלאה, יש שיתוף פעולה מצוין בין כל הגורמים שמרכיבים את הוועדה ואת הצוותים. זה לא דבר טריוויאלי להביא למודוס ויונדי טוב בין כל הגורמים הממשלתיים והלא ממשלתיים שיושבים כאן, ואני מציין את זה באמת לשבח.

כמה דברים לגבי, אנחנו עדיין לא סגרנו את הצוות המקצועי שמלווה אותנו, אבל כבר יש לנו צוות יותר מובנה, אז שוב פעם, ראובן הוא הרכז של הוועדה, נועה היא העוזרת האישית שלי, יושב כאן גדי פרנק שאתם מכירים, ויובל שמצטרף לצוות

שלנו ואני מודה לו שבאפס זמן התרעה הסכים, והוא יתרום רבות לעבודה של הוועדה.

הרכב הצוותים: לא היה קל להרכיב את הצוותים, לא מכיוון שחסרים אנשים, אלא שדווקא יש לא מעט שרוצים לתרום. ההרכב נמצא בתיק, תסתכלו בו. יש את השמות של המשתתפים בצוותים ואת הרכזים. מן הסתם כל אחד יודע את אלה שבצוות שלו, אם יש לכם, מי מכס חושב שיש עוד אנשים שיכולים לתרום בצורה ישירה ומשמעותית, ישירה ומשמעותית לאחד מהצוותים, אפשר להזמין. הרי כאן מדובר גם על חברים וגם על מוזמנים, אני לא רוצה להתחיל לעשות את ההפרדות. כל אחד יודע את הסדר, אבל אפשר גם להזמין נקודתית. כלומר, לא צריך להיות מוזמן לכל אורך העבודה של הוועדות. תעיינו בשמות ועוד פעם נקבל ברצון הצעות נוספות.

נועה, ברשותך, אם את יכולה, לא הספקנו לחלק את הלו"ז. אני מאד רוצה שתסתכלו היטב היטב בלו"ז של עבודת הוועדה, כי הכל נגזר משם. תראו, תאריך היעד להגשת העבודה הוא יום ה' ה-15 לספטמבר. זה טיפה פחות מחודש מהיום. למה? אני חושב שהדברים ברורים, מה קורה בשבוע שלאחר מכן, או מה אמור לקרות בשבוע שלאחר מכן ב-20, ואנחנו לא רוצים להצמד יותר מדי לתאריך ההוא, כי זה יראה לא טוב, והדברים ברורים ולא צריכים הרחבה. לכן בעצם, המועד האחרון וזה גם גבולי, זה ב-15 לספטמבר. ב-13 לספטמבר, כלומר, ביום של כינוס הוועדה, הרי אנחנו נפגשים כל יום שלישי, אנחנו נעשה מרוץ של כל היום, כדי להגיע לסיכומים על כל ההמלצות. למחרת נעשה לא כתיבת הדו"ח, אלא ליטוש של מה שיש ללטש, הכנת מצגות וכו' וכו' וב-15 מגישים. זה

אומר בעצם, שעיקר העבודה של סגירת ההמלצות, קורית בשבוע הקודם, בשבוע של ה-4 בספטמבר, זה השבוע הכי משמעותי מבחינת ממש לעבוד על המסקנות, על ההמלצות לגופן, כאשר בשבועיים הקודמים יש שני תהליכים מקבילים שקורים: אחד, זה תהליך העבודה הרגיל של הוועדה ושל הצוותים, וכמו כן, השימועים שעליהם אני תכף ארחיב את הדיבור. אנחנו נמצאים בשבוע שקודם לכך, שבו יש את עבודת הוועדות והצוותים הרגילים, פלוס מפגשים בשטח. כל דבר כזה מעמיס על העבודה של חברי הוועדה, וזה חשוב שתראו את זה.

כמו שאתם רואים, זה ממש דחוס ביותר, על הקשקש מה שנקרא מבחינת היכולת לייצר פה תוצר אמיתי. אני רוצה פה להדגיש עוד כמה דברים: שלושת השבועות, השבוע והשבועיים הקרובים אם כן, יש במקביל את עבודת הצוותים של הוועדה והמגע עם הציבור. אמרתי, המגע עם הציבור נורא חשוב. לכן גם מבחינת הנראות, אבל גם לגופו של עניין, חייב להיות שכל התהליך הזה מסתיים בראשון לספטמבר כי אתה צריך לקחת את התשומות האלו ולהפנים אותן לתוך עבודת הצוותים. אם היינו ממשיכים עם השימועים האלה, נניח כדי להקל על העומס, זה פשוט לא יהיה נכון, כי אז ברור שזה כאילו קוסמטי ולא אמיתי, הרי אם אתה באמת רוצה לשמוע עדויות ולהיות מושפע מזה, אז זה צריך לקרות בצורה כזאת. לכן בעצם, מבחינת ה-timing של הדברים, אי אפשר לזוז לא ימינה ולא שמאלה, זה סד קשיח ביותר הדבר הזה.

כמה אמירות על המפגשים בשטח ועל השימועים, אנחנו נרחיב את הדיבור על כך כאשר נדבר על צוות ההידברות, אבל הכל

חשוב כשאנחנו מסתכלים על הלו"ז. מפגשים בשטח, לאמור מה שהתחיל ביום ראשון, כשאני ירדתי לשטח בתל אביב, אתמול החוויה הקשה של שחר ושל שלומי פריזט, שירחיב את הדיבור אח"כ, אבל זה היה פיק, ואני מקווה שהיום, מחר ומחרתיים יהיה יותר קל. ניקח את הדברים בחשבון. אבל מדובר על ערב מפגשים, שניים שלושה חברי וועדה אל מול הציבור בשטח. פה ה-input התשומות שמקבלים משם, הן יותר כלליות התרשמותיות ומהצד השני, זה אמירה statement אנחנו באנו להקשיב, אנחנו רוצים את ההתרשמות הבלתי אמצעית וכו'.

הפן המהותי יותר מתחיל ב-22 לאוגוסט, שלשום יצא קול קורא, וזה תהליך מסודר של כל מיני גורמים בציבור יכולים להגיש בקשה, לא בקשה הצעות למיניהן, ההצעות האלה יעברו איזשהו סינון וחלק מהן יגיעו, בכלל, אני מוכן לשלם מהכיס שלי אלף שקל למי שייתן לי שם יותר טוב לשימוע. זה פשוט משגע אותי, אני לא מצליח בעברית למצוא, אז אם מישהו חושב – היוועצות זה לא בדיוק. זה באמת כמו hearing מציגים לפניך אתה שואל שאלות, ואילו היוועצות זה consultation. שזה משהו אחר.

דובר: שמיעת הציבור.

מנואל טרכטברג: כן. זה שמיעת הציבור, אבל בסדר, בואו לא נעשה מזה, אח"כ. בכל אופן המדובר הוא בממוצע כל שימוע חצי שנה, בממוצע, יהיו כאלה גם יותר קצרים, וגם יותר ארוכים, בממוצע. על כן אנחנו נקדיש לזה 20 שעות בשבוע, שזה הרבה מאד, זה בסה"כ בשבועיים 80 שימועים. זה נשמע הרבה, זה כאין וכאפס לעומת מה שכבר מגיע. ואז אנחנו צריכים פה

מנגנון שכבר מתחילים להקים אותו, של סינון לפי קריטריונים, זה לא דבר פשוט, אבי מן הסתם יתעניין בדבר הזה.

מי עושה את השימוע? זה גם הצוותים ובמיעוט המקרים, הוועדה היא חלוטה, ואם זה אותם אנשים שמתחלקים אחרת, אז יהיו חמש מסגרות שבהן מתקיימים השימועים. ארבעה צוותים והוועדה. אנחנו – טוב, זה פאזל מאד מורכב הדבר הזה ואנחנו נארגן אותו. השימועים יתקיימו כאן, יש כאן שלושה חדרים, ויהיו מצולמים ומשודרים אינטרנטית בזמן אמת ותהיה אפשרות לציבור להשתתף, יהיה מודרייטור להשתתף דרך כתיבה, זה לא צ'אט, יש לזה איזה שם, מישהו שולח ורוצה להשתתף, שולח משהו, ויש מי שעושה סינון והוא יכול להפנות שאלות הלאה או להציע הצעות. זה התהליך, הפן השקוף הציבורי הוא חשוב מאד. אופרציה כזאת כפי שנאמר, מעולם לא היתה במדינת ישראל, של 80 שימועים משודרים בהשתתפות אינטרנטית וכו' וכו', אופרציה רצינית מאד. זה השימועים. אין מה לעשות, הוא לוקח מהמשב היקר הזה של הזמן שלנו, אבל הוא חשוב ביותר.

הזירה השלישית היא הזירה האינטרנטית שכבר מתקיימת היום, של טוויטר וכו', ואני לא ארחיב את הדיבור בצוות ההידברות ידווחו גם על זה. זה תוסס ועובד 24 שעות. זה משהו מדהים מה שקורה שם. זה לגבי הלו"ז, כל אחד מאתנו צריך להפנים את זה חזק מאד, ומפה נגזרים כל מיני דברים על תוכניות לנסיעות, חופש, בילוי עם בן או בת הזוג, לראות את הסרט האחרון וכו'. זה זה.

עכשיו, מילה אחת, זה יעזור, אבל אנחנו עדיין ערים לזה, התנהלות מול התקשורת. קרתה תקלה השבוע, שלשום נדמה לי, היתה ידיעה בהארץ, על דברים שאמר חבר וועדה לכתב, והוא ציטט הכתב, זו לא שיחה of the record כשזה קורה ככה, זו תקלה. עכשיו, אני לא רוצה לעשות מזה עניין, אבל חברים, זה על הגבול של החמור. רק שנפנים את זה, צריך הרבה איפוק וכושר עמידה, כי הלחצים הם אדירים מצד התקשורת לפרוץ. אדירים, ואת זה אפשר להבין וצריך איפוק מרבי. שרון ידבר על זה אח"כ, אנחנו כן נרצה להתחיל החל מהיום או ממחר לכל המאוחר, להיעזר בכולכם, גם במערך התקשורת, לא יכולנו לעשות את זה, עכשיו היתה מערכה אחרת, אבל אז זה צריך להיות מנוהל בצורה מסודרת מכאן. כי זה מורכב מאד העניין הזה. קשה לתאר עד כמה זה לא פשוט.

היום אנחנו נסתכל על עבודתם של חמישה צוותים ולא ששה, צוו המקרו, מן הסתם קרנית קרה מה שקרה, ולכן צוות המקרו נדמה לי שנפגש בפעם הראשונה בהמשך השבוע, אחרי השבעה, ואז מן הסתם היום לא יהיה מקום לעדי הממלא מקום, לא היה מקום לעשות דיון על המקרו, כמובן אנחנו מכירים בחשיבות של הצוות הזה. עד כאן אני עומד בדיוק בזמן, אם יש שאלות נקודתיות, בבקשה.

פנינה קליין: אני מוותרת על האלף שהצעת, אבל הביטוי שימוע יש לו קונוטציה שלילית.

מנואל טרכטנברג: בדיוק.

פנינה קליין: ולכן משהו על הבסיס של קשב, כמו אוזן קשבת, או משהו עם קשב.

שרון אחדות: המונח המקובל הוא שיתוף הציבור.
מנואל טרכטנברג: שיתוף הציבור.
פנינה קליין: משהו על בסיס קשב.
מנואל טרכטנברג: כן כן, אני אמרתי, שימוע זה משהו נורא. צורם לי והורג אותי. שיתוף הציבור. בסדר.
דובר: זה לא שיתוף הציבור, אתה רוצה לשמוע.
פנינה קליין: נכון. זה קשב. משהו כזה, אבל לא שימוע.
מנואל טרכטנברג: חברים, בהפסקה נגבש מילה שכזאת. עוד הערות, אם מישהו רוצה להעיר איזושהי הערה חשובה?
שלומי פריזט: אני לא ראיתי את כתב המינוי, לא ראיתי את הטקסטים, לא ראיתי, אני חושב שאלה של כן מסגרת תקציב או לא מסגרת תקציב, כן החלטות פיסקליות או לא החלטות פיסקליות. איפה זה עומד?
ראובן חזק: יש כתב מינוי ויגיע, אני מתאר לעצמי דרך משרד ראש הממשלה בצורה רשמית ואולי קודם נפיץ אותו במייל.
רפי מלניק: סליחה, זה כבר בפייסבוק,
מנואל טרכטנברג: כתב המינוי? אבל עדיין צריך להגיע בצורה פורמלית.
ראובן חזק: בפייסבוק של הוועדה זה כבר פורסם.
מנואל טרכטנברג: כן, רק שכחתי הערה טכנית, אולי קטנונית, אבל אני אגיד אותה בכל זאת. מקומות הישיבה הם רנדומליים כאן. השקענו גם בזה מחשבה. אז מי שמבין מבין. אני חושב שזה מאד חשוב, אנחנו כולנו באותה סירה, ואין פה ענין של סטטוס ושום דבר אחר, יושבים איפה שנוח מבחינת השולחן, זה רנדומלי וזה המצב. תסלחו לי על כך, אבל זה חשוב. עד כאן צוות המיסוי, יוג'ין, בבקשה.

צוות מיסוי

יוג'ין קנדל: כמה דברים. א. רציתי להגיד שהצמיחה ברבעון האחרון 3.3 זה לא מבשר טובות במיוחד, ולכן אני חושב שכל הנושא של אחריות,

אייל גבאי: יוג'ין, למי שלא יודע, רק תגיד מכמה ירדנו.

יוג'ין קנדל: כן. היינו ב-4.7,

רפי מלניק: היום זה פורסם?

אבי שמחון: זה רבעון ראשון פרסום ראשון, רבעון שני יכול להיות שזה קצת יעלה, אבל זה לא, רואים את זה גם במסים, ואני דיברתי לפני כמה ימים עם אנשים בשוק, ואומרים שזה היה אולי יולי מאד מאד קשה מבחינת הפדיונות, בחלק מהמקומות הם טענו שזה ירידה של 8% בפדיון הקמעונאי, ז"א שזה לא מבשר לנו טובות.

יוג'ין קנדל: או.ק. אני לא צריך 20 דקות ולא 40 דקות, זה מאד מאד מהיר. אנחנו נפגשנו פעמיים כבר, אנחנו נפגש בשבוע זה עוד פעם אחת ובשבוע הבא עוד פעם אחת. פגישה ראשונה היתה ככה יותר מקרו וסקירה, של מנהל הכנסות המדינה, רשות המסים התייחסו, ביטוח לאומי התייחס ואתמול היתה ישיבה. יש שלוש ישיבות של העלאת רעיונות. אנחנו הרבה פחות קשורים לשימועים הציבוריים. מה שרלוונטי לצד המיסוי די ברור לנו. א. ישנן כמה החלטות, אחת, שאנחנו הולכים לתוכנית החמש שנתית ולא לשנה הקרובה. אני חושב שאני הייתי ממליץ ליישם את זה גם לשאר הנושאים, כי אף יש לזה יכולת להזיז דברים הרבה יותר גדולה מאשר בשנה אחת. ב. זו גם נראות הרבה יותר טובה מבחינת הציבור ולנתח יותר גדול. דבר שני, אנחנו אמרנו שאנחנו מחלקים את זה לשני סוגי

רבדים. רובד אחד זה סוגי מסים, וזה ישירים, עקיפים, פטורים וביטוח לאומי. ואנחנו עושים בכל אחד מהם הוצאות והכנסות. ז"א פעולות שמורידות את ההכנסות, פעולות שמעלות את ההכנסות, אנחנו עושים תעדוף בכל אחד מהם, לפי שני המבנים האלה, ככה שבעצם זה מאפשר לנו להסתנכרן עם וועדת מקרו בצורה מאד נוחה, איפה שוועדת המקרו תחליט או שכל הוועדה תחליט מה הגודל. אנחנו יכולים פשוט לחתוך וזה מאפשר גם לדרג הפוליטי אלטרנטיבות איפה שהן כבר מתועדפות.

בצד מסים ישירים, אנחנו צריכים להיות מסונכרנים עם וועדה של גל, בשרותים הציבוריים יש שם דברים שאתה יכול לתת את זה או כדרך התקציב, פתרונות לכל מיני בעיות או דרך מערכת מס, אנחנו צריכים לראות מה יותר יעיל ואיפה התמורה לשקל שולי יותר טובה, וגם קצת עם הוועדה של אייל בנושא של דיור, בנושא של מיסוי על נדל"ן. במקרה של מיסוי על נדל"ן, בגלל שהמיסוי על נדל"ן המטרה שלו היא לא לאסוף או לא לייצר מקורות, אלא יותר לטפל בנושאים של נדל"ן, אנחנו משאירים את זה לוועדה של אייל, ופשוט נתעדכן מה העלות המשמעותית. אותו דבר בנושא של מסים עקיפים, עם הוועדה של שלומי, ששוב, כל הנושא של מכנים ומסי קניה, אנחנו אמנם דנים בזה, אבל רוב העניין בנושא הזה הוא לא בצד של הכנסות ממיסוי, אלא בצד של טיפול בכל מיני חסמים: הגנה על תוצרת, הסכמים בין לאומיים ולכן אנחנו משאירים את זה יותר בטיפול שלהם, כי שם זה יותר ואנחנו מסונכרנים. אז אנחנו בעצם מסונכרנים עם ארבע וועדות אחרות, חוץ מוועדה – מה הוועדה החמישית? שכחתי.

מנואל טרכטנברג: הוועד החמישית זה מקרו.
יוג'ין קנדל: לא לא, עם מקרו אנחנו דווקא כן מסונכרנים.
מנואל טרכטנברג: יש שרותים, אתם, דיור ותחרותיות במחירים.
יוג'ין קנדל: אה, עם עצמנו אנחנו גם מסונכרנים. אני חושב שהיה טוב
מאד, ותוך שעתיים וחצי, פתרנו את כל בעיות המיסוי הישיר
של מדינת ישראל. אני חושב שוועדות בן בסט ושחר ורבינוביץ
יכלו לקנא. מחרתיים אנחנו יושבים על מיסוי עקיף ובתחילת
השבוע הבא יושבים על פטורים, ועם ביטוח לאומי וכבר אנחנו
ביקשנו חישובים על כל מיני דברים. אח"כ מי שהחליף אותי
ב-30 לחודש בישיבה פה החליף אותי יהודה נסרדישי, ביקשתי
ממנו, אני אהיה בחו"ל, וכשאני חוזר אנחנו סוגרים את אותו
שבוע שאתה ציינת. אנחנו סוגרים את הנושא הזה מבחינת
ההמלצות ומביאים אותן לוועדה.
אח"כ כשאנחנו מדברים על שימועים ועל מפגשים וביקורים
בשטח, אני הייתי רוצה לקבל קצת יותר הסבר.
מנואל טרכטנברג: זה צריך הידברות. בסדר.
יוג'ין קנדל: תודה, אני סיימתי.
אייל גבאי: כמה הערות למיסוי. גם אם הוועדה של נניח, הנדל"ן, מטפלת
במסי רכוש, צריך להכיר שבועדת המיסוי יש הרבה מאד נסיון
במסי רכוש. כך שזו אינטראקציה מאד קריטית. ז"א אפשר
ששם זה יהיה יעיל ליד, אבל השאלה, יש נסיון, האם זה פעל
בעבר או לא פעל, או האם יש פוטנציאל פעילות. גם במיסוי
עקיף.
יוג'ין קנדל: הנציגים יושבים בשתי הוועדות.
מנואל טרכטנברג: לא, נציגים זה בסדר, אבל לאו דווקא אותו נסיון.

אייל גבאי: כן, צריך פה את האינטראקציה גם במיסוי עקיף, שזה גם

נושא מיסויי וגם נושא –

מנואל טרכטנברג: אני רוצה פה טיפה להביא את זה למקום אחר. תראו,

אני מצטער שאולי לא הסברתי את זה בפעם הקודמת, אבל

הכל קורה תוך כדי. הכוונה, כשאנחנו מדברים על הסלוט של

כל צוות כאן, זה לא רק דיווח של מה שהצוות עשה. אלא,

העניין הוא להביא מהצוות את הכיוונים שמסתמנים שם,

להציג אותם כדי שיהיה כאן דיון. הוועדה צריכה לשמוע ולתת

ב-feed back את המחשבות שישנן כאן לכל הכיוונים.

אם אנחנו מדברים על העניין של המסים, אז קודם כל הדבר

הראשון שאנחנו צריכים לשמוע מכם כאן, זה שינוי בתמהיל

המסים לשם מה. מה המטרה, מה אתם רוצים להשיג, כמה

ניתן להשיג את זה באמצעות המסים וכו'. הנכון הוא שרובנו

יודעים את הכיוון, אבל עדיין חובת ההוכחה עלינו. עלינו, על

כולנו, ולכן מה שאני הייתי מאד רוצה, מה כיווני השינוי

בתמהיל שמסתמנים ולשם מה, מה המטרה וכו'.

יוג'ין קנדל: אני בכוונה לא רוצה להכנס לכל הדיון על השיקולים, כי זה

ייקח לנו עוד שעתיים וחצי.

מנואל טרכטנברג: לא על השיקולים.

יוג'ין קנדל: שניה, מבחינת המטרות, המטרות כשאני אמרתי שאנחנו נציג

אלטרנטיבות, אני אולי בעצם לא הבהרתי את זה, אבל זאת

היתה בדיוק התשובה, המטרות לפי דעתנו, צריכות להקבע

באגריגט, ז"א השאלה היא מה הפונקציה. אנחנו פה צריכים

להחליט מה תהיה התוצאה הגלובלית של הוועדה אם אנחנו

מייצרים עודף הכנסות, תוספת הוצאות, האם אנחנו – אני

חשבתי שאנחנו כצוות מיסוי, אנחנו רואים את עצמנו הרבה

פחות מקרו, אלא הרבה יותר מיקרו. אדרבא. לכן צוות מקרו הוא בעצם צריך להביא את הדברים שהם בעצם, יש לנו פה הוצאה, גרעון, מסים וכו'.

מנואל טרכטנברג: אבל זה לא שם, יוג'ין. נניח לרגע, לצורך הדיון שזה משחק סכום אפס. או.קי? אני שם בפניך את הקונפליקט הזה. למה אתה רוצה לעשות שינוי?

יוג'ין קנדל: זה מאד פשוט. זה דווקא השלב השני. אבל אתה לא יכול לעשות כל פעם שינוי בהנתן שזה סכום אפס, אבל אולי הוא לא סכום אפס, אולי הוא סכום חיובי ואולי הוא סכום שלילי. רפי מלניק: הכיוון, יוג'ין. הכיוון.

יוג'ין קנדל: אני אגיע לזה. אני רק אומר שלכן אנחנו מראש אמרנו שאנחנו הולכים לעשות דברים שהם נכונים, לתעדף אותם ותכף אני אסביר איך ואח"כ אנחנו נוכל להכניס, לא צריך להגיד, נניח שזה סכום אפס, אלא אנחנו יכולים לעשות עם זה משהו. מבחינת ההסתכלות על המסים העקיפים והמסים הישירים, די ברור שאנחנו נמצאים היום בסיטואציה מאד מעניינת, שמצד אחד שעורי המסים העקיפים ירדו בעשור האחרון, רובם, חוץ מבלו על הדלק, על סולר, דלק נשאר אותו הדבר.

יורם גבאי: רגע, המיסוי העקיף עלה, אמרת הפוך.

יוג'ין קנדל: שעורים של מיסוי עקיף ירדו.

יורם גבאי: בוא נאמר במדויק, המיסוי העקיף בחקיקה, כי יש הכנסות ויש חקיקה. ההכנסות נגזרות מפעילות. עלו למעשה ב-2 מיליארד שקל מ-2003 ומיסוי ישיר ירד ב-23 מיליארד שקל בחקיקה. כרגע אני לא מתייחס למס ספציפי זה או אחר. אבל זו למעשה התוצאה הסופית.

יוג'ין קנדל: זה לא מה שאנחנו ראינו בזה. רוב המסים העקיפים כשעורים, לפי טענה של מנהל הכנסות המדינה ורשות המסים, ירדו. יורם גבאי: זה לא סותר, כי יש שעורים, יכול להיות שבמסי קניה ירדו הרבה שעורים. אבל אם עלה מס בנזין הרבה, היקפו גדול יותר מההורדות במסי קניה. בסופו של דבר עלה בחקיקה 2 מיליארד ובמיסוי ישיר ירד 23 מיליארד עד 2011 וצפויה ירידה נוספת של 11 מיליארד תוך חמש שנים. זו התמונה הכוללת.

יוג'ין קנדל: אני לא מתווכח ואני חוזר למשפט הקודם, שעורי המסים העקיפים למרות מה שנאמר, רוב השעורים של מסים עקיפים ירדו. עכשיו, מה שקרה זה שני דברים. א. היתה עליה על סולר והיא היתה די גדולה, ועל פחם. שם הכמויות הן מאד גדולות, והיתה הסטה של שרותים ציבוריים שעליהם לא גובים מע"מ לשרותים פרטיים שעליהם כן גובים מע"מ. ז"א לכן הבסיס של המס מאד עלה. ולכן בהחלט המס נטל המס הועלה מ-15.7 ל-16.1 בתל"ג

יורם גבאי: נטל המס העקיף

יוג'ין קנדל: העקיף. הוא נשאר כמעט זהה, לעומת זאת נטל המס הישיר ירד. ומה שמעניין שהוא ירד במיוחד גם בגלל הורדת שעורי מס וגם בגלל שבמשבר, הרי אם אתה מסתכל על המסים במשבר, הוא ירד, נטל המס הישיר ירד בצורה דרסטית מאד, ונטל המס העקיף ירד, דרך אגב, מה שקצת שמר עלינו במשבר, כי אם היה לנו הפוך, אז היינו בגרעון של 8% ולא יודע, סדרי גודל, ולא 6%. עכשיו אנחנו נמצאים פחות או יותר חצי חצי, אבל אם מסתכלים על השוואה בין לאומית, אנחנו די ברור

שבנטל מס ישיר אנחנו די למטה, ובנטל מס עקיף אנחנו די למעלה.

יורם גבאי: ויותר מזה, במיסוי ישיר אנחנו מאד נמוכים בקבוצת המעמד הבינוני, נמוכים באופן קיצוני בקבוצות החלשות, בנוסף המס גבוה מאד, ונטל המס, נניח על שכר ממוצע, המכפלות של שכר ממוצע, הוא נמוך מאד גם בקבוצות הביניים והנמוכות. גל הרשקוביץ: אנחנו הכי טובים ב-OECD במקום 28-30, משהו כזה. אנחנו בצמרת הגבוהה.

יורם גבאי: כן, דרך אגב, מבנה המיסוי פרוגרסיבי מאד, מס הכנסה, למרות שכאילו האפקט התחולה היא פחות פרוגרסיבית מהעבר, אבל עדיין בתוכו הוא פרוגרסיבי כמעט כמו שבדיה, ז"א פרוגרסיביות מאד חזקה.

מנואל טרכטנברג: את כל זה רובנו מכירים, ועכשיו so what? יוג'ין קנדל: ולכן, מזה נגזרת פעילות שבמסים ישירים אנחנו צריכים ללכת בדרך של כיוון, אם אנחנו רוצים להיות יותר דומים ל OECD או לפחות לקבוצת יחס ב-OECD שאתם אנחנו פועלים, אנחנו צריכים לזוז. אני לא יודע כמה אנחנו צריכים לזוז,

מנואל טרכטנברג: אני מציע לעצור בדיוק בנקודה הזאת, גם אני יותר נמנה עם המחנה הזה. לא אעשה חיים קלים לעצמי. להדמות למחאה, זה לא כדי להדמות ל-OECD, אני גם לא ראיתי שום שלט שאומר אני רוצה להיות כמו ה-OECD. המחאה היא כי כואב משהו.ה שאלה האם שינוי בתמהיל המסים נותן איזשהו מענה למצוקות שעולות מתוך המחאה, ואם כן, כמה ולמה וכו'.

יורם גבאי: כן, התשובה די ברורה, אני חושב, בגלל הפרוגרסיביות הקיצונית של המסוי הישיר ולעומת זאת האגרסיביות היחסית

של המסוי העקיף שהוא משליך גם על מחירים, המעבר למעשה יוצר מידה גבוהה יותר של פרוגרסיביות, שזה תוצאה אחת. תוצאה שניה, אנחנו מעריכים שבשינויים שנעשה במיסוי ישיר כלפי מעלה, כדי לממן בינתיים את המסוי העקיף, אחרי זה נשאל אם זה צריך לממן גם את ההוצאות, בסה"כ זה לא יסכן, לדעתנו שוב, אם זה ייעשה במתינות, את היכולת תחרות בשוק הבינלאומי. משום שהמסוי על החברות הוא יחסית בינוני נמוך ושינוי בשוליים לא יכביד על הסקטור העסקי באופן שיסכן את יכולת התחרות שלו.

מנואל טרכטנברג: אם פונקציית המטרה היא להקטין את האי שוויון, אם אני מתרגם את זה למה שאתה אומר.

יורם גבאי: נכון.

גל הרשקוביץ: זה יושג אפילו באמצעות תמהיל פנימי, מבלי להסתכל כרגע, יושג.

מנואל טרכטנברג: אתה צודק, צריך להגיד את זה בצורה מפורשת, שפונקציית המטרה בשינוי בתמהיל המס היא כדי להקטין את האי שוויון, צריך להגדיר ודרך אגב, לפי מה אתה מודד אי שוויון? אנחנו יודעים שיש כל מיני הגדרות,

יוג'ין קנדל: אי שוויון בהכנסות אתה לא מונע, אם אתה מקטין או כמעט ולא מקטין. אם אתה מוריד מסים עקיפים, אתה לא נוגע באי שוויון בהכנסות.

יורם גבאי: למה, אתה משפיע בתחולה, למע"מ יש תחולה –

יוג'ין קנדל: אם אנחנו רוצים, שאלה שעומדת לפנינו, אם אנחנו רוצים לעשות את זה יותר, באמת להשפיע על אי השוויון, אנחנו צריכים למסות יותר את אותו מעמד ביניים שמפגין.

מנואל טרכטנברג: לכן השאלה כל כך חשובה. לכן אני אומר לכם, שצריך להשקיע הרבה חשיבה ואני מקיים פה דיון על זה עשר דקות לפחות, זה כלום, אבל כדי להציף את הסוגיות, כי אני גם שמעתי את עצמי אומר כל מיני דברים שאני רוצה לשנות, בלילה בין 2 ל-3 אני שואל את עצמי רגע, למה אמרת את זה, מה אתה אוטומט שאומר דברים? בואו נראה אותך.

יוג'ין קנדל: ומה אתה עונה?

מנואל טרכטנברג: (זה בין 4 ל-5) באמת, כי צריך למקד את זה מאד. ה-OECD לא יכולה להיות קנה מידה כשלעצמה, תראה, זה משהו שאתה כן בודק מולו, אבל צריך מאד להזהר. ולכן למשל, שאלה קריטיות זו שכבר עלתה כאן, באיזה מידה, למשל שינוי דלתא במסים העקיפים, באיזו מידה זה משפיע על איזה מדד של אי שוויון וכו'. אז זה קריטי. יתירה מזאת, שינוי במס הכנסה, זה ברור לגמרי שאז לא מספיק מדד אחד של אי שוויון. כי אתה יכול להפיל את זה לעשירון העליון בכל, או להוריד את זה, וההשפעות הן שונות. לכן אני חושב שצריך להתחיל את הדיון שם. אם לא, אנחנו עלולים למצוא את עצמנו עושים מהלכים שנראים דרמטיים לא ברור מה המטרה, כמה זה ישיג את המטרה וכו'.

רפי מלניק: יש עוד מימד אחד לדיון של וועדת המסוי, והוא הסתכלות על המתווה. כלומר, באיזה מסלול אנחנו נמצאים בו בשנים האחרונות ולאן אנחנו רוצים להגיע. זה חלק, זה זה.

יוג'ין קנדל: אני לא אומר שזה לא זה, אבל ברגע שאתה נניח מקפיא או מבטל, אני הצעתי לומר לבטל את המתווה הזה, אתה מונע כל מיני תופעות שהן מתרחשות אם לא היית עושה את זה. זה דבר אחד.

רפי מלניק: בוודאי בוודאי.

יוג'ין קנדל: דבר שני, שאנחנו מסתכלים גם על מיסוי על הון לעומת מיסוי על עבודה. זאת נקודה מאד מאד חשובה, ואנחנו הולכים להגדיל בצורה, לדעתי משמעותית את המיסוי על ההון, או את המיסוי על הכנסות מהון, שזה –

מנואל טרכטנברג: אבל אז זה לא שייך לעקיף ישיר, זה שייך

יוג'ין קנדל: לא, יש שם גם מסים ישירים. יש גם מסים ישירים.

מנואל טרכטנברג: לא, ברור, אבל אני אומר, יש גם בתוך זה.

יוג'ין קנדל: אם אתה ממסה את ההכנסות מדיבידנדים,

אסתר דומיניסיני: הערה קצרה, הרי בסופו של דבר אם אנחנו נעבור

למונחים חברתיים ולא הכלכליים, הרי המסוי זה אמצעי, זה

לא מטה, זה אמצעי, ואז אנחנו אומרים בעצם, במונחים

שאולי להשיב לשאלה שלך, אנחנו מדברים על צדק חלוקתי.

המטרה בסופו של דבר שחלק מהמחאה זה צדק חלוקתי.

עכשיו, אם אנחנו לוקחים את הכלים של המיסוי שזה כלים

אחרים אז כמובן שלפעמים הצדק החלוקתי הוא ייושם, כי

אתה אומר, אין לי שום עודפים פה, אין לי זירוז המשחק

באותו משחק משחקים וכמובן שחלק מהצדק החלוקתי צריך

להניב מקורות לשימושים שאנחנו רוצים להשתמש בהם.

מנואל טרכטנברג: אבל זה בסדר גמור אסתי, אני אומר מבחינה

מתודולוגית צריך לעשות סדר בדיון. עם אני מסתכל על

תמהיל המס קונצפטואלי וכמה הדלתא משפיעה על פונקציית

המטרה, ופעם שניה אני רואה בו כמובן מקור לשימושים.

אסתי דומיניסיני: לשימושים אחרים. נכון. וכך אנחנו מסתכלים על זה.

מנואל טרכטנברג: אבל בואו נעשה סדר.

עדי ברנדר : אני רק רוצה להגיד שהציון של הצוות עבר הנה איכשהו, אבל אחד הדברים שהם מאד קריטיים, בדיוק בצדק החלוקתי כמו שאסתי אומרת, זה הבדיקה בהנתן מצב נתון, זה לא כל כך הממוצעים של ה OECD אתה לוקח כך וכך מיליארדי שקלים ורוצה להעביר אותם למישהו, איזה כלי הכי יעיל בהנתן המצב הנוכחי, אני חושב שמסים עקיפים זה כלי מאד לא יעיל לעשות את זה, בדקנו את זה בזמנו בתהליך של מס הכנסה שלילי, איך שאתה לא עושה את זה, מע"מ או אפילו מע"מ על מזון ודברים כאלה, מביאים את רוב הכסף בסופו של דבר לשכבות החזקות יחסית, לא למעמד הביניים אפילו, ולכן זה נכון שזה יותר או פחות ממס הכנסה, בסופו של דבר אם אתה רוצה להעביר את הכסף לקבוצות המסוימות האלה, הכלי הכי ממוקד זה השינויים בתוך המסים הישירים. ולכן אני חושב שזה דומה, יורם גבאי : או דרך התקציב.

עדי ברנדר : זו הדרך לבזבז הרבה מאד כסף, להזיז הרבה מאד כסף כדי להביא מעט מאד כסף למטרה, זה להביא דברים דרך המסים העקיפים.

יוגקין קנדל : אנחנו מקדימים את הדיון של יום חמישי.

עדי ברנדר : בסדר, אבל זה הוצג פה כאסטרטגיה ולכן אני אומר, מאד חשוב בהקשר הזה להבין את זה, אתה מזיז באחוז אחד של מע"מ 4 מיליארד שקל, 2 בכלל הולכים ליצרנים.

גל הרשקוביץ : אני חושב שקודם כל העקרונות שאנחנו מסתכלים עליהם, זה קודם כל החלוקה בינו לעבודה, ראינו את הנתון, אני מחזיק את זה פה, אחרי זה נציג את זה, אבל אני חושב שבהקשר הזה, מנואל טרכטנברג : מה הנתון?

גל הרשקוביץ: הנתון הוא שאני כרגע רואה, מסתכל משנת '97 ועד היום, החלק של ההון מסך כל התוצר נע בין 20% ל-25% וזה לווה ע"י הקטנת חלק של המסוי, וקבעון של צד השכר. אני מסתכל משנת '97.

מנואל טרכטנברג: זה דרמתי.

גל הרשקוביץ: זה הנתון, יהיה את השקף ואני אציג אותו.
דובר: זה הנתון של בנק ישראל?

גל הרשקוביץ: כן. לנו יש את הכלים בוועדה לטפל בזה. זה אחד. שתיים, אנחנו צריכים להסתכל עכשיו מה קורה בתוך ההכנסות ופה גם כן, אי שוויון בחלוקת ההכנסות, התמונה היא די ברורה, אני חושב שגם זה הוצג ע"י בנק ישראל וגם פה אנחנו יכולים להתמודד עם זה. אני כרגע ברמה של תמהיל או zero game. אחרי זה אפשר לפתוח את ההנחה הזאת, אנחנו לא יכולים ז"א היא לא קדושה, אבל אני אומר, נגיד שאנחנו כרגע ב zero game זה שני דברים שאנחנו יכולים לעשות. אני אומר בזהירות, כן צריך להסתכל ולראות את מידת התחרותיות בנושא ההון, לא לעשות דברים שיובילו אותנו בסופו של יום לפגיעה בתחרותיות של הפירמות אל מול העולם. ז"א אנחנו כן מסתכלים בהיבט הזה, אבל בסוף בחיים זה עניין של למידתיות מנקודת הפתיחה, היא לא רעה, היא מאפשרת גמישות מסוימת, ומידתיות בזהירות. זה במסים הישירים ויש לנו את הכלים לעשות את זה.

לגבי הנושא של המסים העקיפים, במילה אחת: אנחנו צריכים לראות איפה השקל הנוסף הוא הכי אפקטיבי. ואני אגיד לך איפה הוא הכי אפקטיבי,

מנואל טרכטנברג: אבל אפקטיבי למה?

יורם גבאי : למה, לחלוקת הכנסה?

גל הרשקוביץ : לא, בוא נגיד, לשיפור יוקר המחיה. איפה אני יכול את השקל הזה, והזכרתם את המע"מ, אני מבחין בין מע"מ, אנחנו יודעים איך זה יתחלק, לאיזה כיס זה יגיע, חצי חצי, 70-30 בנושא של מכסים, דיברנו על זה, או חסמים, ונשלם על זה, שיובילו למשל לחשיפה של יבוא, יביאו להפחתת מחירים בכל התחומים, מזון, ביגוד, אלקטרוניקה וכיו"ב, ואנחנו נשיג שני דברים במכה אחת. פעם אחת אנחנו נשיג את זה שאפקטיביות השקל הזה יגיע לכיס של כל, בוודאי שזה יהיה פרוגרסיבי, ופעם שניה נשיג פה עוד דבר על הדרך, זה גם יגביר את רמת התחרותיות במשק, ברגע שנעשה או נלך במדיניות הזאת וזה הכיוון.

אבי שמחון : היתה לי שאלה, כשאתה אמרת שאנחנו במסים ישירים נמוכים יחסית למדינות אחרות, נגיד מעמד הביניים באמצע, אתה מתכוון, כשאתה מסתכל על התפלגות ההכנסות באמצע או אנשים שמרוויחים אותו סכום, גם בישראל –

יורם גבאי : לא, לא אותו סכום, תמיד יחסית לשכר ממוצע, מכפלות של השכר הממוצע.

אבי שמחון : ז"א אנשים שמרוויחים אותו סכום בצרפת כמו בישראל, הם משלמים פחות מסים ישירים או הם משלמים יותר מסים ישירים? אני חושב שזאת השאלה.

יורם גבאי : לא, השאלה לא מעניינת, לדעתי, מבחינת מסוי בגלל שאתה מתייחס להכנסה יחסית לשכר ממוצע.

אבי שמחון : אבל כשבן אדם שואל את עצמו, איך אני משלם מסים, או אם אנחנו רוצים לשאול, איך הישראלי משלם מס ישיר יחסית נגיד, לעמיתיו במדינות מפותחות אחרות, אז להגיד האלה פה

בשכבת הביניים משלמים מעט מס ישיר, יהיה לא נכון, כי הם מרוויחים פחות, לעומת המקבילים שלהם, יורם גבאי: למשל הוצאה לחינוך, אם תאמר הוצאה לחינוך בדולרים, זה יהיה חסר משמעות.

אבי שמחון: אנחנו מבינים אחד את השני, אני רק רוצה להגיד מה חשוב. יורם גבאי: לא לא, אנחנו אומרים לפי מכפלות של שכר ממוצע. יוג'ין קנדל: זה ברור, אבל מה שאבי אומר, זה תלוי לאיזו שאלה אתה כאן רוצה לתת תשובה. שאלה שאתה מנסה לדבר על הפרוגרסיביות של המערכת שלך באופן יחסי במערכת, זו שאלה ותשובה נכונה, אבל זו שאלה, איפה אני רוצה לחיות בתור בן אדם, זו תשובה לא רלוונטית.

יורם גבאי: תלוי בתוצר לנפש. יש מגבלה, לצערנו, של רמת חיים. אבי שמחון: אני מבין, אבל השאלה של מי שמייצר את התוצר לנפש, אם הוא לא נמצא פה, אז לא יהיה תוצר לנפש בכלל. ז"א יש כאן שאלה

יורם גבאי: עוד הערה אחת, גבי מיסוי עקיף כמובן יש לך דווקא תחולה, חלוקת הכנסות מאד ידועה, כי למעשה אתה גוזר את זה בקלות מהצריכה. נניח המס האחיד הרגרסיבי זה סיגריות ואחרי זה אלכהול, זה מדורג ויש את הנתונים כאלה. כלומר, למעשה אתה בודק תחולה ע"י עשירונים וע"י כך אתה גוזר את הפרוגרסיביות ואת הרגרסיביות. במע"מ זה ברור גם, שי יש תחולה על פי עשירונים.

טלי רגב: אבל המע"מ על מזון הוא יחסית פרוגרסיבי.

עדי ברנדר: אבל הרבה פחות ממה שאת עושה בתוכניות אחרות.

טלי רגב: מע"מ על מזון, לו היינו חושבים שהוא פרוגרסיבי, להוריד את המע"מ על המזון.

מנואל טרכטנברג: אה, להוריד, כן, טלי רגב: להוריד את המע"מ על מזון. מנואל טרכטנברג: כן. אני רוצה להגיד לכם, אני מבקש מכם באמת להקדיש לא מעט זמן בפתח הישיבה הבאה שתקיימו, מחשבה לשאלות שנשאלו כאן. כלומר, לנסח כמה שיותר במדויק את המטרות. אם לא, זה לא ילך. ופה עוד פעם, אנחנו יודעים מה המגבלות, בואו נעשה את זה בצורה שיטתית. אנחנו רוצים להשפיע דרך מערכת המס – אסתי קראה לזה צדק חלוקתי – כלומר, על הקטנת אי השוויון. מה זה בדיוק המחיר, צריך לנסח. יוג'ין קנדל: לא, לא רק.

מנואל טרכטנברג: לא רק, לא גמרנו עוד. זה דבר אחד. ומה זה, צריך לנסח, זה לא טריוויאלי עם מערכת המס. דבר שני, אמרת גל, אפשר להשפיע ישירות על יוקר המחיה. יוקר המחיה, ההשפעה של זה מצדו על חלוקת הכנסות קיימת, אבל כלומר, יש את ההשפעה ל-second order. והדבר השלישי כמובן, זה העניין של הצמיחה. כלומר, אני רוצה להזכיר לכולנו ופה זה נורא חשוב, כי אם אתה עושה ניתוח של משהו, צריך לזכור מה גרם לזה. כל העניין של הורדת מסים ישירים, היתה אמורה לשרת שתי מטרות. מטרה אחת זה להקטין את הממשלה, start the piece, מה שנקרא, והמטרה השניה incentive כאילו לתמרץ פעילות כלכלית. אז גם פה צריך להגיד, אם לא זה לא ילך, אתה צריך להגיד בצורה מפורשת, we start the piece to dead, לא צריך עוד להקטין את הממשלה, בטח לא ע"י כך שאתה מרעיב אותה. וזה משפט שאתה צריך להגיד את זה, כי אם לא, תהיה פה שאלה.

הדבר השני, זה האם יש או לא, מה אתה צריך לנקוט עמדה. האם יש trade off או אין, האם כשאתה מעלה קצת את המס הישיר בין אם זה רבעון או משהו אחר, האם אתה אמת פוגע באיזושהי צורה בצמיחה או על התמריצים. אני אומר, אבל כל זה צריך להיות up from מה שאני רוצה להגיד, זה שגם כשיש דברים של go with out saying ואנחנו נבחן על זה לא פחות מאשר על מה שאתה עושה באופן קונקרטי. או.קיי? ממש צריך פה אמירות ברורות ואנחנו צריכים להקשות על עצמנו בזה. האם באמת בכמה וכו' אנחנו משרתים את המטרות האלה.

יוג'ין קנדל: אני מסכים עם המטרות. אני רק לא חושב שכל צוות צריך להמציא לעצמו את המטרות. אני חושב שהמטרות הן זהות לכולנו, צריכות להקבע בפורום הזה.

מנואל טרכטנברג: אתה צודק לגמרי, אבל כשאתה מתחיל, זה בסדר גמור יוג'ין, לכן אני מציף את זה כבר עכשיו, כי תבין, נכון, אנחנו במן תהליך כזה שהיה צריך להיות קודם ככה ואח"כ ככה. אין לנו את הלוקסוס הזה. לכן אנחנו עושים את הדברים בו זמנית. כל צוות צריך להתמודד עם זה. בסוף הדיון נגיע –

יוג'ין קנדל: אבל אני לא חושב שכל צוות יכול להתמודד עם זה בנפרד. כי אחרת אנחנו בסוף נקבל פה, שכל צוות פתר בעיות משל עצמו.

מנואל טרכטנברג: אני מסכים, יוג'ין, אני אומר שכרגע צריך להיות מודע, אנחנו כן היום כבר נעשה דיון ראשון על זה.

יוג'ין קנדל: אז מה שאני מציע אולי, קצת טיפ טיפה לשנות את הסדר של הדיון. תן לי משפט, אני חושב מבחינת העומק. אנחנו נכנסים עכשיו, לא איכפת לי לדון בזה פעמיים, אבל אני חושב שמבחינת הזמן של העניין, אני חושב שצריך להיות יותר דווקא על הנושא הזה, כפי שאתה אומר ולא בפחות.

מנואל טרכטנברג: זה תלוי במידת הכשירות של הצוותים. לכן הצגתי את זה, הרי בסוף זה מה שקרה. נכון שתהיה פה קונצפציה שמאחדת את כולנו, אבל הדגשים בצוותים השונים הם שונים. בתחום הדיור זה הרבה יותר ממוקד מאשר בתחום המיסוי מבחינת היקף ההשפעות. לכן אני אומר שצריך להציג את זה כך.

פנינה קליין: אני רק רציתי שני מושגים לא כלכליים שאני רואה אותם צפים מהשטח. אחד מהם הוא הכאב, כאב לצרכים. השני הוא כעס. וכל אחד מהמושגים האלה מתקשר לדברים האחרים ויכול להתקשר לדברים אחרים גם בנושא המס. בתחום הכאב זה למה חסר לי ואיך אני יכול לקבל יותר, או להקל על רמת החיים שלי, ובתחום הכעס, למה לו יש יותר, בוא נכה בו. מבחינת visibility חשוב שניתן את הדעת לתת תשובה או לנסות לשקול כל אחד מהמושגים האלה.

מנואל טרכטנברג: אין ספק, אין ספק.

יורם גבאי: עוד הערה אחרונה לגבי מיסוי, אני חושב שהמגבלה הגדולה ביותר במיסוי, אבל גם בדיור, אני קורא לזה מגבלת ביצוע. כלומר, המון דברים שהיית יכול ורוצה להשיג, בהנתן מערכת מס, אין דיווח כללי, אין דיווח הכנסות אין מידע על הכנסות מהון, על התפלגות מהכנסות מהון בכלל, זה יוצר לך מגבלות אופרטיביות שהן למעשה גם סוגרות אותך בהרבה תחומים.

מנואל טרכטנברג: אם כי אני רוצה להגיד לך בהקשר הזה, זה בהחלט נכון כאמירה. הדברים האלה משתנים כל הזמן. אני אתן לך דוגמא אחת, שאצלנו זה מאד חי. העניין של מס הכנסה שלילי. כשאני העליתי את זה בפעם הראשונה, המזל שלי שהייתי בקומה 6 ולא 12, כי זרקו אותי מכל המדרגות. באוצר אמרו לי, ברשות

המסים אמרו לי: מה?! אי אפשר לעשות את זה. פשוט צריך מערכת מידע בתאום עם הביטוח הלאומי, שלעולם לא יהיה. ושטפו אותי ככה בצורה, אתה יודע, שם היתה נקודת ההתחלה.

יורם גבאי: אני מכיר את הנושא.

מנואל טרכטנברג: או.קי. ועובדה, אפשר.

יורם גבאי: זה תלוי בשעור המיצוי בשנה הקרובה, אבל נשים את זה.

מנואל טרכטנברג: אבל מהאמירה שבלתי אפשרי לחלוטין,

יורם גבאי: לא, אמרתי שזו מגבלה, לא אמרתי שלא אפשרי.

מנואל טרכטנברג: לא לא, אני אומר, המגבלות זרות, אני אתך אומר, יש

דברים שהם בלתי אפשריים, הדברים זזים ואחד הדברים שאני

אומר את זה לכולנו, תחשבו מחוץ לקופסה. והדברים שהיו

לפני שנתיים או שלוש שנים בלתי אפשריים, כיום הם

אפשריים. אז בואו לא נגביל את עצמנו מראש על הדברים

האלה ואחד הדברים שצריך להיות ליד כל הצעה, זה סקאלה

מ-0 עד 10, של מידת ה-feasibility גם הטכנית נקרא לזה, וגם

הפוליטית.

יורם גבאי: ברור, ברור.

מנואל טרכטנברג: זה אחד הדברים שצריכים להיות שם מולנו.

רפי מלניק: צוות המקרו עוד לא התכנס, אבל ברור שזה יהיה אחד

הדיונים הרציניים בתחום המקרו. אנחנו יודעים שיש לנו נטל

בטחון חריג בהשוואות בינלאומיות. עד היום הרצון שלנו

להדמות למדינות ה-OECD בתחום ההוצאה, הקטין מאד את

השרותים האזרחיים. כלומר, רוב נטל הבטחון, אם לומר את

זה בצורה גסה ולא מדויקת, בא על חשבון הקטנת השרותים

הציבוריים. האזרחיים.

מנואל טרכטנברג: נכון. נכון.

רפי מלניק: מאד יתכן, ואני אעלה את זה בכל אופן בצוות המקרו, וזה יגיע לכאן, שאנחנו רוצים לשנות מי נושא בנטל, האם זה על חשבון השרותים האזרחיים או על חשבון המסוי. אם זה יבוא על חשבון המסוי, הרבה מאד שאלות נפתחות, כולל המתווה הפיסקלי, ואנחנו נצטרך להתמודד עם זה, כי זאת שאלה חשובה, וזה יחזור לצוות המיסוי כשנגיע לזה.

מנואל טרכטנברג: מקובל לגמרי, החלט זה על השולחן. אני אמרתי מספר פעמים ואני חוזר על כך: אין פרות קדושות. אין פרות קדושות ובלבד שאנחנו אף פעם לא נברח מהמסגרות בכללית ולפתיחת ברז כדי להקל על החיים. אבל בתוך המסגרת אין פרות קדושות. טוב, חברי יופי ותודה. אייל. צוות הדיור.

צוות דיור

אייל גבאי: טוב, חוץ חברי לצוות ד"ר טלי רגב ופרופ' מלניק, הצטרפו אלינו לדיון הגורמים הרלוונטיים: מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, מנהלת מנהל התכנון הנכנסת וממלא מקום מנהל מקרקעי ישראל. הרבה פעמים במגזר הממשלתי, שאפשר להעמיד הרבה כלי נשק, אז אם אין מי שיילחץ אז זה לא עוזר. זה היה במידה מסוימת המצב בענייני הדיור ולכן התעכבתי על האנשים. שנה שלמה לא היה למדינת ישראל מנהל מנהל תכנון, מי שבקיא בתחום התכנון והבנייה, מבין שזה קטסטרופה, ובתוך כל זה אז עושים רפורמה בתכנון ובנייה, ומביאים את חוק הוד"לים. זה לא טריוויאלי. אני אומר, מנהלת מנהל התכנון החדשה היא מישהי שעברה בכל מחוזות התכנון של מדינת ישראל, ואני חושב שזה שיבוץ

מצוין בטח לא אני עשיתי אותו עשה את זה עו"ד ניסן שעמד בראש וועדת האיתור, אז אני יכול להגיד את זה ככה בלב שלם. היא רק נכנסה לתפקידה, אבל היא מאד רתומה לטובת העניין.

בעניין מנהל מקרקעי ישראל, אז החלפנו, מחליפים סוסים בעליה. ירון ביבי שהיא מנהל המנהל עזב, אנחנו בשלבי בחירה של מנהל חדש למנהל מקרקעי ישראל, ובמובן הזה גם המנהל היה בתקופת חכיון, אני תכף אתייחס לזה, כי הוא חיכה במשך שנתיים לראות מה קורה עם הרפורמה. הרפורמה אושרה בכנסת ביוני 2009, הוסיפו סעיף שבוודאי שראש הממשלה ביקש שאני אעשה נבירה היסטורית מאיפה הוא בא, סעיף שכל הרפורמה, כל החוק נכנס לתוקף, רק שיהיה הסכם קיבוצי עם העובדים. זה למעשה בא, הכרתי את זה בהסכמים הקואליציוניים של הליכוד עם העבודה, שם זה נכנס, אף אחד לא יודע, כולם מתנהלים אף אחד לא הכניס את הסעיף הזה, אף אחד לא יודע מי הכניס אותו ומה פתאום הוא נכנס, אבל הוא נמצא שם בהסכמים הקואליציוניים והוא מצא את עצמו בתוך החוק, ובמשך קרוב לשנתיים לא היה הסכם קיבוצי עם העובדים. אז מצד אחד היה לנו חוק, היה רצון לעשות רפורמה, ולא היה הסכם קיבוצי. ההסכם הקיבוצי נגמר, גם בו נדרש שינוי של החקיקה שעבר בשלהי המושב האחרון, דהיינו המסגרת החוקית נגמרה, וועדת החיפוש לענייני מנהל מקרקעי ישראל גמרה לפגוש את המועמדים השונים וככל הנראה בשבוע הבא תגיש מסקנות, אז אני חושב שמי שישא בכלי הנשק יהיה קיים.

זה מאד חשוב לגבי כל היכולת, כי אחד הדברים הכי חשובים שהגדרנו בסוף זה שצריכה להיות תוכנית מדידה קדימה בתחום פתרונות ההיצע, כי בסוף בסוף אנחנו נדבר גם על דברים אחרים, אבל בסוף זה שוק של היצע וביקוש, לא יעזור כלום, כל זמן שהדבר הרי טריוויאלי, הביקוש יעלה על ההיצע, אין מה לעשות. אז כמובן שאפשר לעשות סגמנטציה ואין ספק שאין מעבר בין השווקים ומי שמחפש דירת לופט בדרום תל אביב או בתל אביב, או דירת שני חדרים ברוטשילד, זה לא תחליפי גם אם נבנה 50 דירות או צמודי קרקע בדימונה. אין לנו אשליות, אבל בסוף השוק הזה הוא שוק של –

מנואל טרכטנברג: אבל רוטשילד הפכה להיות דרמתית בהיצע של דיור.

רפי מלניק: כן, יש הרבה אוהלים.

אייל גבאי: אז הגדרנו שבסוף גם נצטרך לעשות איזושהי תוכנית עבודה, שהגורמים הממשלתיים יעמדו אחריה, גם בתחום התכנון, כי יש מחסור בתחום התכנון וגם בתחום השיווק, ושנדע שאנחנו יכולים לגרום להתחלות בניה. הצוות בהתחלה קיבל סקירה על מה הצעדים שהממשלה נקטה עד עכשיו, וזה מאד חשוב, אפרופו כתב המינוי שאני חושב שחלקנו מכירים, כי בתחום הדיור, זה לא איזושהו "קארד בלאנש" אלא יותר אמירה של צעדים משלימים יישום וצעדים משלימים ביישום, זה לא שאנחנו עכשיו באים לעשות תוכנית דיור חדשה, כי לפחות לכאורה, ראש הממשלה אומר, הממשלה אומרת: עשינו את כל הצעדים הנדרשים, והביטוי האהוב עלינו: דירה זה לא קוטג', אי אפשר תוך יום אחד לבנות דירות, זה צעדים שנראה את הפירות שלהם בטווח של שנה.

אז באמת התעסקנו בצעדים שהממשלה נקטה, הרחבת היצע בטווח הבינוני והקצר, לדוגמא, מי שלא ידע, משם אמיתית נובע חלק גדול מתחושת המחנק, בשנת 2008 מתוך כוונה טובה, התקבלה החלטה עקרונית לא לתכנן במרכז הארץ כי נפסיק כמעט לשווק לחלוטין במרכז הארץ, המחשבה היתה שהיחס יביא להתבדרות לפריפריה, התוצאה היתה גם שנוצר הלחץ וגם שלא היתה התבדרות לפריפריה, או לפחות לא רק לחץ המחירים כמו שאנחנו יודעים, גורם לאנשים להעתיק את מקום המגורים שלהם. אז דבר ראשון, העניין ירד, הוסיפו פה החלטה שבכל מתחם יהיו 20% דירות קטנות, שזה מאד חשוב ותכף ניגע –

מנואל טרכטנברג: ההחלטה היא שאנחנו זוכרים היטב, היתה בגדר החלטת ממשלה או מעבר לזה?

אייל גבאי: היתה החלטת מדיניות שהנחתה את מוסדות התכנון ואת מנהל מקרקעי ישראל. היתה החלטת ממשלה שהנחתה, אני אומר, הנחתה. זה בא מהמון כוונות טובות, אבל התוצאה היתה באמת המנהל מצביע על זה שהיה לו זינוק במחירים במרכז הארץ. במרכז הארץ זה לאו דווקא תל אביב, זה גם יבנה וצפונה ונתניה ודרומה זה למעשה המעגל שאנחנו מתייחסים אליו.

מנואל טרכטנברג: גם לא ברמלה. כן.

אייל גבאי: יש מספר צעדים בתחום המיסוי, שהם במיוחד נעשו מול משרד האוצר במטרה –

מנואל טרכטנברג: סליחה, בהקשר הזה אני פשוט רוצה להבין עד הסוף, כי נשאל את השאלות האלו. קודם כל זה תיקון טעות, זה התגלה כטעות.

אייל גבאי : אני לא רוצה להגיד, אני מאד נזהר, לא לזרוק אבנים בממשלה קודמת.

מנואל טרכטנבג : אני מנסח את זה לעצמי.

אייל גבאי : לא בגללך, אני לא זורק אבנים, כי יש פה תיקון כוונה שלא התממשה. אני רוצה להגדיר את זה ככה. סעדים בתחום המיסוי שגורמים להסטה או להפיכת רכישת דירה להשקעה לפחות כדאית. עכשיו, חשוב שנבין את הנקודה הזאת, כי בסוף, אם נחזור למשפט הפתיחה, המטרה היא לגדיל את ההיצע וזו הדרך להוריד את המחירים, למעשה דירה להשקעה זו העברה של דירה, זו לא תוספת, אלא העברה של דירה משוק השכירות לשוק הבעלות. כלומר, אם מישהו לא קונה אותה להשקעה, אז הוא לא קונה אותה להשקעה, לא משכיר אותה.

מנואל טרכטנברג : בדיוק, שיש את הדירות הריקות.

אייל גבאי : כן, אנחנו ניגע בדירות הריקות. רובן דירות להשקעה, מי שקונה להשקעה, בניגוד לתושבי החוץ שקוני, זה אנשים שרוצים את cash אז בסה"כ יכול להיות שזה חלק מהעניין שאנחנו רואים עליה של מחירי השכירות על פני זמן שהם מאד רלוונטיים. לכן בהשקפה של הממשלה, כל הצעדים המיסויים הם nice to hear הם לא כאלו שגורמים להרחבת ההיצע והם לא פתרון ארוך טווח. היו כל מיני תוכניות לטפל בעניין התכנון. אני אלך ישר לסוף ואני אגיד גם מה סיכמנו בעניין הזה, כי זה נושא שקצת כן נמצא בציבוריות האוהלית, זה עניין הוד"לים. אני אתן כמה מילים קצרות ומי שרוצה, אנחנו עושים גם מצגת בצוות בשבוע הבא מי שרוצה לבוא ולשמוע יותר מה זה הו"דל.

בתחילת הקדנציה כל הגורמים כל מי שמעורב בתחום הבנייה והתכנון היה שותף לדעה שהתכנון והרישוי בארץ של תחום הבנייה הוא בלתי אפשרי. יש מצגת מדהימה של שמאי אסיף, שהיה מנהל התכנון הקודם, שמראה מה צריך לעבור בארץ בשביל לתכנן, ובשביל לקבל היתר, רואים את זה – מקבלים חוס. זה תרשים זרימה שנקלע, בשביל לקבל אישור לתוכנית מקומית, או תוכנית מפורטת, צריכים לעבור את כל הוועדות שיש בתחום, גם הוועדה המקומית, גם הוועדה המחוזית ובהרבה מאד מקרים גם את המועצה הארצית. זה לוקח לפחות חמש שנים תוכנית לבנייה של כמה עשרות או מאות יחידות דיור, וזה במקרה הטוב. הטענה שנשמעת, שיש 165 אלף יחידות דיור מתוכננות שלא מוצאות לשיווק, היא אגדה אורבנית. אין למנהל, מה שיש בהרבה מאד מקרים, אני אתן דוגמא, יש אלפי יחידות בצור הדסה. אבל התנאי לאכלוס, ובצדק, גם אי אפשר להקל בתנאי הזה, כי התעסקתי גם בהסרת תנאים בלתי סבירים, התנאי להכניס אותם זה סלילה של כביש, נדמה לי 39, שאמור להגיע לצור הדסה, שהעלות שלו היא איזה 3 מיליארד שקלים. אז לא יסללו כביש 39 לצור הדסה ב-3 מיליארד שקלים ולכן התוכניות, המספר שמסתובב ומנהלת מנהל התכנון הנכנסת, באמת עושה מיפוי של הדברים האלה ואמרה לי אתמול: אין, גרדנו את התחתית, אין באמת עתודה והמספרים שגם אפשר לראות והם גם הוצגו בצוות, זה שבשנה תוכננו ב-15 השנה האחרונות כ-25 אלף דירות. אם ההנחה היא שבערך הריבוי הטבעי בארץ, גידול במשקי הבית צורך כ-40 אלף דירות בשנה, זה אומר שב-15 השנים

האחרונות, כל שנה אכלנו 15 אלף דירות מהמלאי. זה המספרים וזו המתמטיקה של ההיצע והביקוש. אז כולם הסכימו שצריך רפורמה בתכנון ובנייה, נבנתה רפורמה אדירה, חוק של מעל ל-400 סעיפים, משנה את פני המדינה. הגיע לוועד הפנים של הכנסת והוועדה עושה עבודה טובה, היא דנה בכל סעיף וסעיף,

מנואל טרכטנברג: כמה סעיפים? לפי אמנון רובינשטיין, יש יותר אפילו אייל גבאי: יש קרוב ל-600 סעיפים, היא תסיים את זה כנראה, התחלף שם גם יו"ר, היו"ר הקודם עשה עבודה טובה, יסודית וממושכת, היו"ר הנוכחי עושה עבודה טובה, יסודית ומהירה, היא תסיים את זה במקרה הטוב, בסוף המושב הבא של הכנסת וגם זה אנחנו בספק מאד גדול. וגם אז, עד שזה ייכנס לתוקף, כיוון שיש שם הרבה מאד תהליכים, אנחנו משנים לחלוטין את תהליכי העבודה של הוועדות, אז יש שנתיים היערכות לכניסת התהליכים החדשים לתוקף, הרפורמה הגדולה בתכנון ובנייה, היא לא על הפרק בשנתיים הקרובות. בהנתן המחסור,

מנואל טרכטנברג: אני רוצה להבין, תארת את זה בעדינות האופיינית לך, אבל האם יש מקום אמיתי, אמיתי, לזרז את העבודה בכנסת? או שמא זה יפגע בסופו של דבר בעניין עצמו?

אייל גבאי: לא. אני חושב, עדין ומדויק: יו"ר עושה עבודה טובה. אין אפשרות אחרת הוא עושה הכי מהר שהוא יכול, הוא עובד גם עכשיו בפגרה,

מנואל טרכטנברג: אבל אין מקום לשים שם – עוד פעם אייל, אנחנו אופוזיציה שגם בדברים שנראו בלתי אפשריים קודם, מבחינת הפעלת לחץ אמיתי, אפשר, השאלה איך,

אייל טרכטנברג: אני חושב שאולי לא יהיה מנוס מאמירה, וגם האמירה של ראש הממשלה, ותכף אני אגע בה, בעניין של הו"דלים הוא אמר שזה גם באופן זמני עד שהרפורמה תכנס לתוקף, בכל מקרה החוק הגביל את עצמו ל-18 חודש, עם אופציה להארכה של עוד שנה. אני חושב שאולי נצטרך באמת ברוח הדברים שלך, זה להוסיף אמירה שאנחנו נשמח מאד אם הכנסת תשלים את הרפורמה המשמעותית בהקדם האפשרי ואז זה יוכל להכניס את מערכת התכנון בארץ למסלול חדש.

ואז בהתחשב בזה שאין רפורמה, מערכת התכנון בארץ זה התוצר שלה, 15 שנה, היא כנראה לא מסוגלת בנתיב הנוכחי, בא ראש הממשלה עם הרעיון והמונח וד"ל בא למי שזוכר, מאד דומה לו"דלים שהיו בראשית שנות התשעים, כשהתחילה העליה הגדולה מרוסיה, ואגב, מסתובב באינטרנט, בשער של ידיעות אחרונות מיולי 1990 על מחאת האוהלים, זה פשוט כאילו נסע במנהרת הזמן. אתם אומרים רק מחאת האוהלים, מי שמסתכל בפינה הימנית למטה, יש גם את שביתת הרופאים, זה פשוט בדיוק, כאילו לא קרה כלום במשך 21 שנה.

מנואל טרכטנברג: היינו שם.

אייל גבאי: כאילו לא קרה כלום במשך 21 שנה, זה בדיוק שם. זה יפהפה.

יוג'ין קנדל: ומה הפסיק את זה?

מנואל טרכטנברג: שרון.

יוג'ין קנדל: הסקאדים.

רפי מלניק: לא, אתה יודע, עד '8 נבנו כ-20 אלף התחלות. בשנת '90 זה הוכפל ל-40, ב-'91 ל-80 אלף התחלות תוך שנתיים. כלומר הענף הזה הוא כן גמיש, אפשר לעשות דברים, אבל זה דורש נחישות וזה דורש מנהיגות במקומות הנכונים. מיד אני אשלם

את אייל כי אני גם בוועדה, ויש לי קצת נסיון מהתקופה
ההיא.

אייל גבאי: מה שבאים הוד"לים לעשות וזה דומה לול"לים זה למעשה
לאפשר לתוכניות לבנייה למגורים בהיקף גדול מעל 100
יחידות דיור או 200 במגזר הערבי, בקרקע ציבורית, כדי שלא
תהי טענה שיש בעל הון פרטי שפתאום מרוויח מכל העניין של
השבחה של הקרקע שלו דיון בוועדה אחת בוועדה מחוזית אחת
עושה את כל הדיון על התוכנית מסיימת רק במקרים נדירים
זה הולך לדיון בוועדה הארצית, כדי לעשות שהתוכניות האלה
לא יפגעו במרקם התכנון הארצי, אסור להם לחרוג מתוכניות
המתאר הארציות, זו וועדה מאד מצומצמת. עכשיו, אנחנו
בתור וועדה שהיא לא כל כך מצומצמת ויכולים להבין את
המשמעות של דיון בתוכניות ופרטים וכו' בוועדות רחבות.
אחת מהבעיות של הוועדות הנוכחיות שהן וועדות מאד מאד
רחבות הן הלכו והתנפחו עם השנים, רואים את זה בתיקוני
החקיקה ע"י כל מיני גורמים, הצלחנו לשמור על וועדות מאד
מרוכזות שמסוגלות להחליט בתקופה מוגבלת על תכנון של
יחידות דיור.

עולם הטענות שהיה בזמנו א. שלא נכלל כאן המושג של דיור
בר השגה, אני אגע בזה, אבל חשוב להבין. תכנון הוא תכנון
לאפשר. אפשר לאפשר דירת שלוש חדרים שתהיה בדיור בר
השגה, ואפשר שתהיה דירה לעשירים עם גימור שיש. זה לא
רלוונטי. עניין התכנון הוא לא רלוונטי לעניין ההקצאה
והמכירה שנעשה ע"י מנהל מקרקעי ישראל, ולכן הנושא של
דיור בר השגה, ותכף אגע בזה, לא שייך לתחום התכנון

והבנייה. אז זה הוד"לים, יש שם פתרונות נוספים, אבל זה חוק מאד מצומצם.

יש עוד החלטה של הממשלה שחשוב להכיר והיא שהיא נוגעת להסטה מהמרכז לפריפריה וזה מתן מענקים של עד 100 אלף שקל למי שילך לרכוש דירה יד ראשונה ב-28 ישובים של הפריפריה, יצאה עכשיו לדרך. והתוכנית שראש הממשלה הודיע עליה בתחילת היציאה לדרך, בתחילת המחאה של האוהלים, שאגב, רובה היתה באמת בדיונים בין האוצר לבין משרד הבינוי והשיכון לפני כן. כמה פתרונות שם נתפרו במיוחד, אחד זה 10 אלפים יחידות דיור לסטודנטים על מה שנקרא קרקע חומה וקרקע לצרכי ציבור, ודיור להשכרה. המחיר של הקרקע הוא אפס. תכף אני אדבר על מחיר הקרקע. דבר שני, מקבצים לשכירות מוזלת שגם שם הקרקע תהיה עד 100% הנחה, העיריות או האוניברסיטאות יוכלו לבנות, סליחה, כאן זה היזמים, לא סטודנטים, יזמים יוכלו לבנות ולהשכיר, כשהתחרות תהיה על מחיר ההשכרה. אבל מחיר ההשכרה יגלם בתוכו את זה שהקרקע היא אפס, ועניין של מחיר למשתכן.

קצת אמירה מה זה מחיר למשתכן, מחיר למשתכן זה אומר שהקרקע מועמדת לקבלנים במחיר קבוע, והם מתחרים על מחיר המכירה של מ"ר לזכאים. תכף נגדיר מה זה הקבוצה של הזכאים, אבל הם מתחרים על המחיר לזכאים. עד היום, במחיר למשתכן, המחיר של הקרקע היה השומה שהוציא השמאי הממשלתי לקרקע. זה היה המחיר שנקבע כמחיר הקרקע. המשמעות היא, שככל שהמחיר לקרקע עולה, זה מגולם במחיר הדירה. למעשה המחיר למשתכן היה ההנחה

שבסביבות 10% ממחיר השוק, כיוון שהקבלנים הורידו או פגעו ברווח היזמי בעיקר.

מנואל טרכטנברג: וזה לא נתן לקרקע לעלות מעבר,

אייל גבאי: כן, זה לא נתן לקרקע לעלות מעבר, במיוחד בתקופה של קרקע עולה. ההחלטה שהתקבלה אולי, שמחיר הקרקע ב-5000 יחידות הדיור הבאות של מחיר למשתכן, יהיה 50% ממחיר השמאי. עכשיו, כאן היה וויכוח גדול בין האוצר למשרד הבינוי והשיכון, כי האוצר אמר ובצדק מבחינתו, שרק 5000 משקי בית ירוויחו. כלומר, אתה נוגע, אתה פוגע, אתה מוריד מחיר בצורה משמעותית זו הטבה, אמרנו זה לא יהיה בלב אזורי הביקוש ולא יותר מ-150 אלף הנחה, אז נניח אתה נותן 150 אלף הנחה, יהיו 5000 שירוויחו את זה. משרד הבינוי והשיכון אומר שהדינאמיקה של השוק פועלת אחרת. כי אם יש בעיר מודיעין או בראש העין פרויקט של מחיר למשתכן, שהם בהגדרה המחיר שם 150 אלף רק על הקרקע, פחות ועוד 50 אלף שקל כתוצאה מהתחרות, אז כבר איזה 200 אלף שקל, קבלן בהמשך הרחוב או שלא ירכוש את הקרקע במחירים גבוהים, כי הוא יגיד, חברה, אני בסוף אצטרך למשוך רוכשים אלי, או שהוא ייקח בחשבון את המחירים ויוריד מחירים. כלומר, יש לזה השפעה על האזור שבמשולש של המחיר למשתכן, אבל בסופו של דבר מדובר על 5000 דירות.

אחד מהפרמטרים שצריך לקבוע, זה מי הם אותם זכאים שזכאים לרכוש, הטענה היתה, אני חושב שראיתם את הטענה בעיתונות שבעיקר חרדים, כיוון שהקריטריון של גודל המשפחה הוא הקריטריון הרלוונטי. העניין הגיע למועצת מקרקעי ישראל בשבוע שעבר, ושר הבינוי והשיכון אמר שהוא

יגבש קריטריונים חדשים, ויעשה את זה בהתייעצות עם צוות מנו, אז העניין הזה יהיה נתון לפתחה של וועדת תת צוות הדיור. אני כבר יכול להגיד שמשרד המשפטים יהיה שחקן מאד גדול, מאד מרכזי פה, כיוון שאחד הפרמטרים המרכזיים זה שאנחנו רוצים להכניס בהעדפה לשרות אזרחי או צבאי. אנחנו יכולים לגבש לזה ערך מאד חשוב. אני נוטה להאמין שמשרד המשפטים יסכים לקבל את העניין הזה. וכמו שאמרת, יש דברים שביום רגיל אי אפשר לקבל וביום מיוחד אפשר לקבל.

מנואל טרכטנברג: אייל יש עוד? אולי תסכם,

אבי ליכט: רק צרי להעיר פה שאנחנו מאד נזהרים בהבהרות האלה ונלחמים בהן במשך שנים, כי הרבה פעמים העדפה של יוצא צבא פוגעת בערבים.

מנואל טרכטנברג: וגם שרות לאומי?

אבי ליכט: הבעיה היא שערבים אין להם פוטנציאל של שרות אזרחי, יש להם גם בעיות בבית, ולכן אני לא בטוח, אבל בסדר, אני רק נתתי להנחתה.

אייל גבאי: אני רק אגיד משפט כאן, אפשר להתחפש ולהגיד, לפחות זה מה שאמרו לי חברים. כל אחד יכול לבוא לגור איפה שרוצים, ולכן בשם הערבים, אז חשוב שבראש העין לא נכניס את הקריטריון הצבאי, אפשר להגיד את האמת. אם אתה לא מכניס את הקריטריון הצבאי, אתה למעשה מדיר את רובה של האוכלוסיה מהצד הזה, ואתה הולך רק לאוכלוסיה שהיא מוטת גודל משפחה, ובין אם תכניס את שרות צבאי ובין אם לא תכניס שרות צבאי, כנראה לא תראה ערבים גרים בבית שמש. אני מתקרב לסיכום.

מנואל טרכטנברג: מי שראה טלוויזיה אתמול, אפשר גם לעשות את זה בצורות אחרות. להגיד שבני דודים לא יקבלו הצעות – זה היה בחברות ביטוח, בבנק הדואר, של בנק הדואר, כתוב: לבני דודים לא נותנים הצעות מחיר. שמעת את הסיפור.

אייל גבאי: אני רוצה להגיד מה המשימות שנטלנו על עצמנו. אני אעשה את זה קצר.

מנואל טרכטנברג: כן, בוא תעשה את זה טלגרפית כי אני רוצה דיון. אייל גבאי: יוצאו מלאי דירות קיימות וקרקעות זמינות, כל הנושא לבדוק האם יש אפשרות להוציא משרדים מדירות מגורים, כי סה"כ מטרז' המשרדים לא חסר, וצריך להסיט את זה חזרה לדירות. דירות ריקות, דירות הפנטום, אפשרות א. לאתר אותן, לאתר את המספר ולהטיל עליהן ארנונה מוגדלת כדי להסיט אותן לגמרי לשוק הדיור. קרקעות זמינות לבנייה שיש עליהן קרקע מתוכננת שנמצאות בידי גורמים כאלה ואחרים ולא נמנע מכל מיני ציפיות לגרום לתמריצים באמת לבנייה. אני מזכיר בזמנו, זה היה מס רכוש, ד"ר רגב העלתה את השאלה, אני אתן אולי לה אם תרצה להציג את זה ביתר פירוט אח"כ, את שאלת המיסוי על ההון שמגולם בדמות בית או דירה. כי אם למעשה תחשבו על זה, אם אתה קונה דירה, אתה משכיר אותה, אתה משלם מס על השכירות, על דמי השכירות שאתה מקבל. אם אתה למעשה –

מנואל טרכטנברג: חלקי.

אייל גבאי: חלקי. אם אתה למעשה שוכר את זה, אתה לא משלם מס.

מנואל טרכטנברג: ברור, זקיפת שרותים,

רפי מלניק: זה מורכב מאד, אבל זה נכון. כלכלית זה נכון.

אייל גבאי : התחדשות עירונית. בסוף האפשרות שלנו לבנות בתל אביב היא מוגבלת. אבל מרכז תל אביב ומרכזי הערים אפשר לחדש. כל הנושא של פינוי בינוי, תמריצים בתחום הזה, תמ"א 38. הנושא של דיור ציבורי, חוק רס כהן. המלאי של דירות ציבוריות, האם מספיק וכו'. וכנגד זה מה שהמסלול הנוסף או הקיים של השתתפות בשכר דירה, בעניין שחיקת שכר הדירה שניתן לזכאים ומשרד הבינוי והשיכון הציג מספרים ששכר הדירה שניתן נשחק בצורה משמעותית קרוב ל-50% בשנים האחרונות, אז זה בתור תחלופה. כמובן אנחנו רוצים תוכנית מוגדרת של מנהל מקרקעי ישראל ומנהל התכנון, מה הצפי שלהם לשיווקים והתחלות בנייה לחמש השנים הקרובות.

מנואל טרכטנברג : מאה אחוז. תודה אייל.

רפי מלניק : אני פשוט רוצה להשלים כמה דברים, כי שמעתם את המורכבות ויש הרבה מדיניות ויש הרבה עשייה, אנחנו סקרנו את הדברים ואנחנו מצפים לראות איזושהי תוכנית מעשית. מספר שעלה בצוות הוא מחסור של 50 אלף דירות. עשו כל מיני סימולציות, כנראה אני עוד לא ראיתי איך זה בדיוק נעשה, אבל כנראה שזאת הסביבה. זה לא בשמים. זו לא משימה לאומית שאנחנו לא יכולים להתמודד אתה, נכון להיום, יש סדר גודל לפי הרבעון הראשון של 2011, כ-43 אלף התחלות. כלומר, אנחנו צריכים להגדיל את כמות ההגדלות לסדר גודל של 50 אלף. זה יעד קונקרטי. אני מציע והצעתי את זה לצוות, שאנחנו פשוט נציב את זה כיעד מעשי, כי אפשר ללכת לאיבוד ומרוב עצים לא לראות את היעד. יש מנהל מקרקעי ישראל.

שלומי פריזט : רפי, זה מאד משנה איפה. כי היום אתה יושב –

רפי מלניק: רבותי, תנו לי שניה לסיים. מרוב עצים לא רואים את היער. יש מנהל מקרקעי ישראל, יש משרד השיכון, יש אגף תקציבים, יש רשות לתכנון ויש מליון דברים, ואנחנו צריכים לבוא עם תוכנית אמינה, שאנחנו נשתכנע שהעסק הזה הולך להתבצע, שכמות ההתחלות בשנת 2012 תהיה 50 אלף דירות. ובר ביצוע, זה דורש מנהיגות מלמעלה, דברים שלא נעשים ביום יום ניתן לעשות אותם על רקע המחאה הזאת שהתעוררה. אני ציטטתי את המספרים, פשוט הייתי שם. הייתי חלק מהצוות שעשה את התוכנית לקליטת העליה. וכמות ההתחלות הוכפלה פעמיים, תוך שנה. כלומר, הדברים ניתנים לעשייה, ואז האתגר היה פי כמה וכמה. אני חושב שאם הצוות יבוא עם תוכנית אמינה לגידול התחלות הבנייה, בנוסף לכל הדברים שאייל ציטט, זה ישפיע מיידית על מחירי הדיור, דרך מנגנון הציפיות. הדבר הזה ימתן ואולי אפילו יוריד את מחירי הדיור, ואני חושב שתבוא הקלה.

ההקלה לא תהיה מיידית. אין פתרונות קסם בתחום הדיור. אבל אני חושב שהיעד שלנו צריך להיות רמת התחלות של 50 אף דירות לשנת 2012, עם צעדים קונקרטיים של איך עושים את זה.

מנואל טרכטנברג: מאה אחוז. טלי, את רוצה להוסיף?

טלי רגב: כן. שני דברים. אחד לגבי המיקום של הקרקעות שעלה, צריך לראות איפה המחסור.

מנואל טרכטנברג: יש פריסה ארצית,

טלי רגב: בדיוק, והערה גם לגבי מגזר המיעוטים שצריך לקחת את זה בחשבון. אנחנו בעד צדק חלוקתי, ונדמה לי ששם יש מחסור גדול שאנחנו מתעלמים ממנו. הנקודה השניה היא לגבי מסים.

אני אנסה לשווק את זה בקצרה: כי הרי ברור לנו שהוא לא טריוויאלי ובוודאי הפרוצדורה שלו מסובכת. הבסיס של הרעיון ויש לו הרבה יתרונות, אבל הבסיס שלו זה האיזון בין המיסוי ובין דרכי העבודה, שזאת הבעיה. אם נצביע על הבעיה האמיתית, הרווחים הלכו לא לעבודה, ואלה הנתונים שפתחנו אתם את הישיבה.

יש מקלט מס בעצם, אפשר להתייחס לזה ככה, לגבי הון שמושקע בדירות. מה הגודל שלו צריך לבדוק. אבל כל מי שגר בדירה שלו, וזה החל מדירות קטנות אולי שעוד פעם, אנחנו לא נרצה למסות ולהן ניתן אולי פטור, ודירות גדולות של שרים לדוגמא, בממשלה, מקבלים הטבה מאד רצינית כרגע במיסוי. הם מקבלים, יש להם ערך שרותי דיור, שהם לא ממוסים.

מנואל טרכטנברג: אבל לצורך העניין, אני רוצה לעצור שניה, נניח כמו שהיה הרבה מאד, נניח לצורך העניין ששכר הדירה היה פטור ממש.

טלי רגב: נניח ששכר הדירה היה פטור ממש, אז יש שוויון בין השוכרים השונים, בין שיטות, אבל גם יש אי שוויון, עדיין ש פער בין המסוי על ההון שמושקע בדירות וההון שמושקע למשל, בשוק ההון או אפילו ריבית שמשלמים עליה. המס שאני מדברת עליו הוא מס על שרותי הדיור. ז"א הריבית. שהוא נכון מבחינה כלכלית והוא די ברור.

גל הרשוקיץ: זה לא נכון. השקעתי בהון עצמי בדירה, היתה לי אלטרנטיבה, הרי יכולתי להשקיע ולקבל תשואה, השקעתי את זה בדירה,

טלי רגב: נכון ועל התשואה אתה משלם ריבית. נכון? זה בדיוק המס שאני מדברת עליו הוא צריך להיות שווה גם בגודלו בשביל שזה יהיה שווה, אלא אם כן אנחנו רוצים,

מנואל טרכטנברג: אבל אם היית משלמת מס על רווחי הון עם קניית הדירה,

טלי רגב: אני משלמת מס שבת. יש לי מס שבח שאני משלמת.

יורם גבאי: בואו נגדיר, זה היה ההגיון של מס רכוש עד 1980. מס רכוש עד 1980 היה על פי שומות על כל הדירות והיה מוטל מס. למעשה זה הורד, למעשה מה שקרה, הארנונות עלו מאד. כלומר, היה הסטה. אני מתאר טכנית. הסטה גדולה לארנונה. ופה זה על פי גודל וערך. כלומר הן כן ממסות את הערך ולא על בסיס השרותים שניתן לאזרחים. תזכרי.

רפי מלניק: אבל זה לא פותר את בעית האפליה בין שוכרי לבעלי דירות. הארנונה.

מנואל טרכטנברג: לא, זה עדיין ישנו.

טלי רגב: זה עדיין ישנו. אני אתאר לכם,

יוג'ין קנדל: תמיד השוכר, מי שגר משלם.

רפי מלניק: אבל המזכיר פטור. בגלל זה אני אומר.

יורם גבאי: אבל המשכיר פטור חלקית וגם לא מכירים לו על משכנתא, על הלוואה, תזכרי שיש פה כמה היבטים.

טלי רגב: נכון. אני אתאר בקצרה אי דבר כזה יכול להיות והיתרונות שלו לסיטואציה הנוכחית שלנו. אם אנחנו אומרים כל דירה חייבת במס שבח, זה לא מס שאנחנו ממציאים, זה בעצם מס על רכוש, במס הקניה שאמרת, יוג'ין, זה מס טרנסקציה, האחוזים שם

יוג'ין קנדל: לא, זה מס שבח.

טלי רגב: שבח זה על השיפור.

יוג'ין קנדל: אבל בגלל שהוא כמעט ולא משלם דיבידנדים,

טלי רגב: אבל הוא משלם, בוודאי שהוא משלם, דרך שכר דירה. עכשיו, מה ההצעה שלי בגדול אומרת, להעלות את המיסוי, בעצם להכניס תחת כנפי המיסוי את כל אלה שלא משלמים את המס על הדירות שהם גרים בהן, זה מעלה את המחיר, זה לא בכיוון שאנחנו רוצים, אבל זה מעלה את המחירים, מה שאפשר לעשות וגם לתת פתרון למצוקת מעמד הביניים, למי שזה מתאים, זה לתת כמו שהיום הפטור ממס על השכרה הוא 4000 להעלות את הפטור הזה לרמה, אני עכשיו אזרוק סתם מספר, זה מספר שנצטרך לחשוב עליו נגיד ל-8000. שכל מי שבדירה הראשונה, לא משנה אם הוא גר בה או לא, וזה גם מבטל את העיוות הזה של איפה אתה גר, שזה עיוות גם משמעותי, עד 8000 שקל לא משלמים מס, מ-8000 שקל אתה חייב במס שהוא שווה למס על רווחי הון, אם תרצו. אנחנו משווים את המס.

מנואל טרכטנברג: ז"א בין אם הוא דמי שכירות ובין אם, אז הזיקוף לזה, אתה משלם לפי ערך הדירה.

טלי רגב: בדיוק, לפי ערך הדירה.

יוג'ין קנדל: אבל אז צריך להוריד את הארנונה.

יורם גבאי: ויש הכרה בהוצאות ריבית?

(מדברים יחד)

מנואל טרכטנברג: זה מורכב, חברים. הרעיון ברור, צריך לבחון אותו, בואו לא נרחיב.

טלי רגב: התשובה היא כן. עוד יתרונות לחבר, המיסוי הוא מאד פרוגרסיבי, זה לא רק לפי גודל הדירה גם אם אנחנו נותנים

פטור, זה לשחרר את מעמד הביניים, זה נותן איזושהי עמדה שכן, ברגע שאנחנו נותנים את הפטור עד 8000 שקל, דירה ראשונה או משהו כזה, אנחנו כן מעודדים. מעודדים או מקילים, נותנים איזושהו פטור ממס כרגע, ודבר נוסף שזה עושה, זה לשנות את התמריצים לכיוון של דירות יותר קטנות. כי דירה גדולה, באופן כללי הדירות הראשונות הן תמיד יהיו קצת יותר קטנות. זה מסיט קצת יותר לכיוון הזה, שזה גם כיוון שעוזר.

אבי שמחון: אני מתאפק, ואני דרך אגב גם שייך לצוות הדיור, אולי אני עוד לא יודע, אבל אולי יש לי מחאה בקשר להתייחסות של הצוות. אבל מה שרציתי להגיד, עם כל זה שאני מסכים עם כל דבר שנאמר פה על צד ההיצע, זה מאד חשוב, נורא חשוב להגדיל את ההיצע. בואו נזכור שהגורם הראשון במעלה שמשפיע על המחיר, זה דווקא הביקוש וזה קשור לכל מיני גורמים מקרו כלכליים. כמו למשל הריבית ומצב הכלכלה, אז מה שגרם לעליה הנוכחית המטורפת במחירים של הדיור, לא היה כל החסמים הרגילים של ההיצע כי הם היו גם קודם לכן, אלא מה שגרם לזה זה ירידת הריבית, ולכן אנחנו צריכים לזכור, שעם כל הרפורמות הנפלאות שהולכות ואני אומר באמת לא במרכאות, שהולכות להיות ולהגדיל את מצאי הדירות, עדיין בגלל סיבות מקרו כלכליות יכולות להיות אפיזודות של עליה גדולה במחירי הדיור. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו מה אנחנו עושים. האם אנחנו הולכים רק על צד ההיצע ומדברים רק על איך מגדילים את היצע הדירות, או גם חושבים על איזושהו אופן להקצות דירות, ואני משתמש בכוונה במילה להקצות, באיזושהו אופן אחר. אז אם מחיר למשתכן

זכאים, אני חושב כמו שנאמר, שקריטי שהוועדה תקבע מה צריך להיות הקריטריונים לזכאים ולא לתת את זה למשרד השיכון לקבוע את הדבר הזה, ולשים את זה בראש של הדברים שאומרים, ולא מוחבא למטה, כי בסוף אם זה יהיה מספר הילדים, אז אנחנו יודעים שרק שכבה מסוימת תקבל את זה ולא מעמד הביניים לכן קריטית הנקודה הזאת. אבל מעבר לזה, אנחנו צריכים גם לחשוב האם יש עוד דרכים להקצות דירות מעבר לזה שניתן לשוק וננסה רק להגדיל את ההיצע.

שלומי פריזט: כמה הערות שרשמתי רק לגבי היעד, 50 אלף דירות זה יעד שאחרי שאני עושה כמה חשבונות ומכפיל ומוציא, אני יכול אולי להבין מה זה אומר. בזמנו היו מצגות מאד יפות שמודדות דירה במונחי שנות משכורת. עכשיו, זה comparative לעולם. אתה יכול לבוא ולהגיד: רבותי, הנה השכר החציוני היעד שלי שתוך כך וכך שנים, ייקח לבן אדם 124 היום זה חודשי משכורת

יוג'ין קנדל: 140

שלומי פריזט: 140. ז"א זה לא משנה אם זה 140 או 180 זה כבר לא מספרים שמשנים.

יוג'ין קנדל: אבל תוחלת החיים עולה....

שלומי פריזט: אבל השכר יורד. לבוא ולהגיד זה אלמנט שהוא מחבר גם חברתית, גם השוואתית לעולם, ואומרים: תראו, אם זה ככה וככה חודשי משכורת אני רוצה להגיע לשם. משם לגזור -60-50 80 אלף. זה אחד. שתיים, צריך לזכור שגם במועד 1991/1992 ממשלת ישראל החליטה לבנות 60 אלף יחידות דיור בשנה. מה קרה? המנהל בנה פחות. הכל היה טוב, הכל היה יפה ונחמד, אבל המנהל לא בנה אותם. עכשיו צריך לחשב את הגידול

במספר משקי הבית, גידול במספר הדירות, פשוט לא עשו את זה. וזה היה מאד נחמד כהחלטה אבל לא בוצע. זה לא שזה לא גדל, גדל, אבל המנהל לא ביצע את החלטת הממשלה עדי ברנדר: החלטת הממשלה קיימת כבר 15-19 שנים, לבנות 50 אלף דירות.

מנואל טרכטנברג: אני לא מבין, אתה צריך להקשיב פה, רפי, הוא אומר משהו –

שלומי פריזט: לא לא, מה שרפי אומר זה נכון, זה גדל, אבל זה לא גדל כמו שהממשלה אמרה. זה גדל בהרבה פחות. הרבה פחות, יש לי את המספרים, אני יכול להגיד לכם את זה מתי שהוא.

רפי מלניק: הנתונים שציטטתי מדויקים. היו 20 אלף התחלות ב-89, זה הוכפל ב-40 אלף, זה הוכפל ב-80 אלף ב-90/91. מה היתה החלטת הממשלה אני לא יודע. אני אומר לך מה קרה בפועל. מנואל טרכטנברג: לא, הוא אומר לך שהיו 50 אלף.

יורם גבאי: ואז ביטלנו את הבניה הציבורית ב-92 ואז זה חשף את הכל בגדול.

שלומי פריזט: לא צריך להתווכח על מספרים פה. אני אומר, אפשר להביא אותם. אין בעיה. אני רוצה להתייחס למה שאמר אייל, אולי לי זה היה חסר. אני חושב שכן הבעיה היא בצד ההיצע. הבעיה העמוקה הבסיסית. יש וריאנטים בביקוש, יש הרבה דברים, זה נכון במובן הזה, אבל הבעיה האמיתית היא בהיצע, במרכזים האורבניים. לא צריך לזרוק אנשים לפריפריה, להגיד להם: תקשיבו, כשתהיה רכבת תתקשרו אלינו. בתוך תל אביב והמחירים בראשון הם פונקציה של המחירים בתל אביב. חד משמעית. והמחירים ברמת גן, המרכז האורגני קובע, זה ככה, ובסוף על השוליים, במודיעין,

מנואל טרכטנברג: זה ברור וזה גם הפוך. המחירים בתל אביב הם פונקציה של המחירים בראשון.

שלומי פריזט: לא, אבל במודל פשוט של קרקע על השוליים, ערך הקרקע לבנייה עירונית צריך להיות שווה לערך הקרקע החקלאית. ואם תסתכל ותראה, היום איפה? יש לך שבר, ז"א ערך הקרקע לבנייה הוא הרבה יותר גבוה. כאילו היית רוצה לעשות תהליכי פרבור הרבה מאד גדולים ולהמשיך להשתטח ולהשתטח. כשהיתה האפשרות לעשות את לוד ורמלה ולפתח את המרכזים האורבניים שלהם, ממשלת ישראל בנתה את מודיעין בחילופי שטחים. המרכזים האורבניים הם לב הבעיה. אתה עולה על מגדל עזריאלי, מסתכל למטה, תל אביב משם עד הים בנויה שלוש קומות. אין מטרופולין אורבני שבנוי שלוש קומות. יש נתונים וזה דבר שהוא בלתי נתפש. יש נתונים של הלמ"ס לגבי שעור השטחים הפתוחים בתוך השטחים של המועצות האזוריות, ניתן להגיע, לשמור את אותה צפיפות, להגדיל ב-50% את מספר הדירות בתל אביב, באותה צפיפות דיור לקמ"ר בלי לאכול שטחים ציבוריים הכל זה דלתא של הלמ"ס מ-2003, היסט שימושי הקרקע.

הדברים האלה, כאילו היו חסרים לי. 50 אלף.

מנואל טרכטנברג: שמענו.

יורם גבאי: בנייה להשכרה יש?

שלומי פריזט: מילה אחת קטנה, אני לא רואה בעיה בשוק ההשכרה, שוק השכרה הוא מבוזר והוא תחרותי, התשואה, פעם אחרונה שממדתי את התשואה לשכירות היה 4.8, זה היה ב-1990 ומשהו. מאז זה או 4.5 או 4.8 בימים הכי טובים זה 5. זה כל הזמן שם וזה כל הזמן שם. התשואה על ההון, במונחים כאלה,

זה פשוט צמוד לתוכנית מחירי הדיור. זה מה שקורה. זה פשוט מגן על מחירי הדיור. אין שם בעיה של כוח שוק. יש שם לחרות.

אבי שמחון: אף אחד לא טוען שיש שם בעיה של כוח שוק. שלומי פריזט: אז למה אני צריך לבנות דירות לשכירות? אני צריך לפתור את בעיית הבניין.

מנואל טרכטנברג: לא לא, זה יותר מורכב.

יוג'ין קנדל: כמה נקודות. בעיה של שכירות, תראו, אנחנו עשינו איזשהו הסתכלות ומחיר השכירות מול מחיר הקניה, הוא מדד מאד טוב לבעיית ההיצע, כי ההיצע צרי להשפיע על שניהם. שער הריבית צריך להשפיע על היחס הזה, ואם אתה עושה מדד שלאורך זמן של מודל של בנק ישראל, אבל אתה מכניס לתוך המדד הזה קצת פרמיית סיכון, אתה מבין שבשנת '96 וגם היום, יש סדרי גודל של 30 עד 40% תלוי איזה פרמיית סיכון אתה מכניס בין 2-3% אני לא מדבר על 8% פרמיית סיכון, יש לך 30 עד 40% מרכיב בועה. וזה בממוצע על פני כל סוגי הדירות על פני כל מדינת ישראל. אם אתה מסתכל על דירות קטנות באזור תל אביב או השרון, אתה מקבל מרכיב בועה שהוא הרבה יותר גדול. שזה בעצם הפונקציה פה, ורפי דיבר על ציפיות, זאת פונקציה של ציפיות שאנשים בעקבות כך שירדו ריביות ואנשים לא חושבים שיש –

דרך אגב, אם אתה תכניס פרמיית סיכון אפס, אנחנו בדיוק בול. אם אין פרמיית סיכון בקניית דירה, אתה בדיוק בפונדמנטל. אתה ממש זה.

מנואל טרכטנברג: ברגע שיש ביקוש והיצע.

יוג'ין קנדל: כן. שני אחוז פרמיית סיכון שזה כלום לדירה הבודדת, אתה פה. זה אומר דבר מאד פשוט. אחד, שאנשים לא הגיוניים בהערכה שלהם של כדאיות של השקעה בדירה, שזה הם חושבים שזאת השקעה בטוחה. דבר שני, שאין מספיק, אין כמעט, למרות שיש ביקוש, אבל אין כמעט פרויקטים גדולים להשכרה שנבנים בארץ. ז"א אם אתה מדבר על משקיעים מוסדיים, הם אומרים לך: תשמע, אם יהיו פרויקטים גדולים, אנחנו נכנס מיד. נכנס מיד ונממן אותם, כמניות, לא כמימון של הפרויקט של 60-70%

מנואל טרכטנברג: ואז מה הקשר?

יוג'ין קנדל: לכן, מה שאני עונה לשלומי, כי לתת לבן אדם, אתה בונה בניין, אתה לא מצליח לשכנע את הקבלן להשכיר את הדירות. כולם קונים את הדירות ואז 30% מהדירות האלה מושכרות כבן אדם לבן אדם. למי יש יתרון יחסי בלהשכיר דירות בחברה מרוכזת שבונה קומפלט ומשכירה אותו כחברה, ומסתכלת עליו כהשקעה, או לכל בן אדם, כ-30% מהאנשים הבודדים.

רפי מלניק: ולמה זה לא קורה?

יוג'ין קנדל: אני מסביר. התשובה חוזרת לאותה נקודה שאנשים מעריכים את הדירות לקניה הרבה יותר ממה שחברה הגיונית היתה עושה את זה. לכן, אם אתה בונה פרויקטים להשכרה ואתה מכניס, וזו נקודה, אייל, שצריך לטפל בזה, זה היה נושא שדנו בו, זה נושא של העברת כלים להכנסת מימון של מוסדיים, שזה כלים כמו רהיטים, אבל עם מיסוי מתאים שלבן אדם יהיה אדיש, דרך אגב, זה אחד פלוס מיסוי, הרי נתנו לאנשים את הטבות המס להשקיע בדירות. דבר שלישי שאנחנו רואים,

רפי מלניק: יש לנו שבועיים לא שנתיים.

יוג'ין קנדל: לא לא, זה מאד פשוט. דרך אגב, זה לא חייב להיות שאתה מביא פתרון, יכול להיות שאתה מביא רק את ההבעיה. נקודה אחרונה היא שאנחנו בארבעת החודשים האחרונים רואים ירידה משמעותית במספר העסקאות. יחסית לשנה שעברה. במרץ או בפברואר זה היה עדיין יותר גדול מאשר ב-2010, ביולי זה כבר 20% פחות משנת 2010. יש ירידה משמעותית שזה בדרך כלל מנבא לפני כמה חודשים ירידה של מחירי הדיור. אנחנו מצפים שזה ימשיך.

יורם גבאי: רק הערה, בנייה להשכרה בעבר שנתנו לה עידוד, למעשה העידוד היה באמצעות המהלך שלאחר מכן מי שבנה היה יכול למכור. אז למעשה, פרדוקסלית העידוד להשכרה מנע בנייה לעידוד להשכרה. בנו כאילו לתקופה מוגבלת, ואחרי זה מכרו. למעשה השכירו כדי למכור לאחר מכן ולכן גם אם אתם חושבי על בנייה להשכרה, אם היא לא פרמננטית, אין לה ערך.

מנואל טרכטנברג: טוב, אני רוצה,

שלומי פריזט: הפרויקטים, היו כמה נסיונות וגם קרנות היו בעבר, ניסו והיו פרויקטים להשכרה והיתה בעיה, בסופו של יום, א. של יצירת בניינים שלמים שהם סוג מאד מסוים של אנשים, זה לא רק הדיור הציבורי שהיו שמים אותו במסה אחת במקום אחד אלא בניינים שלמים שהיו צבועים בצבע שלם של שכירות, שאז היתה מגיעה אוכלוסיה מסוג מסוים, ובכלל, היו עם זה כל מיני fractions וגם עם דרך האחזקה שם וכו'.

מנואל טרכטנברג: קודם כל זו היתה סקירה חשובה, כי אני רוצה להזכיר לכולנו, בצוות הזה מדובר על צעדים משלימים למה שכבר נעשה, ולכן חשוב מאד לדעת מה ה-bench mark מאיפה אנחנו מתחילים. מה שלי חסר, אייל ומן הסתם לא תאמנו

קודם ולכן לא התכוננת לזה, וזה בסדר, שוב פעם, אותה שאלה כמעט, אבל ב-frazing אחר ממה שאמרתי לוועדה קודם. כלומר, מה בדיוק המטרה. כי אמרנו כבר שהמחירים ירדו. אבל זה לא בדיוק. וגם מה זה שהמחירים ירדו, גם את זה צריך לנסח וזה שייך להערות שנאמרו כאן ע"י רפי וכו'.

כלומר, האם bench mark מסוים שצריך היה יותר לדון בו, זה היה bench mark שאמר שלומי, של מספר חודשי משכורת לרכישת דירה או משהו כזה או לחילופין זה דומה, אבל לא אותו הדבר. מה המשקל של הוצאות שרותי דיור בתוך סל הצריכה הממוצע. זה חשוב הדבר הזה. צריך להתחיל מאיזשהו bench mark שיש בו גם אלמנט חלוקתי. למה? כי אותו המשקל של שרותי הדיור בסל הממוצע, משתנה עם ההכנסה. ואנחנו יודעים שלמטה זה בוס, זה מאד כבד הדבר הזה. אז צריך להתחיל משם ולהגיד: או.קי. מה התוואי של המחירים שראינו עד היום, לאן הביא אותו תוואי מבחינת שני הפרמטרים האלה, מספר חודשי משכורת ו/או המשקל בסל,

טלי רגב: זה מה שביקשתי.

מנואל טרכטנברג: כן, מאה אחוז, על פני זמן, כן? ואז אתה רואה את העליה ומה זה עושה לדבר הזה, ואז המטרה, אחת המטרות, אני שואל, מציע, צריכה להיות, נניח, להחזיר אותנו או להביא אותנו לשני הפרמטרים האלה לאיזשהו bench mark ולהתחייב לזה. ז"א אתה רוצה לשאוף לשם, אסור לנו להתחייב לדבר כזה כמובן. אמרת את זה, אמרת איזה מדיניות אני צריך לנקוט ומה הציפיה מבחינת ההשפעה של הצעדים שאני נוקט היום ונקטתי במהלך השנה האחרונה, על פני חמש השנים הקרובות על ההליכה ליעד. כלומר, מתי יבשיל כל צעד,

מתי זה יבוא לידי ביטוי בגידול במלאי הדירות. איך אני מצפה שזה ישפיע על היעדים שציינתי וכו'. גרוסו מודו אתה צריך את זה מול העיניים. אתה מבין? כי אם לא, הכל נשמע כאילו זה, אתה יודע, כשאתה מזיז דיביזיה לשם, אבל אתה לא יודע מתי תעשה ומה יקרה בדרך וכו', את רואה את התנועה של הדיביזיה ולא מה זה עושה. אז נורא חשוב העניין הזה.

עכשיו, מעבר לזה, נאמרו פה דברים על, לא רק כמה דירות נבנות ואיך זה משפיע בגדול על היעדים שאמרתי, אלא מה זה אומר מבחינת איזה דירות, איפה ולאיזה אוכלוסיות. ואי אפשר לברוח מזה. כי חלק ניכר מהדירור הציבורי, ובצדק, הוא שם. אז גם שם צריכות להיות אמירות יותר ברורות, כלומר יש את אמירות המקרו, את האמירות היותר מיקרו. והכלים, כדי להגיע ליעדים שייגזרו מאמירות המיקרו, הם לאו דווקא, זה כאילו fine tuning של הכלים האחרים. כמו למשל, כשתבנה בנייה רוויה בתוך הערים, דירות קטנות להשכרה. אני לא יודע מה, כי צריך fine tuning של הכלים. אז כל זה נורא חשוב, כי אם כל מה שאנחנו נעשה, זה להגיד טוב, על מנת להבטיח שמה שהממשלה כבר עשתה, צריך לדחוף פה ולדחוף שם, ואני לא מזלזל בדברים האלה, זה לא טוב. זה לא ילך. אתה מבין? כי המחאה התחילה בדירור ועדיין זה main stream, זה לא הדבר היחיד, אבל זה main stream ויהיה צורך פה באמירות ממש מהסוג שאני ציינתי. או.קי? זה package שצריך לקחת אותו מאד בחשבון, ואני מאד מקווה שבישיבה הבאה בעוד שבוע תוכלו אולי להתייחס במתכונת הזאת לדברים. בסדר?

טלי רגב: מה שביקשתם זה גמישות מחירים. נכון?

רפי מלניק: זה נכס.

מנואל טרכטנברג: זה לא רק, הציפיות הן חשובות. ויש חשיבות לציפיות כאילו הן כבר בפנים ולא צריכות לשחק מעבר לזה. שלומי?

הפסקה

צוות תחרותיות ומחירים

שלומי פריזט: קודם כל הצוות נפגש בינתיים פעמיים, במסגרתן הונחו ניירות להתחלת התנעת העבודה ואח"כ ניתוח יותר מפורט של מה ואיך רוצים לעשות. עשיתי שני שינויים סמנטיים שבאים חד מהתפיש הקונצפטואלית שלנו, והשני מהבעיה שאנחנו כלכלנים. או חלקנו הגדול. הדבר הראשון הוא להחליף את השם של הצוות. פרופי טרכטנברג, בלי אישורך, מצוות לתחרותיות ויוקר המחיה, ליוקר המחיה והתחרותיות. מכיוון שזה לפי דעתנו ה-objective function

מנואל טרכטנברג: בסדר גמור. מאה אחוז.

שלומי פריזט: וזה אחד האמצעים. הדבר השני זה שאנחנו כל הזמן מדברים על צרכן, כי אנחנו כלכלנים ואנחנו צריכים לדבר על אזרח. שיש לזה סמנטיקה מעניינת ברקע. אני פה אדבר על צרכן, כי לא חשבתי על זה קודם.

יוקר המחיה, באנו עם הגדרה שאומרת שהוא מגיע או מבוטא, אנחנו בסוף נזהה אותו עם קונצפט שהוא מאד דומה ל-consider אבל לא בדיוק. מהכנסה בנויה שזה לא בצוות בנויה, מגיע ממצבת טבע של דברים אכסוגניים: גודל המשק, זה שאנחנו כלכלת אי, מזה שאנחנו מניחים שהדברים האלה לא לפי דרכנו, כלומר, שלא נציע כחלק מהחלטות הוועדה, לכבוש עוד כמה אזורים כדי שמשק יגדל, וניהנה מיתרונות

לגודל. וכמה שינויים אכסוגניים, במקומות שבהם התחרות או השוק מתפקד בצורה שהיא אופטימלית, עדיין יכולות להיות עליות מחירים שתבטלנה הפחתה ביוקר המחיה, סליחה, עליה ביוקר המחיה או הפחתה ברווחה, שמקורה בשינויים אכסוגניים שלא בשליטתנו וכדוגמא, עליית מחירי סחורות, גרעינים שהתגלגלו, ברזל וכו'. כל אלה לא פה.

אבל שני דברים מרכזיים שמשפיעים על יוקר המחיה על פי ההבחנה שלנו, זה הרגולציה הממשלתית, והעדר תחרות, או תחרות גרועה בשווקים בהנתן הרגולציה והדברים האלה יש ביניהם איזושהי השפעה וסינרגיה,

מנואל טרכטנברג: רקע שלומי, לא הבנתי כאן משהו בסיסי. יוקר המחיה מושפע מהכנסה פנויה?

שלומי פריזט: אני אגיד את זה ככה. אם אני מכפיל לך את ההכנסה ומכפיל את כל המחירים, אולי יוקר המחיה עלה,

מנואל טרכטנברג: לא לא, דבר אחד זה הסל שמשפחה ממוצעת יכולה לקנות, מושפע כמובן מהמחירים מחד ומהכנסה מאידך. יוקר המחיה כשלעצמו,

שלומי פריזט: מקבל את ההערה, בסדר גמור. המטלות שלנו לביצוע: 1. זה נושא של שיפור הרגולציה הכלכלית ואנחנו נציג כמה דוגמאות כדי לשכנע אתכם שזה דבר מז'ורי וחשוב. והדבר השני, זה קידום תחרות בשווקים על מנת למקסם, אני אגיד את רווחת הצרכן, אבל למעשה המטרה היא להפחית את יוקר המחיה. וזה מטפל בין היתר במונופולים ממשלתיים ובשווקים מוטי תחרות. כקונצפט, הממשלה באופן בסיסי תמיד מעורבת בשווקים, גם אם נשמור על זכות הקניין כדי שיהיה שוק תחרותי, זה איזושהו סוג של מעורבות ממשלתית, אם היא לא

עושה את זה טוב, יהיו לזה השפעות בסוף על שיווי המשקל בשוק. נתחיל מזה שלמרות שאנחנו נדבר הרבה על מעורבות ממשלתית, התפישה הבסיסית של הצוות היא, שבמקומות שבהם התחרות צפויה לפעול להשאת רווחת הצרכן, כלומר, מקום שבו התחרות היא הכלי האפקטיבי להשיג את המטרה שאנחנו מבקשים להשיג, יש לחתור ולקדם אותה במרץ. לא תמיד תחרות תהיה הכלי המיטבי ולא תמיד היא עומדת לבד בחלל ריק, נגיד, כמעט תמיד היא לא עומדת לבד בחלל ריק, בהעדר רגולציה. המעורבות הממשלתית היא חיונית, במקום בו התחרות לא תביא לתוצאה מיטבית, ונתחיל ביצירת תשתית לשוק יעיל, שזה יכול לכלול אפילו זכויות קניין. הגדרת כללי המשחק, אחריות יצרן, הגנת הצרכן, פרסום, מניעה של תעריפים מעורפלים וכו', והפנמה של השפעות חיצוניות, מוצרים ציבוריים במסגרת הזאת.

עכשיו, שאלנו את עצמנו נוכח הרגולציה שלנו על שווקים בישראל. כלומר, איך ההגדרה של כללי המשחק תורמת או לא תורמת, מתנגשת או לא מתנגשת עם ההגדרה שלנו לקדם מה שאנחנו תופשים משק תחרותי שיתרום לרווחת הצרכן בסופו של יום, והתשובה שלנו היתה לא מי יודע מה. במובן הבא. קשה לראות או לא תמיד יש פונקציית מטרה מוגדרת לרגולטורים השונים ולמעורבות הממשלתית השונה בשווקים, תהא המעורבות אשר תהא. האם זה רווחת הצרכן, האם זו רווחה כוללת, האם זה איזשהו סוג של יעילות, האם זו יציבות, האם זה מגוון שלם של מטרות שלא ברור מי מסדר אותן ואיך. אין weight אפילו על המטרות השונות האלו.

במקרים רבים חסרה לרגולטור גם אם יש לו פונקציית מטרה וגם אם הוא כתב את התקנות שאומרות: כדי להשיג את מטרתי אני צריך 1.2.3.4 אין לו כלי אכיפה לפעמים. האכיפה של חוקי העבודה בישראל, היא לא טובה, כי אין. גרוטאות ברזל זו דוגמא נהדרת, שמספרים, מטילים היום היטלים על ייצור של גרוטאות ברזל בגלל שגונבים טנקים וגונבים מנועים של F16 וגונבים כל מיני דברים ומייצאים אותם לטורקיה. הפתרון הבסיסי שאני דיברתי עם הגורמים, אמרתי להם: כן, תקראו למשטרה, מה שנובע כאילו התגלגלות מצחוק והסתכלו עלי כילד נאיבי ושלא יודעים כלום.

מנואל טרכטנברג: איזה חלק מזה לא נכון?

שלומי פריזט: בדיוק, הם לא קראו למשטרה, רמת המומחיות, כוח האדם וההכשרה של הרגולטור, כלומר, מי בסוף עושה את הרגולציה, מה היכולות שלו, האם יש לו את הצוותים הנכונים, האם יש לו את המומחיות הנכונה, האם יש לו את היכולות בתחום הידע הספציפי, כדי גם לכתוב וגם לבצע בסופו של יום. מנגד הם עומדים מול מי שמשחק בשוק, שזה בדרך כלל תאגידים, יחסית גדולים, שם נוצרו הבעיות, במקום שהתאגידים קטנים או שמדובר על בני אדם, ואומרים מס הכנסה ככה, מיטב רואי החשבון, עורכי הדין, הכלכלנים, הלוביסטים, אני אגיד בצד, בדרך, אף אחד לא מאשים רגולטורים בכלום. המאכרים והמקושרים שנמצאים על המעטפת הזו לתאגידים

מנואל טרכטנברג: יש לי הערה עקרונית שלומי, תוריד את הכלכלנים משם. להיות ביחד עם לוביסטים, מאכרים ומקושרים זה קשה לי נורא. זה נורא קשה לי.

שלומי פריזט: אני לא יודע אם זה יותר גרוע מאשר עם עורכי דין. מנואל, הכלכלנים עומדים בדיוק במקומות האלה.

מנואל טרכטנברג: אין בעיה, תוציא את ה-ה.

(מדברים יחד)

שלומי פריזט: אין בעיה. לתאגידים האלה שפוגשים את הרגולטור יש פונקציית מטרה מאד מאד מוגדרת. הם יודעים בדיוק מה הם רוצים ויודעים למה הם רוצים את זה, ויודעים בדיוק לשים את הדברים שלהם על השולחן בצורה מאד ברורה ומאד חזקה, ויש עכשיו מגרש משחקים שבו עומד מישהו בעמדת נחיתות מקצועית, אני לא מאשים אף אחד, אני מנסה לתאר מצב ואתם תשכנעו אותי שזה נכון, אולי או לא. ובין לבין, יושב הרבה מאד כסף על השולחן, ויושב consumer waiter על השולחן ולא תמיד ברור איך זה מתחלק. לפעמי זה לא מתחלק לטובת מה שאנחנו חשבנו או אנחנו היינו רוצים להציע כמטרת העל של הרגולציה במעורבות הכלכלית במשק. כמה דוגמאות.

מיכל עבאדי: אולי כדאי להוסיף, יש רגולטורים בכל מיני מקומות שאומרים גם בצורות אחרות, יש רגולטורים שהם רשויות נפרדות מהמדינה, הרשות להגבלים עסקיים, יש מפקחים על מחירים בכל מיני משרדים, וכל אחד הוא תחת איזה state of mind לא תמיד אותו דבר, וגם די ברור שהבן אדם יוצר את התפקיד. אנחנו רואים את זה בכל מיני רשויות. אין להם state of the art שאתו הם פועלים. לא בכל המקומות כמובן.

שלומי פריזט: אני אשתמש באיזו זכות שאולי יש לי ואולי אין לי, אבל אני אבקש הערות בסוף, נשר כמונופול מלט מקבלת היום בתוך דו"ח סוארי, היא מקבלת 12% תשואה על הון פעיל. זה נראה

לנו הרבה יחסית לרמת הסיכון שפועל בו מישהו יצרן יחיד של מוצר שיש לו ביקוש סה"כ די קבוע ודי ידוע מראש. מנואל טרכטנברג: צפוי לעלות. שלומי פריזט: צפוי לעלות, אי"ה. ל-50 אלף דירות. אני אגיד עוד משהו. גל הרשקוביץ: למרות שביקשת. אתה מראה פה את ה-12% ואני עד לפני כמה זמן קיבלתי 10% ושווקים תחרותיים בינלאומיים והייתי מרוצה.

שלומי פריזט: אני אספר עוד כמה דברים בקונטקסט הזה. מנואל טרכטנברג: לא, אדרבא. גל הרשקוביץ: אדרבא, אני מחזק את מה שהוא אומר. בוודאי. שלומי פריזט: נגיד שהיום בונה נשר, וזה דברים שאפשר לראות אותם מהכביש, מי שנוסע מהכביש, נשר בונה תחנת כוח. תחנת הכוח תוריד את עלות החשמל שלה. מה היא תעשה גם? תעלה את ההון הפעיל שלה. היא תקבל 12% על ההון הפעיל. זה אומר שהציבור בישראל, למעשה יממן בצורה מאד בסיסית את הקמת תחנת הכוח הזו באיזשהו מובן, וזה עוד יוריד עלויות לנשר, ואנחנו לא ניקח כלום בדבר הזה. זה דבר שעומד על הפרק כרגע. היא נהנתה בזמנו מהגנה של היטלי היצף, באבטחת מחיר, היא הגישה תלונה להיטל היצף מטורקיה, התלונה נבדקה ע"י הרגולטור הספציפי, שהוא הממונה על היטלי שכר במשרד התמ"ת, נמצא שהיא מוצדקת – אני לא מתווכח עם הממצאים, היא קיבלה הגנה והיבוא חזר להיות קטן ולא משמעותי ושולי. אותו רגולטור של היטלי היצף מגן מ-1998 על יצרן ברכי פלדה מכרמיאל שמעסיק 8 עובדי בכרמיאל והוא מונופול, אין עוד אחד כזה בישראל, אנחנו שומרים עליו מ-98' שלא ייכנס סחר מסין בטענה שזה חשוב

באיזשהו מובן. יכול להיות שזה מובן, אבל לא ברור שזה מתיישב עם קונסיליום waiter בכלל, האמת שזה לא נחוץ, אבל גם.

בקשה נייר חדרה בזמנו הגנה על יבוא קרטון גלי מספרד וגרמניה, קיבלה על כל האיחוד האירופי באופן גורף וחותר למי שהוא עוד פעם מונופול מקומי, כי זה מגיע דרך החוק, כי 50% מהתעשייה צריכה לבוא ולבקש היתר. למי קל להביא 50% מישהו שהוא 100 או ששניים ביחד עם 100. היה להם קל מאד להביא 50%, פשוט זה מגיע לממונה.

אנחנו לא חושבים שבשווקים כאלה ראוי להשתמש בכלי הזה בכזו עוצמה. אני לא רוצה להגיד יותר מזה כרגע.

יוג'ין קנדל: יש לכם הערכה כמה זה נותן?

שלומי פריזט: כן. המטרה שלנו בהמשך זה לשים מספרים על כולם. כל דבר יבוא עם כסף כמה זה בסופו של יום. פיקוח על מחירי הסולר, הוסר ב-1993 למיטב זכרוני, בסוף 2006 הוסר הפיקוח בין שער בז"ן, עם פיצול בתי הזיקוק בדקנו – לא היה מעקב, הרגולטור שהסיר את זה, לא בדק מה קרה, רשות ההגבלים העסקיים בדקה את זה בזמנו אגב משהו אחר, ההערכות שלנו סדרי גודל 130 מליון שקל בשנה עודף תשלום אם היה נשאר הפיקוח, היינו משלמים 130 מליון שקל פחות כל שנה על סולר רק בתחנות בלי מגזר מוסדי. בלי סולר הסקה ובלי כל הדברים האלה. רק במשאבות. דלק בנובל, קיבלו

יוג'ין קנדל: כדי שתהיה תחרות או מה?

מנואל טכטנברג: עם בז"ן בטוח.

שלומי פריזט: ההסבר יותר מסובך מזה לדעתי, אני אספר סיפור אם תרצה,

מנואל טרכטנברג: אבל לא, תענה במילה אחת תשובה, למה צריך פיקוח? הרי זה מה שהוא אמר.

יוג'ין קנדל: האם התחרות בין התחנות לא מספקת?

שלומי פריזט: כן, התשובה היא כן, התחרות בין התחנות לא מספקת. וגם מבנה המחירים ש היה מעורפל בצורה בלתי רגילה. דלק ונובל קיבלו יותר מ-12 רשיונות מהממונה על ענייני נפט, כאשר חוק הנפט קבע שאי אפשר להעסיק יותר מ-12. קיבלו איזה 22. וההסכם היה בסוף: טוב, רבותי, מכיוון שכבר בדקתם את כל האזורים האלה בים ופה זה כבר מיליארדים של שקלים ודולרים, רק תחזירו מה שאתם רוצים, ואז מדינת ישראל התברכה והם יודעים מה זה והחזירו את מה שהם לא רוצים. אז איך הגענו לפה? זו מעורבות ממשלתית במערכת כלכלית בתוך המעטפת הרגולטיבית הכוללת, והנה אנחנו פה. ז"א זה כאן.

מונופולים ממשלתיים, אנחנו חוששים או חושבים שיש שכר מופרז שמשולם, בין היתר כתוצאה מחוסר יכולת של הממשלה ללחוץ את וועדי העובדים ולתת, נגיד, שכר הוגן בעניין הזה. פשוט יש פה רנטה שמשולמת דרך השכר, ואנחנו נעשה weight recreation למונופולים ונראה מה exces שקיבלו המונופולים ונעשה את האינטגרלים ונשים כסף על השולחן, כמה כסף זה שווה. אני כבר בהתחלת עבודה עם הלמ"ס בעניין הזה. הצוות. מה עוד עשיתי? מקורות, נמלים,

יוג'ין קנדל: זה לא רק, יש גם מקומות לא ממשלתיים שיש להם.

מנואל טרכטנברג: לא, אתה אבל שולט.

שלומי פריזט: נכון. זאת המטרה. אני לא מתווכח עם זה שיש עוד צרות.

מיכל עבאדי: יש עוד צרות.

מנואל טרכטנברג: רגע, שלא יברח לי השקף הזה. תראה, אני לא רוצה, צריך מאד להזהר, צריך להיות מאד ממוקדים. העניין של דלק ונובל, נכון ש-down the road זה ישפיע באיזושהי צורה על מחירי הגז שיוציאו מהים וכו', אבל או על ההתעשרות של גורמים כאלה או אחרים, אבל כרגע, אין איזו נגיעה ליוקר המחיה. אם זה כהקדמה של קשרים של הרגולטור,

שלומי פריזט: כן, של הרגולטור.

מנואל טרכטנברג: אבל אני לא רוצה את זה. אני רוצה, תראה, מיכל עבאדי: מנו, זה לא נכון. למחיר הגז יש השפעה ישירה על יוקר המחיה. במחירי החשמל והמים.

גל הרשקוביץ: על מחירי הגז והחשמל בעשר השנים האחרונות. מיכל עבאדי: הוא מתח את היריעה, תכף הוא יצמצם כי גם פה יש כמה וכמה דברים.

מנואל טרכטנברג: בסדר, אבל אני מבקש להיות ממוקדים, כדי שלא יתפרש כאילו בהזדמנות הזאת, בוא נתקן את כל העוולות, שלומי פריזט: המטרה היא להראות את המשמעות הכבירה שיש במונחים של העברת עושר. בסופו של דבר, לרגולציה הזאת ואחרי זה להציע מה לעשות אתה.

יוג'ין קנדל: יש פה משהו אחר לגמרי, הרי חלק מהתביעות זה בוא נחזיר הכל לממשלה. יש לזה גם משמעות. ז"א בוא נסתכל מה הממשלה מסוגלת לעשות, ז"א יש פה את הפן הזה שיכול להיות שכדאי,

מנואל טרכטנברג: אבל פה זה לא שזה נוגע לזה,, זה פה הממשלה כרגולטור נכשלת, אני מסכים, זה price ו-move

שלומי פריזט: אני שומר על זכותי אח"כ להתנגד לעמדה הזאת. יש הרבה מאד דוגמאות, אני לא יודע כמה מהן דרמתיות וחשובות וזו

לא פעם ראשונה את הפריבילגיה לבחון, אבל לפחות בסדר. חסר לי כאן את אגד ודן משום מה. לא יודע למה, אז אני אגיד את זה, כי אני זוכר את זה לבד.

מנואל טרכטנברג: זה הפטורים, שלומי פריזט: גם לאגד ודן, שאיכשהו נעלם בשקף אני לא יודע איך, נחתמים הסכמים היום עם אגד ודן מגבש כתשלום לשעות מנוע. הם מקבלים 400 שקל לשעת מנוע ומפעילים שזוכים במכרזים בגלל התחרות, מקבלים סדר גודל של 300. לאגד ודן קונים את האוטובוסים מכספי מדינה, והמפעילים האחרים מביאים כל מפעיל מביא את האוטובוס שלו לבד.

גל הרשקוביץ: ואתה מכריח אותם לקנות במפעלים בארץ. תבטל את הפטור, ואני מבטיח לך שאפשר להביא את האוטובוסים שלמים ותסגור את המפעלים, תחליט, זה בסדר.

שלומי פריזט: אני לא מדבר על המפעלים.

גל הרשקוביץ: אתה כמדינה אומר אני רוצה להרכיב עבודה בארץ וזו זכותך.

שלומי פריזט: לא לא, אני לא מדבר על המפעלים, אני מדבר על זה שאני משלם בסופו של יום יותר מה-bench mark התחרותי.

גל הרשקוביץ: אני מסביר לך, אתה מכריח את המפעיל לבנות את האוטובוסים, הוא קונה את השאסים מחו"ל ואתה מכריח אותו לבנות את האוטובוס כאן כהרכבה. למה? כי יש לך את האינטרסים שלך כמדינה, אתה רוצה שיבנו פה והמפעלים. תגיד מחר לאגד ודן שאין שום בעיה, בסדר? אני נותן לכם פטור, לכו תקנו את האוטובוס שלם ותביאו אותו שלם כשהוא מורכב באירופה, וזה בסדר. ותראה איך המחיר יורד.

שלומי פריזט: אני אומר לך יותר מזה, אני מסכים למה שאתה אומר, אבל אני אומר לך יותר מזה. עדיין זה לא מסביר למה אני צריך לשלם לו 100 שקל יותר לשעת מנוע ממה שאני משלם לאחרים, ב. אני משלם לאחרים 300 שקל לשעת מנוע ומביאים את האוטובוס מהבית, אני אפילו לא משלם לו על האוטובוס.

גל הרשקוביץ: אני רוצה להעיר הערה. זה קשור לנושא שדובר בנושא של ההפרטות. כשחלק מהמכרזים שעושים אותם בכלל ובפרט בתחבורה ציבורית, פונקציית המטרה היא מחיר הסובסידיה הכי נמוכה. לגיטימי. אין שום בעיה. אבל כשאתה משווה בין העלויות תשווה גם את רמת השרות, הזמינות, איכות, אמינות וכיו"ב. לך תסתכל בחלק מהאשכולות שפעלו פה בחצי מחיר בשעת מנוע, ותבדוק שחלק, כשזה התחיל לפעול, אז הנהגים לא ידעו בכלל איפה המסלול, או האמינות מבחינת הביצוע של מפת התנועה ואיכות האוטובוס וכיו"ב. אז אני לא אומר, אבל צריך להסתכל בהיבט הכולל כשאתה משווה תפוחים עם תפוחים בהיבט הזה.

אני מיד מסיים, תרשמו שאלות והערות – הכל בסדר. ישנם פטורים מהגבלים עסקיים. אחד מהם היה בתחום התעופה כאשר הוא בוטל, גילינו הפרשים של מאות אחוזים בין קווים תחרותיים לקווים לא תחרותיים, שהיו בהם הסדרים שונים. בוודאי המונופוליסטים והפופוליסטים, ההסכמים הביולטריים שחותמת המדינה מונעים כניסה של מפעילים חדשים. פטור הספנות נמצא בטיפול ונושא החקלאות נמצא כרגע על העץ, במובן זה שלא נראה שהולכים לבטל אותו, אבל צריך להבין שיש לו מחירים. במקומות אחרים שהסירו פטורים, התגלו שלושה מחירים משמעותיים לצרכנים.

יוג'ין קנדל: נקודה אחת רק לגבי השקף הקודם, אתה לא צריך ללכת לשם, אבל אתה דיברת שם על השכר של המונופול הממשלתי, לא דיברת על היעילות שלה, מעבר לזה,

שחר כהן: זה דווקא עבודות שלכם שחלק מהם יעילים בצורה של שלישי מהיעילות הממוצעת בעולם.

יוג'ין קנדל: אולי אפילו תעזוב כבר את השכר, תתן להם את השכר, לפחות שיעבודו כמו שצריך.

שלומי פריזט: במסגרת הצדק אנחנו נתייחס גם לזה. אנחנו נתייחס ל-bench mark תחרותי. בייחוד בפרט בנושא הנמלים. אתה יכול לראות כמה נמלי בישראל פחות יעילים. עכשיו, זה מתחבר לכל מיני קריאות ואני אומר את דעתי בעניין הזה, ואני אומר את דעתי, זה לא משהו שנדון בצורה מפורשת בצוות. כל מיני קביעות לגבי הטייקונים למיניהם, לגבי חוסר הצדק או אצל מי עובדת המדינה בסופו של יום, כמה זה משרתי ההון וכל הדברים האלה. אף אחד לא מנסה לרמוז שחיתות, אבל ישנו מקום שבו הרגולטורים שלנו לא מצליחים לעמוד, מכל מיני סיבות מול מערכות יותר חזקות, יותר משומנות של אנשים שיש להם אינטרסים כלכליים אחרים ממה שיש לממשלה ככל הנראה. זה מצד אחד.

יוג'ין קנדל: זה בכל מקום בעולם.

שלומי פריזט: בסדר גמור, אבל פה אני מרגיש שלדבר הזה יש חשיבות מאד מרכזית. לכן אנחנו נדבר על עוד כמה דוגמאות. העצמת וליכוד של הרגולציה הכלכלית במדינת ישראל. קודם כל בחינה של מטרות הרגולציה בראיית הצרכן, אני מתחבר לדברים שאמרה מיכל קודם. לראות שכל הרגולטורים מדברים על אותו דבר, ואם הם לא מדברים על אותו דבר, זה שזה יכול להיות, למה

לא מדברים על אותו דבר. לבוא ולהגדיר את המטרות, לבוא ולהגדיר לאכיפה ולתת אותן ולאפשר אותן, זה בין היתר יעלה קצת כסף, אנחנו צריכים לנסות לכמת כמה, מדידה של הביצועים על פני זמן, כלומר, אם יש פונקציית מטרה ויש כלים, היינו רוצים לדעת אם זה עובד או לא עובד, דבר אינהרנטי בתוך המדיניות הממשלתית, אנחנו צריכים לבדוק את עצמנו, זה לא תמיד קורה, גם לא ברשות ההגבלים העסקיים.

ושאלה של עצמאות. בסוף מסתכלים, פותחים חלון ורואים באיזה דברים אנחנו נתפשים כטובים יותר או כיעילים יותר, בלי לחלק מחמאות לאף אחד, או חזקים יותר הם בדרך כלל הרגולטורים העצמאיים. שלא יושבים בתוך המשרד הממשלתי. יכול להיות שזה מגוון של סיבות.

משקיף צעיר: שרואים את רווחת הצרכן?

שלומי פריזט: שלא נתפשים אני אגיד ככה, רשות ניירות ערך לא נתפשת –

משקיף צעיר: אבל היא רואה את רווחת הצרכן?

שלומי פריזט: לא, זה מנותק לגמרי מהמטרות. אתה יכול להגדיר איזה מטרה שאתה רוצה, אבל הרגולטור חזק, אם היא רוצה לעשות שקיפות תהיה שקיפות. אם בנק ישראל רוצה יציבות, תהיה יציבות, יציבות תהיה לפחות בתפישה.

גל הרשקוביץ: אתה אומר ככל שהמרחק בין הרגולטור לבין הממשלה הוא יותר רחוק, יותר גדול, אז הוא יהיה יותר חזק.

שלומי פריזט: אני לא יודע להגיד את ה-czarists אני יודע להגיד את ה-correlation וגם את זה אני אומר בשקט, כי לא נעים לי.

מנואל טרכטנברג: חברים בואו נתקדם יותר מהר.

שלומי פריזט: אנחנו נעשה ניתוח כמותי, אחת המטרות שלנו, עד כאן סיימתי רגולציה, נעשה ניתוח כמותי של יוקר המחיה ומקורותיו. בחינה של סל מוצרים על פני זמן עם השוואה בינלאומית, בחינה של מחירי מוצרים שלא מיוצרים בישראל, למה ג'ילט ולמה כדור הטניס וכו', עולים יותר בישראל. נסתכל על הרכב הוצאות הבית, מה חשוב ומה גדול, ומעקב אחרי שינוי המחיר למה יש price index ותפוקות התעשייה המקומיות. נשים על השולחן אומדן לעלויות של חוסר תחרות ורגולציה. אנחנו רוצים לשים מספר לכל אחד ברמת הדוגמאות, אבל מספרים, ונסתכל על הכניסות למחירים המקומיים, כי יש לנו ניסוי טבעי מאד מעניין בשנה שנתיים האחרונות, שכל שקל יוסף. יש ענפים שהם יבוא טוטאל, האם זה נמצא במחירים שלי או לא?

עכשיו, בנק המטרות, אני אגיד את זה הגדול, לא עם כול הולכי להתעסק בצורה מדויקת. אבל גם בחלפים ברכב או בשוק הרכב, בתחנות דלק, בבנקאות, במלט, במקרקעין וזה דבר שדיברתי עם אייל שיושב בצוות הדיור. אנחנו רוצים לעשות איזשהו אומדן למה היה קורה נניח, אם בשנות התשעים מחירי הדירות היו עולים כמו מדד התשומות של הבנייה. נניח, מחירי הקרקע כאילו אתה מוציא אותם החוצה, ורק אפשר להגדיר עוד איזשהו פקטור מסוים, מה האינטגרל של הכסף ששולם על הדבר הזה.

יוג'ין קנדל: כמה צריך לעלות יחד עם השכר פחות או יותר, קצב עליית השכר? כי זה פחות או יותר נותן לך עליה בביקוש. שאתה פרופורציונלית צורך אותו דבר על הדיור מהשכר שלך. תסתכל

על שרותי הדיור ותראה כפול ריבית, כי כשריבית קופצת, אתה לא רוצה כל פעם להסתכל.

שלומי פריזט: נדבר על הנמלים, זה נראה כאילו זה הרבה מאד, יהיו ברוב הדברים אמירות יותר כלליות וכיוונים, בחלק מהשווקים יהיה ניתוח מסודר, אם זה לדוגמא, היתה רפורמה, האם הצליחה או לא הצליחה, כמה זה עולה לנו.

ראובן חביב: שלומי, תקשורת ?

שלומי פריזט: התקשורת נמצאת במו"מ עם חברי הצוות לגבי מה אפשר לגיד, איך אפשר להגיד,

מנואל טרכטנברג: האם אפשר ל"כחלן"

שלומי פריזט: היא "כוחלנה" בחלקה הרב. ואבי מסביר לי שהיא הולכת להתכחלן עוד יותר בקרוב. נדבר על צעדים בטווח קצר ונדבר על צעדים בטווח יותר ארוך. בטווח קצר נדבר על הסרת חסמי כל מוצרי הצריכה, זה דברים שנדונים בוועדת קדמי – שמתחננו לשאוב חלק ממסקנותיה אל תוך הצוות הזה. נדבר על מנגנון קביעת המחיר, יש מקומות שבעצם קביעת מנגנון המחיר של המים, של החלב ושל הביצים, משקף עיוותים כמו לדוגמא שהכסף שעולה לסדר את החלב, התמורה שמקבל הקמעונאי מסידור החלב על המדפים, הוא פונקציה של מחיר המטרה, כי הוא אחוזי בתוך הכסף. שאלה, האם מונופולים יחויבו לפרסם דוחות באיזשהו מובן של שקיפות או חשיפה כללית ולהגיד הנה הרווחים, הנה הדברים, לא להפוך אותם לחברות ציבוריות,

מנואל טרכטנברג: מונופולים ציבוריים מפני שהם ממשלתיים

שלומי פריזט: מונופולים ממשלתיים ואפילו לא ממשלתיים, אני לא יודע,

מנואל טרכטנברג: רק ממשלתיים, כי חברות פרטיות שהן מונופולים אז זה לפי חוק החברות. לא, אתה מדבר על מונופולים, שלומי פריזט: אני אומר לבוא ולהציע, אם יש רווחים, אבי ליכט: יש מונופול, דוחות של חברות שהם מונופולים אבל הם לא חברות ציבוריות. כלומר, תשובה למשל. מנואל טרכטנברג: אז אתה אומר שיהיה טיפול נפרד למונופול, כלומר, אם חברה מוגדרת כמונופול, הדרישות מבחינת פרסום של דוחות כספיים יורדת לחצי. צריך להגיד את זה. גל הרשקוביץ: זה רעיון יפה, אבל הוא לא מתחרה עם אף אחד. שלומי פריזט: נדבר על המנגנון, על עדכון של דו"ח סוארי שנמצא משנת '96, נכתב דו"ח ומאז הוא משמש אותנו, ונדבר על מלחמה בקרטלים, שיש בעיה של אכיפה יש בעיה של ענישה, לא נכנסים, בארה"ב נכנסים לכלא להרבה זמן. פה לא. יש איזושהי סיבה שלגנוב ארנק מגברת זו עבירה, ולגנוב הרבה ארנקים מהרבה גברות זה פחות עבירה. יוג'ין קנדל: אבל אתה יהיה לך קשה הרבה יותר, אני הייתי הולך אולי על קנסות הרבה יותר משמעותיים מאשר ללכת בלי. שלומי פריזט: הקנסות נמצאים כאן בצד המשפטי ואנחנו לא מצליחים, זה נמצא עובדתית שם. נדבר אח"כ על צעדים בטווח בינוני ארוך על קידום התחרותי במשק. נציע שינויים פנימיים בשוקים המוזכרים, אבל עוד פעם, ה-escort שם מטורף, חלק מהדברים אנחנו יודעים לנתח יותר ברזולוציה טובה, יש צוות שיושב ומאבחן איזה שניים שלושה שוקים גדולים ינותחו בצורה מפורטת, כל השאר יקבלו כיוונים. ניתן להם את הכיוון ואת העוצמה ופה נציע מפורט. נדבר על הממשקים שלנו עם הצוותים האחרים ברורים. ובזה נגמר הסיפור.

מנואל טרכטנברג: טוב, הערות, חברים.

שחר כהן: כן. אני חושב שצריכה להיות קביעת מדיניות בתוך הצוות הזה, שישראל בתור מדינה קטנה משקית, ויחסית ריכוזית ומערכת החוקים על ההגבלים העסקיים או על התקנות או הסנקציות, צריכות להיות הכי קיצוניות או מאד מרחיקות לכת אל מול כל שאר ה-OECD או שאר העולם. ז"א צריכה להיות קביעה עקרונית בתוך הדו"ח הזה, לדעתי. כי אם אתה משווה מדינה כמו צרפת או גרמניה, אנחנו עסק קטן, אנחנו משק ריכוזי, משק שכולם מכירים את כולם, ולכן כאסטרטגיה קו התקנות או קו החוקים או המדיניות צריכה להיות הרבה יותר קיצונית אל מול משקים גדולים.

יוג'ין קנדל: למה? כמו שבדיה, דנמרק, שווייץ, בלגיה.

גל הרשקוביץ: אתה צריך להיות בסקאלה בקצה הימני.

יוג'ין קנדל: אבל אתה לא בטוח שאצלם זה דווקא הכי –

שחר כהן: אבל באיכופה זה שוק אחד, אתה יכול לייצר חלב בגרמניה ולמכור אותו בשוויץ, אירופה זה שוק אחד.

גל הרשקוביץ: אני חושב קודם כל על מה שאמר שלומי, הוא כיוון נכון. בוא נגיד מבחינת הכיוונים המרכזיים, אתה הזכרת קווים מנחים לגבי בואו תראו לי מה אפשר לעשות מיידית, פרקטית מחר בבוקר רובד א'. אמרת גם בואו נראה איזה דברים אתם יכולים להכניס לתוך תהלך מסוים, שלא נוכל או אין אפשרות לעשות spell ואיזה דברים אנחנו יכולים להגיד כאמירות. אני חושב שמה שראינו פה הוא בהחלט עולה בקנה אחד עם מה שאמרת, כי אני מניח שמתוך הקבוצה הראשונה של המונופולים הממשלתיים, הוא לא יכול להגיד מחר בבוקר תחליטו, הוא יכול לבוא ולהגיד לכו לכיוון מסוים, אבל לשים

כמובן את המראה מול הפרצוף ולהגיד: לכו בכיוון הזה, ויש לו רובד שני שהוא רובד מאד פרקטי, למחר בבוקר מה שנקרא, זה כל הטיפול בנושא של החשיפה ליבוא, שזה בהחלט דבר פרקטי, הזדמנות מצוינת, זה דבר מאד מאד אפקטיבי למחר בבוקר. לכן אני חושב שמה שהוצג פה ככיוונים, כיעדים הוא כיוון נכון, ואני בוועדה אומר לו: תמשיך בכיוון הזה.

יו8רם גבאי: אני חושב שאחת הדילמות בניתוח זה שהמשרדים הממשלתיים הרבה פעמים רואים, וזה גם מנסיון שלי בעבר, אבל היום לדעתי זה אותו דבר, רואים את היעד של רווחת הצרכן והמחיר לצרכן כמאד שולי. ולכן למעשה מה שקורה, הם עושים, כדי להשיג יעדים אחרים, הם בכלל מזניחים את זה, ולכן בכל נושא, גם כשאנחנו מדברים על חקלאות וכך הלאה, משרד החקלאות, משרד הבריאות, מכון התקנים, כמעט בכל תחום אתה תראה שאתה יכול שם למצוא שהם מעדיפים את האלטרנטיבות, את היעדים האחרים, ולמעשה תפקיד הוועדה הזאת, לדעתי, שבהרבה מקרים לשנות את הראיה הזאת, לחשוף את זה ולומר: או.קי. לא איכפת לי לסבסד את ענף הדבורים או ענף הדבש, אבל אני אשים את זה על השולחן ולרווחת הצרכן אני אביא אופטימיזציה. ואני אומר רק כמשפט מסכם, כוועדת המיסוי אני מעריך, עוד לא דיברנו על זה, לא תהיה לנו בעיה בנושא המכס, להביא אותו לאפס מנקודת ראותנו וליצור את התחרות ברוב המקרים. אני לא רוצה להתחייב בשם הוועדה, אבל זה כמעט כך.

פנינה קליין: מתוך כל הנקודות שהעלית, אני מנסה לחשוב על האדם בשטח, ומה שישפיע הכי הרבה עליו, ואולי יש לנו כאן שעת רצון או הזדמנות לגעת במונופולים בחברות שבשום הזדמנות אחרת לא

היינו מעיזים לעשות משהו בכיוון כמו חשמל, למשל, לפתוח את הנושא הזה אולי בלי שיחשיכו לנו את העולם למשך תקופה. אולי דווקא בגלל שזה עכשיו הזמן, יקרה משהו גם בכיוון הזה.

יורם גבאי: כמו קרן השתלמות.

פנינה קליין: אבל צריך באיזושהי נקודה

מנואל טרכטנברג: בסדר בסדר, זה לגיטימי לגמרי.

פנינה קליין: אני מנסה לראות מה הצרכים.

מנואל טרכטנברג: זה לגיטימי לגמרי. כן, אבי.

אבי שמחון: היה חסר לי בכוורת בכל זאת, שני דברים שהם יותר גדולים, נדמה לי, מכל הדברים שדיברת עליהם, זה מזון ותקשורת.

שלומי פריזט: המזון יגיע מוועדת קדמי, תהיה עבודה שתועבר לפה. התקשורת נמצא במו"מ בין חברי הצוות. נשאלתי וענית. אז לא נמצא פה,

מנואל טרכטנברג: זה מזון למחשבה.

אבי שמחון: והדבר הנוסף, אני חושב שמצפים מהוועדה הזאת שהיא תמליץ על צעדים שמחר בבוקר יקרה משהו.

גל הרשקוביץ: התחזית במזון זו אמירה חזקה. מחר בבוקר, תוריד את כל החסמים והמכסים, תחליט מה אתה רוצה לשמור,

רפי מלניק: איך מטפלים בנושא הכשרות?

יורם גבאי: יש חסמים של משרד החקלאות שהם לא רק כשרות.

פנינה קליין: זה חסם רציני

רפי מלניק: זה אחד החסמים הכבדים ביותר בנושא המזון.

מנואל טרכטנברג: טוב. אני רוצה לומר כמה דברים. בהחלט הכיוונים נראים טובים וחשובים. רק הערה קצת מתודולוגית, אבל היא לא טריוויאלית. אני הייתי מתחיל משקף הזה, שהכותרת שלו

זה לא ניתוח כמותי. עוד פעם, צריך לזכור כל הזמן, אתה התחלת מהרגולציה, וזה נשמע כאילו, אתה יודע, בואו נעשה רפורמה בכלל ברגולציה במדינת ישראל, שזו מטרה ראויה ביותר. אבל היא צריכה להופיע כאן כנגזרת מהמטרה שם, כלומר, יוקר המחיה. ואז אחד הפנים של הדבר הזה, זה התפקיד של הרגולציה בהפוך על הפוך, בלגרום ליוקר מחיה ולא להפך, כי כאן אתה צריך לטפל בזה. ולכן אני אומר, תתחיל מפה. הפרזנטציה צריכה להתחיל מפה.

שלומי פריזט: צריך לחשוב על מה שאמרת.

מנואל טרכטנברג: אני אומר לך כצרכן של המצגת שלך, זה לא עובר טוב. ואתה מתחיל, הרי עוד פעם, אני רוצה להגיד את הדברים, אתה מתחיל מבחינת סל המוצרים על פני זמן, השוואה בין לאומית, מה עלה יותר ומה עלה פחות, ואז אתה שואל את השאלה למה. האם זה מתבקש מכלכלת שוק או יש פה גורמים שגורמים ל-friction כאלה שהמחירים עולים, שמא עולים יותר. או.קי? וזו נקודת המוצא. זה כאילו אתה יודע, זה מן data mining שמביא אותך לשאול שאלה מה קרה כאן וכאן וכאן, ואיפה אתה מסתכל זה לא לפי העדפה שלך,

שלומי פריזט: לפי גודל, מה חשוב ומה גדול בסל ההוצאות של הממשלה. מנואל טרכטנברג: זה לפי גודל ושעור גידול אקסטרא. כלומר, אתה יודע, אם משהו, דיור אתה מסתכל למה? כי זה תופש נתח גדול של סל הצריכה שלך, והמחירים עלו הרבה מאד יחסית לנורמות, זה צרוף של שני הדברים האלה. לא רק גודל. אז אתה מתחיל מפה. ואז אתה מפנה אצבע מאשימה לחוסר תחרות, לרגולציה, לא יודע מה, לחסימת שווקים, כלומר, העניין של מכסים. לכל מיני דברים כאלה. אתה צריך, תעשה טיפולוגיה שניים,

שלושה ארבע סיבות גנריות כאלו, אז אתה מפנה אצבע מאשימה לשם או לשם או לשם, ואז אתה מתחיל: או.קי. בקלאסה הזאת צריך לטפל בכלים אלה ואחרים, בקלאסה הזאת בקלאסה הזאת וכו'. כמה כסף יש על השולחן וחשוב מאד העניין הזה של מה שאמרת פה, זה מקרה יוצא מן הכלל, איפה זה לא רק כמה כסף יש על השולחן, איפה הזרימה של הכסף מכיס לכיס, כי מה שקורה זה שהחיכוך של הרגולטור גורם לזרימת כסף מהכיס של הצרכן לכיס אחר. ופשוט להציף את זה. זה משהו יוצא מן הכלל, כי זה הזרימות המוסתרות. יש זרימות שהן ישירות, וכשאתה משלם יותר על קוטג' זה הולך לבעלי שטראוס או what ever IPAKS כן? פה זה נסתר מהעין יותר. הרי זה לא כל כך שקוף, ולכן הדבר הזה הוא מאד חשוב לשים את הזרקור שם.

עוד שני דברים. אתה דווקא אמרת לי בשיחות אחרות, לא הצפת את זה כעת, של האינטרנט, של הסחר האינטרנטי וההשפעה של אפילו מכסים קטנים על עצירת הסחר האינטרנטי ועל כן היבוא האישי ועל כל כל ההשפעות הנגזרות משם. מה שקורה, שה-transaction core לא כמה אתה משלם כמכס, אלא ה-transaction core שכרוך בסחר אינטרנטי, הורג לך את הסחר האינטרנטי. אני הרי התנסיתי בזה אישית. קניתי חולצות מניו יורק, שהיו שליש מחיר מאשר פה, והייתי צריך למלא טופס ולא עשיתי את זה יפה. ולא בגלל ש – כן, כל אחד מאתנו לא יהפוך ליבואן שעושה את זה כרוטינה. לזה יכולה להיות השפעה דרמתית על שורה של שווקים שאתה מרגיש אותם חזק. תעלה את זה.

הדבר השני שאני רוצה להציע, לא יודע איך לעשות את זה, מכיוון שחלק ניכר ממה שאתה מעלה טענות כנגד הרגולטורים למיניהם, חלק ניכר מהרגולטורים האלה, לא נקראים רגולטורים. יש להם כל מיני שמות של תפקידים בכל מיני משרדים ממשלתיים שזה לא אותו דבר. צריך איזה מן מיפוי של הרגולטורים שמשיעם על הדברים האלה, ואני הייתי מקים איזשהו פורום של רגולטורים כאלה, שיש, אני מניח, למשרד האוצר איזשהי פונקציה של הסדרה של הכוונה או במשרד ראש הממשלה, או למי שלא יהיה, כלומר, מישהו שבא מלמעלה, אני אומר, רבותי, אתם, פונקציית המטרה שלכם צריכות לכלול את רווחת הצרכן, אני רוצה שתגדירו לי איך הפעולה הרגולטורית שלכם משפיעה, שיהיה איזשהו פורום, זה לא משהו חד פעמי, אתה צריך משהו שאיכשהו כל הזמן שם את הזרקור על הדבר הזה, אז תחשוב משהו בכיוון הזה. וטווחי הזמן שנאמרו, דברים מידיים ודברים לטווח יותר ארוך. עוד הערות?

עדי ברנדר: אני מציע רק להזהר מלהתפזר יותר מדי. דווקא הדוגמא שאתה נתת עם הסחר האינטרנטי, אתה יודע, אפשר להציג בדיוק את אותה דוגמא של הסופר ההגון שמשלם פה מע"מ ואתה תבוא ותתחרה בו בלי מע"מ, כי אתה הבאת את זה מחו"ל,

מנואל טרכטנברג: לא, תשלם מע"מ.

עדי ברנדר: רק לשלם מע"מ אתה צריך למלא את הכל, זה בדיוק העניין. מנואל טרכטנברג: זה דיון מרתק שבארה"ב כמו שאתה יודע, הוא נמצא על סדר היום הציבורי לגמרי. מה קורה ב-inter state שזה לא בדיוק העניין של המקרו, אבל זה מקביל העניין הזה, צריך

להציף אותו. זה דיון נורא חשוב והוא ילך ויגדל בחשיבותו מיום ליום. פה צריך החלטה, אבל אל תתחמק מזה. בעצם, מה שאני רציתי להגיד בזה, זה שמה שאני מתרשם, זה שעשינו הרי מהלך מדהים של חשיפת ופתיחת המשק, אלא מה, שתוך כדי כך, וזה קורה בהרבה מאד משקים, הקמנו בלי משים מה שנקרא חסמים וסחר שהם לאו דווקא במכסים, או שהם קשורים במכסים נמוכים. וכמו שאנחנו יודעים מיפן, ששם זה קלאסי הדבר הזה, אין מכסים, אבל אתה לא יכול להכניס שם סיכה.

רפי מלניק: אני זוכר בתקופה של שרון, היה צריך להדפיס על הסכום בעברית. אחרת אי אפשר לדבר.

מנואל טרכטנברג: כן, אז אני מציע על זה, ב-2011 במדינת ישראל, זה גורם לא פחות חשוב מאשר התעריף עצמו.

עדי ברנדר: אני בכל זאת מציע להזהר מללכת ולהתפזר יותר מדי, כי ישבנו בוועדה בזמנו אצל ירון, וועדה שהתעסקה בהפחתת הרבה מאד מכסים, מה שנשאר הוא במידה רבה מאד, דווקא בדברים הקטנים, במוצרים בחקלאות וכו', לכל אחד מהם יש סיבה מאחוריו. ז"א בסוף אנחנו נתקע עם זה שאת מה שהשאירו להגנה על הטקסטיל בעיירות הפיתוח, יורידו עכשיו, כי בחלק זה מאד זה, זה דברים שנשארו במודע, ולכן אני מציע לחפש את הכמה דברים הגדולים בתחרותיות, מוצרים שהם באמת יותר משמעותיים וללכת לשם, ולא להתפזר על סריקה של כל המכסים, כי כל אחד מזהה,

גל הרשקוביץ: לא, הפוך, למי שיש לו בעיה שיבוא ויגיד, הפוך. אני מוריד את הכל, מנקה את הכל עכשיו איפה יש בעיה.

עדי ברנדר: מה שנשאר בגדול זה אלה שיש שם בעיות.

מנואל טרכטנברג: הבעיות משתנות עם הזמן, אתה תראה הרבה מאד, אני אגיד לך, התפקיד שלי יו"ר וודה, בכל זאת יש עוד חתיכת תקציב וכו'. אני אמרתי לעובדים שלי, אני נון 10% בונוס לכל מי שמסלק מסעיף תקציבי. כי למה, אתה יודע, פתאום משהו שנקבע לפני 20 שנה, שנותנים ככה למוסד ההוא, וככה למוסד ההוא, והיו סיבות טובות, רק צריך לזכור מהן. ואז ההחלטה היא גורפת, בום. עכשיו, אולי אני עושה משהו שלא ייעשה, בוא תסביר לי, בשנת 2011.

רפי מלניק: איך אתה נותן את ה-10%?
מנואל טרכטנברג: לא, אתה יודע מה שקרה לי? ביקשתי בהקשר מסוים, להוסיף סעיף תקציבי, אמרו לי: עכשיו אני לוקח 10% מהשכר שלך.

טלי רגב: אני רציתי להוסיף לדברים שלך, שצריך אולי כאחת ההמלצות בסוף שיהיה גוף שיהיה פרואקטיבי לרגולציה. פרואקטיבי, גוף אחד שירכז את זה.

מנואל טרכטנברג: מאה אחוז, זה קשור למה שאמרתי לך. צריך להיות משהו יותר.

רפי מלניק: זה אותו דבר, מי שלא היה בפגישה אצל הנשיא, הנשיא הציע להקים צוות מעקב. זה לא מספיק להביא המלצות שיישאו כתובות, אלא אנחנו צריכים להקים צוות מעקב מנואל טרכטנברג: כן, יישום ומעקב.

רפי מלניק: יישום ומעקב שיבדוק את היישום של ההמלצות האלה פעם ברבעון, של כולנו.

אבי שמחון: אני חושב שבהקשר הזה יש שאלה של דברים שהוועדה האם היתה צריכה לדון בה. הפטנט הישראלי לא המצאנו אותו, ואנחנו משתמשים בו יותר מאשר מדינות אירופה, זה אם

אנחנו רוצים להגן על משהו טוב, אנחנו דורשים מהצרכן שישלם את זה. הדוגמא של החלב, אנחנו רוצים שיעשו חלב במקום מסוים, אנחנו אומרים: בסדר, אנחנו נקבע מחיר מטרה ואז אנחנו בעצם מעבירים את נטל התשלום לצרכן החלב. אנחנו רוצים שיהיו מפעלי אוטובוסים, אז אנחנו מעבירים את נטל התשלום לנוסעי האוטובוסים. יכול להיות שאנחנו צריכים לעבור קורס באירופה לשיטה שבה הממשלה אומרת: אנחנו רוצים שיהיו יצרני חלב, אנחנו ניתן כסף למי שנקים לו רפת, אבל ניתן למחיר החלב שיהיה מחיר תחרותי, ואז אנחנו מגלגלים את עלות הסובסידיה מהצרכן של המוצר, של היצרנים שאנחנו רוצים לסבסד, מהצרכן לממשלה, זה עושה את זה יותר שקוף ולדעתי יותר נכון. וזאת שאלה מערכתית מאד מאד כבדה, שיכולה להוריד מחירים לצרכנים בצורה דרמתית.

מנואל טרכטנברג: או.קי. רבותי, תודה רבה, תודה שלומי, שמעת הערות, תמשיך לעשות את העבודה הזאת. צוות שירותים חברתיים? יש מצגת?

צוות שירותים חברתיים

גל הרשקוביץ: כן. תוך כדי שהוא ישים את המצגת, אני רוצה רגע טיפה לתאר את התהליך שאנחנו עברנו. דבר ראשון, שאנחנו כצוות לשירותים חברתיים עשינו, אני חושב שהיה חשוב לראות, למרות ההחלטה, הייתי אומר, מבחינת המקרו, על שמירת המסגרת, כן להראות קודם כל, להציג בפני חברי הצוות את תמונת המקרו הקיימת. הן מבחינת גובה ההוצאה, גרעון, חוב, מצבנו ביחס למדינות ה-OECD ובנוסף להציג כרגע את

החשיפה או את האיומים שכרגע חלק מהם בעקבות המצב או משבר בארה"ב באירופה, וזה היה החלק הראשון. החלק השני, לא הצלחנו לראות פה במצגת, לראות איפה אנחנו נמצאים ביחס למדינות ה-OECD במרכיבי ההוצאה העיקרית של השרותים החברתיים. כאשר מה שהצגנו, זה בעצם המרכיבים העיקריים עם הבטחון, בריאות, חינוך, היקף חוב מסוים ושרותים אזרחיים ושרותים חברתיים, הוצאתי את הבריאות והחינוך כייזום בנפרד. כי זה חשוב לראות אם אנחנו באים לטפל במשהו, אנחנו צריכים בסופו של יום בגלל מגבלת המקורות שאנחנו נהיה בה, לראות במיוחד אם אנחנו רוצים ואנחנו כן רוצים להיות ממוקדים על מנת להיות גם אפקטיביים איפה כדאי לנו, איפה נכון יהיה לשים אבל נקודה ראשונה היתה לראות איפה אנחנו נמצאים מבחינת כל אחד ואחד מהמרכיבים הללו, ביחס לעולם. ולכן שעור ההוצאה ביחס לתמ"ג נותן למעשה, משקף סדר עדיפות מסוים ביחס לא הוצאה, אלא לשעור ההוצאה מהתמ"ג, נותן בחינה טובה בהקשר הזה.

מה שראינו זה את הדבר הבא. מבחינת בטחון-עוד מילה אחת, נוח דווקא היה לראות, שדווקא ממוצא ההוצאה הציבורית מהקמ"ג של ישראל היום, היא די דומה למוצע ה-OECD כך שעשינו את הפירוט יצאנו פחות או יותר גם על בסיס די דומה מבחינת ממוצע של ה-OECD מבחינת ישראל. 43-44% תוצר. מה שראינו זה הדברים הבאים.

יורם גבאי: לא בטחון, אמרת בטחון, סה"כ –

גל הרשקוביץ: לא, אמרתי הסה"כ דומה, ואז גם ההשוואה היתה בתוכו לראות את ההרכב.

יורם גבאי : בטחון והיקף משקל הוצאה על התוצר.
גל הרשקוביץ: אל התוצר. אנחנו ראינו, שקודם כל בנושא בטחון הממוצע
ה OECD הוא 1.5%, אנחנו נמצאים ב-7% אנחנו מתחילים
בפיגור של 5.5% תוצר. תכף נראה מאיפה זה בא. המרכיב
השני היה שרותים אזרחיים, כ-9.5% שרותי פנים 9% או 9.5%
איכות סביבה, בטחון פנים, שרותי משפט, כל השרותים הללו
ואנחנו דומים מבחינת ובהשוואה אל מול הממוצע של
ה OECD. יש שקף.

יוג'ין קנדל: זה חשוב, כי זה חלק גדול מהמקומות,
גל הרשקוביץ: יכול להיות ואז עברנו לבריאות. בבריאות יש איזה מן
פרדוקס מסוים. לכאורה, אנחנו נמוכים באחוז, כאחוז
מההוצאה. אבל בבריאות, כאשר אנחנו יודעים, ולפי שיטת
הקפיטציה אנחנו יודעים, הכסף מחולק לפי זה, ה-65 פלוס
שזה מרכיב מאד משמעותי, החלק שלהם באוכלוסיה ובטח ה-
75 פלוס, חלקם או אחוז במדינת ישראל כ-10% לעומת מדינות
סקנדינביה, אירופה 15-20%. זה משמעותי ביותר וכאשר
מתקננים את זה, אני מדבר כרגע על מספרים,

יורם גבאי: עבודת נעמי דן
גל הרשקוביץ: נעמי דן, לא ניתוח של האוצר. כאשר הוא תקנן את שעור
ההוצאה בגילאי ה-65 פלוס על פי נוסחת הקפיטציה, התמונה
מתהפכת ושעור ההוצאה לבריאות במדינת ישראל, גבוה
באחוז,

יורם גבאי: הלאומית או הציבורית?
גל הרשקוביץ: לא הלאומית, הציבורית הרחבה. רחבה. גבוה באחוז
מהממוצע של ה OECD. דרך אגב אני רוצה לומר, גם אני בא
מכובע נוסף ואני גם אחראי על מערכת הבריאות, אז אני בא

עם כובע נוסף, אני גם יודע להגיד בוודאות ברורה. רמת התפוקות של מערכת הבריאות במדינת ישראל היא בין הגבוהות בעולם, בכל הפרמטרים, זה לא רק אני, יגידו את זה מומחים,

יורם גבאי: גם המתמחים אומרים את זה.

גל הרשקוביץ: ואכן הם רוצים פשרה לצמצום הפערים החברתיים, זה פשוט אבסורד. אבל או.קי. שים את זה כרגע בצד. אני מדבר על שעורי תמותת תינוקות, תוחלת חיים, אני גם יכול לומר מבחינת זמני המתנה לניתוחים ו-MRI עם כל מערכת הבריאות תמיד יש בתור, יש פה כשל שוק של היצע וביקוש, לא נכנס לזה, פר המערכות הטובות בעולם. אני אומר את זה כי על בסיס הנסיון אני ביקשתי חודש במערכות, חודש לפני כעשר שנים, בהולנד, באנגליה, בארה"ב ובקנדה. מערכת הבריאות פה בין הטובות בעולם, הציבורית אני מדבר. לכן, מבחינת הבריאות מצבנו טוב. אני הייתי אומר אפילו טוב מאד.

יוג'ין קנדל: יש לך נתונים לגבי שכר ממוצע של רופא יחסית לשכר הממוצע במשק?

גל הרשקוביץ: כן, אני אגיד לך, שכר מתמחה ברוטו, עשירון עליון. מתחיל מעשירון עליון. מתמחים נמצאים בעשירון עליון בברוטו 19.000 ושאר הרופאים כמובן אתה מכיר,

מנואל טרכטנברג: טוב, זה עשירון תשיעי,

גל הרשקוביץ: מגרד את המתמחים, כל השאר ברור, כבר נמצאים איפה שהוא

טלי רגב: זה כולל שעות כוונות,

אבי שמחון: הוא לא פר שער, זה שכר כולל.

גל הרשקוביץ: לא אמרתי פר שעה, שכר כולל, ברוטו זה נכון, הם עובדים הרבה, כפי שהרבה מאד עובדים גם בפרקליטות וגם במערכת המשפט ובמערכות אחרות, זה אחיות, עובדים הרבה, בטח בתקופת ההתמחות. אבל נשים גם את זה בצד.

נמשיך, לגבי נושא החינוך, פה הפרדוקס הוא הפוך. מצד אחד מוצגת הוצאה ציבורית או אחוז מהתמ"ת שגבוה באחוז מעבר לממוצע ה-OECD אבל כיוון שפה אחוז הילדי בין 0 עד 14 הוא בין הגבוהים קיצונית ב-OECD

אבי שמחון: הוא לא בין הגבוהים, הוא הכי גבוה,

יורם גבאי: לא לא, הוא 40% יותר מהממוצע.

גל הרשקוביץ: אתה צודק מכסיקו, היא גם ב-65 פלוס

אבי שמחון: טורקיה למשל,

גל הרשקוביץ: בסדר, אבל פה ממש קיצון מול ה-65 פלוס, וכאשר אנחנו מתקננים את ההוצאה, שעור ההוצאה הפרמטר הזה, התמונה פה מתהפכת לצד השני.

יורם גבאי: והתפוקה ירודה.

גל הרשקוביץ: ותפוקה ירודה.

מנואל טרכטנברג: לא, מצד שני התפוקה ירודה.

גל הרשקוביץ: נכון, נכון, תמונת ראי הפוכה למה שאמרתי, פה צריכים להיות זהירים בניתוח הנתונים ולראות מה זה אומר, כי זה הבסיס לקבלת החלטות. הנושא האחרון או התחום האחרון, זה מה שנקרא שרותים חברתיים אחרים. אנחנו נמוכים בכ-5% מהממוצע, וזה בעצם משקף את אותם ה-5% מהבטחון, וזה פחות או יותר הקיזוז, זאת תמונת או מבט,

יורם גבאי: כולל קצבאות. תשלומי העברה וכיו"ב.

גל הרשקוביץ: כולל קצבאות. כן כן. זה בא מהצד השני. אחרי שראינו את זה, אמרנו טוב, בואו נחשוב לאן אנחנו הולכים. הרי אנחנו פה בסקאלה אין סופית של צרכים בנושא השרותים החברתיים בכל התחומים, ואנחנו בסופו של יום צריכים לחשוב לאן אנחנו הולכים, אם נהיה במקורות מוגבלים הן בטווח הקצר וגם אם נרצה ללכת למימד הזמן, זה יהיה מוגבל, על מנת להיות הכי אפקטיביים. ואז נשאלה השאלה: או.קי. בואו נמקד את הנקודות או את הקריטריונים או את ה- guide lights שלפיהם אנחנו נקבל את ההחלטה קודם כל לאיזה כיוון אנחנו הולכים לפני שאנחנו מתחילים שיטת הקצאה בתוך התחום וכיו"ב, ומפה אני מתחיל.

מה שראינו או הנקודות המרכזיות שאפיינו הן אחת, שעורי עוני גבוהים, אנחנו רואים פה אחוז אוכלוסיה שחי עם פחות מ-50% הכנסה חציונית מתוקנת למשק בית, אנחנו נמצאים בסקאלה, כרגע מכסיקו לידינו. מצד שמאל, בסקאלה השמאלית, זה נתון אחד שאנחנו צריכים לשים אותו על השולחן, פערים גבוהים בחלוקת ההכנסות, דיברנו, דיברנו על זה,

יורם גבאי: בגלל אי שוויון גרוע מאד בברוטו, בנטו קצת יותר טוב. גל הרשקוביץ: לא, אי שוויון בחלוקת הכנסות נטו, איך שלא נביא לפה אלף שקפים, ברוטו נטו למשפחה, איך שלא נסתכל, איך שלא נסתכל, ברוטו, הכנסה למשפחה, נטו ברוטו

יוג'ין קנדל הברוטו הוא נקודה 5 משהו,

יורם גבאי: מס הכנסה וקצבאות מתקן קצת.

גל הרשקוביץ: מתקן קצת. זה לא אמרתי, זה לא אשמת הממשלה. זה נוצר כתוצאה מהשוק, ביקוש והיצע. לכן אני שם את זה פה

כפרמטר שמנחה אותנו לגבי איפה אנחנו הולכים, התחלקות התוצר לאור מה שהזכרתי מקודם, תמורה להון נטו. מ-20 ל-25% בתקופה שנסקרה, אנחנו רואים את הירידה, החלק של המסים בתוצר, והתמורה לעבודה נטו שנשארה פחות או יותר חלק קבוע. ז"א מה שקרה למעשה, היתה פה הקצאה, העברה של שימושים, זאת התמונה.

יוג'ין קנדל: אני רוצה להבין, אבי, אולי תגיד לי אתה, האם זה לא יכול להיות, כי דבר אחד, שפשוט הפסקנו למסות את ההון, אז יש יותר, תוצאה שניה שיש יותר הון בפונקצית קיצון עדי ברנדר: אולי כמי שאחראי על השקף, זה בא ביחד עם תיבה מיובאת שבדקה את מה שקרה בהפחתות המסים על השכר, ומה שראינו שהפחתות המסים על השכר הביאו לזה שהשכר ברוטו ירד, כך ששכר הנטו נשאר, וזו התמונה שרואים שהתמורה לעבודה נשארה פחות או יותר קבועה, והפחתות המסים זה בא עם שקף נלווה על השכר נטו וברוטו, הפחתות המסים הלכו בעצם להון. ז"א הגדילו את התמורה על ההון דרך שחיקת השכר ביחס להון. ההתחלקות בברוטו הלכה לטובת ההון על חשבון השכר, כי הנטו נשמר באמצעות הפחתות המסים.

יוג'ין קנדל: יש יותר הון פר עובד עכשיו. זה מה שאני שואל. יותר הון פר עובד היה צריך לזה עולה.

(מדברים יחד)

עדי ברנדר: דבר אחד שכן חשוב לשים בקונטקסט הזה, למרות שזה קצת ההפך ממה שאנחנו משיגים, מנואל טרכטנברג: מבחינה מתודולוגית, זה פשוט לקחת את תשלומי השכר, וההון זה השני, את תשלומי המסים יורם גבאי: לא, זה אומר רק דבר אחד,

עדי ברנדר: זה רק כרגע כשמשווים את התמורה להון בישראל בסוף התקופה ל-OECD אנחנו למרות העליה שהיתה, אנחנו עדיין נמוכים יחסית. אנחנו 32% ועכשיו 34% וזה עדיין נמוך יחסית. אנחנו לא תצפית קיצונית, אבל אנחנו בהחלט כאן.

יורם גבאי: לא היית יכול לתקוף את זה מזווית אחרת? בכלל הייתי מוציא את המסים והייתי אומר שכל תוספת הצמיחה לנפש בישראל עברה להון, שזה יכול להיות דרך בכלל מנגנוני מחירים, מנגנוני קרטלים, אפשר לראות את זה אחרת.

מנואל טרכטנברג: לא, זה יותר נכון להציג את זה ככה. ותן לי להגיד לך למה, כי המשמעות של הירידה במסים, זה המשמעות של ירידה במשקלם של השרותים הציבוריים שניתנים ע"י הממשלה, ובגלל זה חשוב. זה חשוב מאד.

יוג'ין קנדל: מה שאמרת האחרון, של השוואה בינלאומית, תחזור על זה. מה זה 34%?

עדי ברנדר: זה התמורה להון בתוצר בישראל,

יוג'ין קנדל: לא, בישראל זה 25%

עדי ברנדר: לא, זה הנטו, בברוטו כשאתה לוקח את התמורה על ההון, אנחנו ב-34% בערך, זה הממוצע ב-OECD הוא 39 ואנחנו יש איזה חמש מדינות מתחתנו בהתפלגות ואנחנו נמוכים יחסית עדיין אחרי העליה והעליה בהחלט רואים אותה.

יוג'ין קנדל: ובנטו?

עדי ברנדר: בנטו אין את ההשוואה, לא ראיתי את ההשוואה של ה-OECD. אני אפילו לא בטוח שיש אותה.

יוג'ין קנדל: לא לא, זה לא מסתדר מה שאתה אומר, עדי,

עדי ברנדר: התחלנו מאד נמוך, סגרנו חלק מהפער אבל אנחנו עדיין נמוכים.

יוג'ין קנדל: אבל זה לא יכול להיות. טוב, נדבר אח"כ. יש פה איזה משהו שלא מסתדר לי.

אבי שמחון: ב-OECD זה מה שאומרים, שיש אצלנו פחות עובדים מאשר ב-OECD אז זה שהתמורה לעבודה אצלנו יותר נמוכה, זה לא מפתיע,

עדי ברנדר: אם כמות העובדים יותר קטנה, אז זה שהתמורה לעבודה יותר קטנה, זה לא דבר מפריע.

מנואל טרכטנברג: זה גרף חשוב וצריך לתת את הדעת עליו. הלאה.

גל הרשקוביץ: אנחנו מדברים על שחיקה של ההון האנושי. זה מה שמוזכר מקודם, שהזכרנו את החינוך ברמה של תפוקות. ואנחנו רואים פה מספר, איפה אנחנו נמצאים, אני יכול להגיד מבחינת מתמטיקה, להוסיף, מקום 24 מדינת ישראל זו בעיה מרכזית, ברגע שיש מגע עם רמות בקיאות, אנחנו רואים גם, כלומר, מצבנו אל מול נקודת חוזק מבחינת המשק שאמורה להיות, נמצאים במקום לא טוב.

אוהד רייפן: אני יכול להוסיף שלא רק שהתחתית שלנו לא טובה, זה לא רק ערבים וחרדים, גם למעלה יש לנו הרבה פחות מצטיינים.

גל הרשקוביץ: הנקודה הבאה, שמנו אותה כנקודה חשובה מבחינת הצוות והיא שעור ההשתתפות הנמוך בכוח עבודה, אנחנו רואים שאנחנו נמצאים במקום נמוך מול ארה"ב, 0.7 איך שלא מסתכלים אנחנו יודעים מאיפה זה בא, אנחנו יודעים גם להגיד מה המשמעות של כל אחוז השתתפות שזה 30 אלף עובדים, ואם נפיל את זה במונחים של תוצר לנפש, זה מספרים מאוד מאוד גדולים ואנחנו חושבים שלא רק בטווח הקצר, בעיקר בטווח הארוך, אם אנחנו מסתכלים קדימה יותר משנה שנתיים, מה המשמעויות של זה, המשמעויות הן כבדות מאוד.

אנחנו רואים את ההתפלגות, בכוונה השקף פה למרות ששעור ההשתתפות מוגדר כי המועסקים מתוך אוכלוסיה של 15 פלוס, על מנת לנטרל את שרות החובה בהשוואה בין לאומית שזה 18-21 לקחנו את 25-64 מה שאנחנו רואים, זה את הדבר הבא: שעור ההשתתפות של גברים ביחס לOECD הוא נמוך מאד, זה בעיקר בגלל השתתפות נמוכה של גברים חרדים, לגבי הסה"כ של השאר, אנחנו מנטרלים פחות או יותר את הממוצע. לגבי נשים אחוז השתתפות נמוך מאד, מאד, 25% של נשים ערביות, לגבי השאר, אנחנו יוצאים אפילו מבחינת מצב הנשים במקום מצוין, מעבר לממוצע, וזה הייתי אומר מראה באופן ממוקד פעם אחת אנחנו מסתכלים על השתתפות מאד מאד נמוכה של גברים בעיקר אוכלוסיה חרדית, נשים בעיקר אוכלוסיה ערבית. הנושא הזה עוד פעם, אם אנחנו מסתכלים מבחינת הדמוגרפית או החיזוי הדמוגרפי לטווח הארוך מבחינת שעורי הילודה, ואני אומר לא רק שעור הילודה, אלא גם הגיל שבהם הילדים מגיעים כמובן, זה כמובן כמו מקדם היוון, כיוון שאם שעור הילודה באוכלוסיות הללו סביב גיל ה-20-21 ובשאר האוכלוסיות בגיל 30, ז"א זה לא רק אבסולוטית המספר ילדים, אלא יש פה עוד פקטור מבחינת המקדם של הזמן, מעבר למספר האבסולוטי. אנחנו רואים פה את תחזית השינוי

בהרכב האוכלוסיה מוערכת ב-2029-2049

מנואל טרכטנברג: יש לי פה הערה, אל תשים '49 זה חבל.

גל הרשקוביץ: בסדר, הבנתי. '29,

מנואל טרכטנברג: זה לא מוסיף.

יוג'ין קנדל: אני חושב להפך, שכדאי לשים 59 שזה ירד מתחת ל-50%.

גל הרשקוביץ: אני חושב שהמספרים פה מדברים בעד עצמם, מדברים בעד עצמם, כאשר כל מה שאני אומר, שוב אני חוזר, אחוז השתתפות אחד זה 30 אלף משרות, נכפיל את זה במחיר התוצר, זה 12 מיליארד שקל.

יוג'ין קנדל: משהו שמאד מפליא פה, שאתם מניחים שמ-20 עד 40 האוכלוסיה המוסלמית והאוכלוסיה היהודית הלא חרדית יתרבו באותו קצב.

אוהד רייפן: הם לא יתרבו באותו קצב. החרדים גדלים הרבה יותר.

יוג'ין קנדל: לא, לא חרדית אמרתי.

אוהד רייפן: ההנחות שלהן הן הנחות של הלמ"ס.

יוג'ין קנדל: הערבים לא גדלים הרבה יותר מאתנו.

אוהד רייפן: אבל הם בהחלט מניחים שעור התכנסות שכבר פועל שנים. והם גם יורדים

יוג'ין קנדל: זה מעבר להרי החושך.

גל הרשקוביץ: קיבלתי, זה או להסתכל על 2029, ואני חושב שהמספרים מדברים בעד עצמם, ואי אפשר להתעלם מזה, ואני חושב שזה מחייב התייחסות, ודרכי פעולה במסגרת הצעדים שיינקטו. עכשיו, אחרי שראינו את הקריטריונים או את הנקודות שאנחנו צריכים להסתכל עליהן בבואנו להחליט לאן אנחנו הולכים, אנחנו רוצים, או דנו במספר נקודות נוספות, בעיקר בנקודות האחרונות, אנחנו רוצים לחלק את התוכנית או את התפישה או היישום של כל תוכנית שנחליט בזמן הקצר, שזה משהו במידי, כי נצטרך להראות משהו במידי, כמובן נראה תוכנית שלמה, אבל זה היה משהו מידי ומשהו שיהיה מיושם, אנחנו רוצים לבוא עם תוכנית שלמה, שתכלול בחלק הראשון צעדים מידיים וחלק נוסף שכבר יהיה לו אופק על פני הזמן

אבל יהיה שקוף מבחינת מאיפה יוצאים ומאיפה מסיימים. אני חושב שמבחינת הבנה לכיוון כזה, זה יובן כי אני חושב שכולם יבינו שאם המטרה היא נכונה, ואם החלק השלם או התוכנית השלמה נכונה, אי אפשר לבצע, זה לא רק עניין של כסף, כי יהיו צעדים שאי אפשר, גם אם יהיה כסף, לבצע היום מבחינות פרקטיות שניתן לבצע בשלבים.

לאחר כל זה, הגענו לכיוון, לשני נתיבים מרכזיים. ותכף נראה כמה דברים משלימים. הנתיב הראשון שאנחנו חושבים שהוא עולה בקנה אחד, וכל הפרמטרים שדיברנו מקודם ברמה של אי שוויון בחלוקת הכנסות, שיעור עבודה, שיעור השתתפות וכיו"ב. אנחנו רואים במסגרות החינוך כל מסגרות החינוך לא 0.3 אלא 0.9. בעצם ניתן לחלק אותה לשלושה רבדים 0.3, 3.4 ו-5 פלוס. מדוע? כיוון שמאחורי כל קבוצת גיל כזאת, יש למעשה גם כן ניתן לחלק לשני רבדים. עד אחת, מה נקרא הרובד הראשון, אבל ישנו מימד נוסף, אני חושב שהוא חשוב גם במסגרת התקופה של חוק חינוך חינוך מ-5 פלוס, בעיקר תכף נדבר איפה, גם לחלק השני שזה אומר נגיד מ-1.4 או 1.6 בחלק השני. ז"א יש לנו בעצם מיפוי של שלוש קבוצות גיל, ואנחנו רואים שני חתכים עד 1 ומ-1 ומעלה. אנחנו יודעים למפות ואנחנו נמצאים כרגע בשלב המיפוי מה המצב הקיים שממנו אנחנו יוצאים, לכל קבוצה כזאת יש מעמד, אם זה מעמד חוקי או סטטוס חוקי או תקציבי, קריטריונים כאלה ואחרים, מצב קיים בכל ההיבטים, ואז אנחנו שואלים את עצמנו לאן אנחנו רוצים ללכת ואנחנו רוצים ללכת בטח בחלק הראשון, לפי קבוצות של סוציו אקונומי, אנחנו חושבים, יש 1.3-1.7 בסופו של יום אנחנו נדע לסמן בלי וויכוחים, בלי להתחיל להתווכח,

בסופו של יום אנחנו מגיעים לנקודות גיאוגרפיות. אנחנו לא מסמנים פריפריה או לא פריפריה, כמובן שחלק גדול מהפריפריה יהיה בתוך הקבוצה, מן הסתם, אבל אנחנו גם לא רוצים לסמן, כי אולי יש מקומות מסוימים שהם פריפריים, כמו עומר, אנחנו לא רוצים אותם בתוך החלק הראשון, או חבילת הבסיס. אנחנו גם רואים, once אמרנו את הרשימה הזאת ייווצר נו ואני חושב שזה חשוב ונכון, ממשק מול מה שנקרא רשות מקומית שבכל זאת היא גם הבעל בית ואחראית על חלק גדול מהתחומים, לרבות התחום הזה, וחלק מהמקרים גם מפעילה את השרותים בתחומה.

כמובן שברגע, אנחנו נעבוד מול תקציב בסופו של יום, כמובן צריכה להיות פה את האינטגרציה אל מול ההכנסות למיסוי והחוק הפיסקלי במסגרת הגרעון, אבל ברור שפה זה צד ההוצאה. אנחנו נצטרך ליצור תהליך שלמעשה ייתן,

מנואל טרכטנברג: אתה צריך להגיד ההוצאה העכשווית, ההכנסה עתידית. ילמדו יותר, יהיו פה יותר משכילים,

גל הרשקוביץ: אבל עלו פה שאלות, מנו, איפה אתה שם במטריצה הזאת א השקל הראשון. האם אתה שם אותו ב-0.3? אני לא בטוח. האם אתה שם אותו בצהרון בלוד: אלו שאלות שאנחנו נצטרך לענות. התשובות, הקריטריונים שהנחו אותנו זה מה שאמרת. האפקטיביות ברמת החינוך, אני חושב שמאד יכול להיות שהשקל הראשון, אני סתם זורק פה, יהיה עדיף שיהיה לילד שמסיים את בית הספר, כיתה א' בשעה 1 ואני רוצה שבמקום שיסתובב מצד אחד ברחוב אני נותן לו מסגרת, אולי סטודנט ילמד אותו יעשה אותו שעורי בית ויאפשר גם לאמא שלו להמשיך לעבוד עד 4. לא יודע. אבל בסופו של יום אנחנו נדרש

להחליט מה מידת האפקטיביות של השקל הראשון, השני וכיו"ב בתוך המטריצה הזאת. זה נתיב מרכזי אחד. הנתביב השני, כמובן הנתביב הראשון קשור בהשתתפות בכוח עבודה. הנתביב השני הוא דוך שם, ופה אנחנו נצטרך לבוא, אי אפשר לברוח מזה, עם המלצות איך אמרת? אינצנטיב ובנוס? אז יש אינצנטיבים שלי, אינצנטיבים חיוביים, אבל שורה שלמה של אינצנטיבים בשוק התעסוקה, ובכלל על מנת להגדיל את שעורי ההשתתפות בעיקר באוכלוסיות שהצגנו. וזה צריך להיות ארסנל שלם של כלים שכולל, אני אמרתי, גם חיובי וגם שלילי, לא נמנע, גם קצבאות וגם הכשרה וגם אמצעים אחרים פוזיטיביים שיעלו אולי אפילו כסף, לא יחסכו כסף, בהקשר הזה, כשנצטרך לשים אותם על השולחן, והוועדה הזאת תצטרך לדון בזה, להחליט.

נקודה אחרונה שסוגרת את שני הנתביבים הללו, כמובן שתקציב הבטחון הוא על השולחן, בהקשר הזה, אם אנחנו מדברים על סדרי עדיפויות, המקורות ושימושים אי אפשר להתעלם מזה, העוגן שאנחנו רואים, ואת זה אתה מכיר מצוין, אנחנו באים ואומרים דו"ח ברודט. דו"ח ברודט קבע באופן ברור הן היצע להגדלת ההוצאה של תקציב הבטחון, הן רשימה של שינויים ברורים של צעדי התייעלות שמשרד הבטחון נדרש להם, כמובן נוסף גם שקיפות פיקוח וכיו"ב, למעט מצד אחד מלחמה ומצד שני איזה אסון כלכלי. לגבי האסון הכלכלי, אנחנו עוד לא שם, אני עוד לא יודע אם תהיה לנו לפחות רשת בטחון אל מול הבטחון, אבל בהקשר הזה, אנחנו כרגע בשלב של חישובים יחד גם עם בנק ישראל לגבי, למרות שמבחינת הפיקוח והשקיפות יש למשרד הבטחון בעייתיות, ואנחנו גם נדרש לזה, מבחינת

שקיפות הנתונים, קבלת ניתוח ובקרה, זו נקודה בפני עצמה, בעצם נחשב את הדלתא של תקציב הבטחון מעבר לדו"ח ברודט. נקודה.

רפי מלניק: יש איזה אומדן ראשוני?

גל הרשקוביץ: מספר מיליארדי שקלים.

רפי מלניק: זה מצטבר או לשנה?

גל הרשקוביץ: לא לא, בנק ישראל מדבר על 3-4 מיליארדי שקלים ואני חושב שהם צודקים בהקשר הזה. אבל זה סדרי הגודל. לשנה. כן.

מנואל טרכטנברג: תן לי לעשות סדר, יש את הסטיה מהנתיב ויש את ההתייעלות שלא נעשתה. אתה לוקח רק את הסטיה מהנתיב זה פחות כמובן, זה משהו כמו 2 מיליארדים.

גל הרשקוביץ: לא, אנחנו מדברים ביחד, האוצר ובנק ישראל ה-3-4 זה רק הישיר. אם אני אכמת את ההתייעלות שלא נעשתה, אתה לא רוצה לדעת.

עדי ברדנר: יש פה מנגנון מאד ברור, התקציב המקורי הוא לפי מתווה ברודט, ובמשך השנה כל שנה מאז שעבר מתווה רודט וגם לפני כן, מוסיפים 3-4 מיליארד שקלים במהלך השנה, חוקית דרך הכנסת.

(מדברים יחד)

אייל גבאי: מי ישב בוועדת ברודט?

רפי מלניק: למה, זה היה יותר מדי?

גל הרשקוביץ: זה היה טוב מאד.

עדי ברדנר: עדיין למרות הכל זה עוגן חזק מאד.

יוג'ין קנדל: אתה יודע, יש לעוגן הזה שרשרת כזאת,

אייל גבאי : אני חושב שיש לפחות כשלוש שנות נסיון? זה נכון שכל שנה יש סיפורים כאלה ואחרים, במהלך השנה וכו', יש תוספות מעבר לעוגן.

גל הרשקוביץ: נכון, זה מה שאנחנו אומרים. אחרי שאמרנו את זה, אנחנו מדברים על מעגל נוסף שנקרא לו המשלים, נצטרך לבחון אותו בזהירות, כי אנחנו ממש לא רוצים לברוח או לאבד את ההתמקדות בדגם או בדגמים המרכזיים ששמנו, ובבריאאות תראו, אם יהיה מדובר כמה צעדים משלימים בנתיב המרכזי במקום הזה, נניח בעיר הזאת יש לילדים בעיה בבית ספר וזה משהו משלים, וזה עלות סבירה – אנחנו נוכל להשלים. אבל לא כנתיב מרכזי. אני חושב שזה יהיה טעות להכנס עכשיו לוויכוחים ולרפורמות, עכשיו, אם נעלה את הנושא הסעודי כן או לא, אז גם יום לימודים ארוך מתחיל דיון, אין לי בעיה, ייקח שנתיים, אני עוד זוכר את זה לני 15 שנה, כשהייתי, בואו לא נכנס למקומות האלה. אני כן אהיה מעוניין לקבל פה אמירה מהוועדה, אמירה לגבי התנגדות מוחלטת אפרופו הפרטות, לשרותי רפואה פרטיים בבתי"ח ממשלתיים, אני חושב שצריך לשים את זה כעוגן, שישמור את המצב הזה לעולם, בהקשר הזה, וכדי למנוע בעתיד אי פעם עוד איזה נסיונות כאלה ואחרי לפתוח את הסיפור הזה. זה חשוב מבחינת אמירה, ומעבר לזה, צעדים משלימים פה ושם.

נושא נוסף שאנחנו ניגע בו זה בחינת אופן מיקור החוץ ושרותים חברתיים. אני יכול להוסיף גם בכלל, אבל אני רק רוצה למקד את הנקודה ושנהיה ברורים על מה אנחנו מדברים. מדברים על הפרטות, מדברים על מיקור חוץ, יזמים פרטיים, גורפים רווחים, נותנים שרות גרוע וכיו"ב.

אני רוצה לחדד ולהגיד מה כן אנחנו נתייחס ומה לא. לגבי הפרטה או מיקור חוץ, אנחנו צריכים להפחית פה ויש פה ערבוב בין מספר דברים שונים לגמרי. ואני מדבר על שלושה רבדים. ברובד הראשון יש את הנושא שבו בשום מקום, גם כשישנם תהליכי מיקור חוץ או הפרטה, לעולם אין התפרקות מנושא האחריות והמדיניות. ז"א אתה יכול להפריט את הפיצול, תכף נראה מתי כן ואיך, אבל בשום פנים לא התפרקות מאחריות למתן השרות. זה פעם אחת.

אבל אנחנו הרבה פעמים נוטים להתבלבל בין שני מושגים שונים בנושאים של הפרטות ומיקורי חוץ. ואחד זה יעילות והשני זה תחרות. ואני אסביר. הנחת העבודה אומרת לגבי הפרטות או מיקור חוץ, שהסקטור הפרטי יבצע חלק מהפעילויות ברמת יעילות יותר גבוהה, ולכן יש פה תועלת מסוימת, בנוסף לרווח שהוא אמור להפיק. אני חושב שבהקשר הזה, זה נכון. ואני אומר את זה כאחד – אני תכף אתייחס לרגל השניה, שאתה אולי מתבלבל בין שתי הרגליים. אני חושב שזה נכון, אני אומר את זה כאחד שהשתתף במכרזי הפרטה, רואה כסקטור פרטי איך בדיוק חוסר היעילות קורה, ויודע הרבה יותר טוב לבצע תהליכי התייעלות ובזבוזים כשאני מסתכל כבר מבחינת מבנה כמשקיע, זה נכון תמיד.

איפה הנקודה? לאן ההתייעלות הזאת הולכת בהקשר הזה? ברור שכגורם פרטי יש לי עניין אחד, רק אחד ימקסם את הרווחים שאני יכול לעשות מאד חשוב, אם יתנו לי, אני גם אהרוג את התחרות ואבטל אותה לחלוטין, ואם יתנו לי אני אגיע לרווח המכסימלי שאני יכול להגיע, שאף אחד לא יבוא לי בטענה על זה, כי מי שקובע למעשה את ותן ההפרטות ואת

המדיניות ואת המעקב ואת הבקרה זה המדינה. זה פעם אחת. איפה כן המדינה יכולה, ואני אומר את זה כאחד שמתפתח במכרזים של מיקור חוץ כקבלן פרטי, להשאר עם אפקט היעילות, אבל, ופה אנחנו צריכים להתייחס לזה בדו"ח, אבל לוודא שהתועלת נשארת, וזה פשוט, ואני אומר, אם לא עומדים בכללים האלה אל תפריט. והכללים הם כאלה: דבר ראשון צריכים להקבע מה רוצים להשיג במיקור חוץ כזה, ואם זה מיקור חוץ ושרותים מה רמת השרות שאני רוצה לקבל. דרך אגב, אני יכול להגיד: לא מתחרים על המחיר, אני קובע את המחיר, הוא פיקס, נקודה, זה מה שאני מוכן להקצות לטובת השרות הזה ועכשיו אתם מתחרים על הSLA על רמת השרות. אני צריך לדעת להגדיר, זה לא מספיק להגיד רמת שרות, כי ספק פרטי אם אמרת לו רמת שרות, הוא ייתן לך רמת שרות ויסביר לך איך אמרת, שלומי, עם התיק? עם התיק אז בלי חלב הוא נותן רמת שרות הכי טובה. לכן חייבים להגדיר מה זה פרמטרים מדידים אובייקטיביים וברורים. לדוגמא, אין רמת שרות טובה בתחבורה ציבורית. אין דבר כזה. תבוא תגדיר שאין עמידה. בסדר? מאיפה ל-15 נקודות,

מנואל טרכטנברג: אבל זה מתקיים. אין עמידה בלוח הזמנים. גל הרשקוביץ: תבוא ותגיד אחר ביותר מאיקס ואי עמידה. אני אתן לכם דוגמא, בהולנד, יש דירקטוריון של צרכני ציבור, יש הישג של ציונים. אתה מקבל ציונים, כאילו נותנים לך מ-0 עד 10, אפשר להגיד, אם קיבלת פחות ציון מהצרכנים, הם שופטים, פחות מ-7 אתה מקבל קנס. זה מדדים אובייקטיביים, הם מדידים, ניתן לאמוד אותם, ניתן לחשב אותם ואז מגיע הרובד השלישי

והוא לקוי בהרבה מאד מקומות. זה שלב – או.קי. קבעתי. עכשיו, הפיקוח והאכיפה. הפיקוח ברור מבחינת לפקח על מה שקבעתי, למדוד את זה ולראות אפרופו הרגולאציה, ואחרי כן אכיפה, או.קי. מצאתי שאתה סוטה אז עכשיו אני בא לפקוד, ותראה ובנו לי, ולא ידעתי, והיה שלג ובדיוק עובדים בכביש וכיו"ב.

אני אתן שתי דוגמאות לסבר את האוזן, על מה אני מדבר: ברמה הפרקטית, רגולטור פולני ורקולטור הולנדי. בפולני כולם יודעים, כולם יודעים לומדים מהר, תופשים שעיר אחד לעזאזל ואחרי זה כולם מתיישרים. כולם יודעים שחברת אריבה לפני כמה זמן היתה צריכה להפעיל אשכול קווים, לא עמדה בזמן שבוע, עשרה ימים, בא הרגולטור הפולני, לקח את החוזה וחמש שנים אין אנגלים בפולין. נקודה. אף אחד לא מתעסק, אף אחד לא אומר או.קי. בואו, מפנימים את העלויות, דרך אגב, יכול להיות זה יעלה יותר יקר, זה יעלה יותר יקר, כי תהיה הפנמת עלות הן בסיכון והן בשאר הפרמטרים וזה בסדר.

לעומת זאת בהולנד, בסדר, אז כולם יודעים שאף פעם לא היה מקרה שמישהו אחר ומישהו לקח לו את החוזה או משהו כזה. השוק לומד מהר את הדברים האלה, יודעים איפה מזייפים ואיפה לא, ואז בסדר, וואלה, אני מציע את מה שאני מציע, אחרי זה נדבר. אחרי זה נראה.

לכן עם מה אני חוזר לפה? אני רוצה ואני חושב שחשוב שיופנם המסר הזה וההפרדה בנושא של הפרטה, אם זה שרות או חברה וכיו"ב בפונקציית היעילות שהיא נכונה. דיבר על זה שלומי בהיבט של המונופולים הממשלתיים וזה נכון, וסקטור פרטי

יעשה את זה יותר יעיל ויותר זול, אבל לא להתעלם מהנושא של המדיניות של ההפרטה עצמה, וזה יהיה גם חלק מהעבודה בנושא.

שחר כהן: אני מסכים שהמגזר הפרטי יותר יעיל, למעט מקרים בהם המגזר הציבורי מפריט להרבה גופים קטנים, שרותי שיש בהם יתרון לגודל, ודיברנו על זה.

גל הרשקוביץ: לסיום, מה שאנחנו כרגע נמצאים, אנחנו נמצאים כרגע בתהליך סזיפי, של בדיקה, קודם כל מבחינת המצב הקיים, מבחינת איגום משאבים, מה הולך למה, המיפוי של כל הקבוצות, הקריטריונים, וואוצ'רים, לא וואוצ'רים, אנחנו לא ניתן להציב פיקוח על המוסדות, סטנדרטי, לא סטנדרטי, אנחנו בשלב כרגע של אינטגרציה, הרי גם פה תמיד יש פה מסגרת חינוכית ואלף משרדים מתעסקים בכל דבר. אני קיבלתי, אני לא הבנתי, זה חינוך, זה תמ"ג, זה מפה אם אתה רוצה את זה, זה מגיע בכלל מפה, הרווחה, לא יודע, אני מדבר על ילדים כאילו.

פנינה קליין: שלושה זה באופן רשמי,

גל הרשקוביץ: אז אנחנו איפה שהוא כרגע בתוך תהליך של לעשות סדר כרגע במצב הקיים, ולהתחיל כבר לחשוב איפה האפקטיביות בפרמטרים שאמרנו, מבחינה זו. זו כרגע הנקודה שאנחנו נמצאים בה.

יוג'ין קנדל: כמה נקודות. א. כדאי בנושא של השתתפות פריון עבודה, יש היום וועדת תעסוקה לפני שנה, שכדאי, יש את הנושא המאד ספציפי, הנושא של ויסקונסין. לויסקונסין בעולם של היום אין שום סיכוי להזיז אותו, יכול להיות שכדאי בכל זאת, יש שם אוכלוסיה גדולה מאד שצריך לטפל בה וצריך להכניס

אותה לעבודה, ויש את הוויכוח הזה, אם כן לתת לשרות תעסוקה או לא לתת לשרות תעסוקה, אני חושב שאנחנו חיכינו שנה, לא קרה כלום, כדאי לצאת מהקופסה ולנסות לחשוב על פתרונות שהם ישימים בטווח קצר, אולי תחת זה שיכול להיות במדידה וכו', יכול להיות עם איזשהו צעידה לאחור מבחינת הרצוי, אבל עם צעידה קדימה מבחינת המצוי, כי בינתיים אנחנו כבר עשר שנים בפיילוט ושנה בלי כלום. זה דבר אחד. אסתר דומיניסיני: שיעור אבטחת ההכנסה יורד, שיעור המשפחות יורד בלי זה ובלי זה.

יוג'ין קנדל: יכול להיות. דבר שני, כל התוכניות שאתה מדבר עליהן, שהן בחינוך למשל ובגידול ילדים, הן טובות אבל הן לא עוברות בגדול לאותם אנשים שאומרים שהם משכילים ושניהם עובדים, כי הם לא בשביעי וכנראה לא בשמיני. גל הרשקוביץ: אז הם יחכו אולי כמה זמן עד שאני אחיל יום לימודים ארוך. יחכו.

יוג'ין קנדל: אבל השאלה אם אנחנו לא צריכים לתת גם לשם, כי גם שם יש יוקר מחיה, אני לא יודע את התשובה לזה, אבל השאלה היא, זה בעצם אומר שאתה לאותם אנשים שהם בעצם זועקים הכי הרבה, אני לא יודע,

גל הרשקוביץ: לא בהכרח לאלה שצועקים הכי הרבה, אני בכלל לא בטוח שהם צועקים הכי הרבה, ואולי האוכלוסיות של עשירון עליון שאתה מדבר עליהן,

יוג'ין קנדל: אני מדבר על שמיני – תשיעי.

גל הרשקוביץ: קודם כל אני לא יודע אם הם צועקים הכי הרבה, ואני חושב שאם לפני שמיני תשיעי, בטח בנושא של חינוך, אנחנו לא יכולים לקבוע קריטריונים, חלוקת הכנסות, לדבר פה כל כך

הרבה וצמצום פערים ואפקטיביות של החינוך. אנחנו לא יכולים לעשות את זה מצד אחד ולהגיד: זה הדגל, ומצד שני, מי שצועק או אם הם צועקים, ללכת לכיוון השני. פנינה קליין: גם למשוך את העלויות שנשכף על הדברים. עדי ברנדר: כן, אני רוצה להתחבר לדברים שיוג'ין אמר. אני חושב שיש פה הרבה תשובות נכונות, אבל אני לא בטוח שזה לשאלות הנכונות ואנחנו נמצאים בקונטקסט מסוים. ז"א יש פה בעיה מסוימת עכשיו, ההצגה נכונה מבחינת אולי דברים שהם לטווח הארוך. אבל אני לא חושב שהמפגינים נמצאים היום ברחוב בגלל הצמיחה, והמדידה פה, השאלה מה תורם הכי הרבה לצמיחה הזאת. אני מדבר על החלק של השרותים הציבוריים, אני חושב שהאנשים אמרו מה שאומרים בעצם, יש עוד דברים שמפריעים לנו חוץ מכמה מהר ההכנסה במשק גדלה, ואני חושב שצריך איכשהו לנסות לתת מענה לדברים האלה בדברים שאנחנו ככלכלנים חושבים שהם אולי פחות יעילים מנקודת הראות של פונקציית הייצור, אבל מתחשבים יותר בפונקציית התועלת. אני חושב שלכן צריך לחשוב, אני לא חושב שק מענה לכמה עשירונים והטיפול בילדים הוא משהו שמכיל את הבעיה. יש פה ביקוש ליותר שרותים ציבוריים, אולי אפילו יותר לתשלומי העברה ציבוריים שיגיעו ליותר אוכלוסיות בשלבים שונים של החיים, גם אלה שאולי בעוד חמש שנים יהיו בעשירות השמיני והתשיעי והיום הם נמצאים בשלב יותר קשה של החיים עם איזושהי בעיית נזילות שזה או ללכת להורים או להצטמצם והשאלה הזאת, אפשר להגיד מה שנכון לטווח הארוך הוא שהמשק יצמח הכי מהר ולכולם יהיה טוב. אבל אומרים לנו שמה שעשינו בשבע השנים האחרונות וכנראה יש פה

sight effect שאנשים לא מוכנים לקבל, אז פה זו באמת הכרעה של מלית הוועדה, אני חושב, שצריכה לבוא, אני פה כאורח מחליף היום, אבל להתחיל ולהחליט לאן הולכים עם העניין הזה. כלומר, האם באמת הולכים לתת מענה לאיזשהו לחץ ציבורי שצריך לאפיין אותו מי זה בדיוק האוכלוסיה ומה נותנים לה וכמה נותנים לה, או שבאמת לחזור ולהגיד: תשמעו, בסוף אם נצמח יהיה טוב, יהיה טריפל down או לא יהיה,

גל הרשקוביץ: אני לא הבנתי, על מה אתה מעיר?

עדי ברנדר: אני מעיר על זה שהצמצום פה היה בניתוח שאומר: תראו, יש לנו בעיה של היצע בשוק העבודה, יש קבוצות שלא משתתפות, בואו נלך וניתן מענה דרך שרותים שנותנים לאמהות שיוכלו לצאת יותר לעבודה, וזה יעזור.

גל הרשקוביץ: לא רק זה, אני אומר, גם תן תשלומים, אני לא נכנסתי לזה, למשל וואוצ'רים או כאלה דברים למשפחות עובדות בוואוצ'ר או אפילו בכסף או בסבסוד המעון ואתה כך גם תשיג תעסוקה, גם השגת נושא של השקעה בחינוך, זה מנוע לצמיחה וצמצמת פערים. זה עולה בקנה אחד.

פנינה קליין: וגם שיפרת את השרות,

גל הרשקוביץ: בדיוק.

יוג'ין קנדל: זה עדיין לא פותר את הבעיה לאותם אנשים שנמצאים היום במקום שלא יכולים לשלם על הילדים שלהם למעון.

מנואל טרכטנברג: יוג'ין יש לנו מעט זמן, אבי, אתה רוצה להוסיף? אחרי אסתר.

אסתר דומיניסיני: שלושה משפטים קצרים. תראו, אם אנחנו לא רוצים לעשות more of the same ומה שמאשימים אותנו מייחסים

לנו שרוצים לעשות יקונים קטנים, ואם אנחנו לוקחים נושא אחד הוא צריך להיות באמת גדול ומשמעותי, ואם אנחנו מדברים על מה שהרחוב מדבר על מדינת רווחה, מדינת רווחה לא מדברת על מתקני הכנסות ולא מדברת על קבוצה זו או אחרת לפי קריטריונים. היא מדברת על כולם, ואז כולם בפנים. אז אם אנחנו רוצים לדבר על חינוך ואנחנו מסכימים שזה יהיה הדגל, אז הוא צריך לייצר איזשהו מדרג שמדבר על חינוך חינוך חינוך, זה צריך להיות במשרד החינוך ולא בשלושה משרדים, ואז אפשר לייצר מתווה ארוך שנים כי זה יעלה הרבה מאד כסף, לאיזשהו מהלך שמדינת ישראל קובעת כמו מדינות אחרות, כמו סינגפור שהזכרנו ומקומות אחרים, שהיא מייחסת חשיבות גדולה לחינוך והיא שמה את זה בתוכנית ארוכת טווח עם הרבה כסף, כי התחלנו כבר לחשב, התחלתי כבר לקבל כמה זה עולה הדברים הקטנים,

רפי מלניק דני גוטליב

אסתר דומיניסיני: כן, דני גוטליב נתן לי, ואני עוד מנסה להבין מה הוא כתב פה בדיוק, כי זה לא ברור מה הם חישבו, אבל כבר ראיתי שזה מספרים גדולים.

יוג'ין קנדל: ברור שהם מספרים גדולים.

אסתר דומיניסיני: ולכן, אם רוצים לעשות באמת הגדרה ולהגיד מקרו גדול לכמה שנים, אז צריך להגיד: אין תמ"ג בחינוך וברווחה, ויש משרד החינוך מאיזה גיל לאיזה שנים, ואז בונים איזושהי תוכנית. כמובן שהיא מדורגת וכו', אבל אז יש לה מסר, ואז זה באמת מה שהרחוב אומר. הוא אומר: חינוך חינוך מגיל 0. אז יכול להיות שזה לא יהיה מגיל 0, אבל האמירה צריכה להיות

הרבה יותר גדולה, הרבה יותר רחבה, עם משמעויות ארוכות טווח של אמירה של מדיניות ולא של תיקונים קוסמטיים. יורם גבאי: שתי שאלות קצרות. אחת, הנושא של קצבאות אתם לא נוטים לטפל? כי זה משקל שזה ירד, אני גם לא אומר דעה, אני רק שואל. קצבת זקנה, אבטחת הכנסה, איך אתם רואים את זה? אסתר דומיניסיני: תראו, בעיקרון, זקנה כרגע – אל תצטט אותי – אין בעיה גדולה, כי בהסכמים הקואליציוניים היו תוספות וזה הוריד את שעורי העוני לקשישים, אין כרגע בעיה אקוטית בנושא של קצבאות הזקנה.

יורם גבאי: ובאבטחת הכנסה?

אסתר דומיניסיני: בנושא של אבטחת הכנסה, אני צחקתי קודם, אבל זה נכון, יש ירידה בכמות המשפחות באבטחת הכנסה. אז לא שלא צריך לטפל, אבל בוא נגיד זה לא 148 אלף, אנחנו נמצאים ב-110 או פחות מ-110 אלף משפחות בנושא הזה. לגבי קצבאות אנחנו מדברים כל הזמן על שוק העבודה, אז אמנם אני מנכ"ל ביטוח לאומי ואסור להגיד, אבל אנחנו לא רוצים להתמקד בנושא של הקצבאות כרגע בנושא הזה. אולי באבטלה משהו, אבל אין היום אבטלה, אז זה גם לא יעלה כסף.

יורם גבאי: היתה וועדה שהמליצה לבטל את השתתפות ההורים בבתי ספר.

אסתר דומיניסטי: זה לא שייך לקצבאות. יש את העניין שרצינו משהו הרבה יותר יפה, שזה מענק ההשמה, שאנחנו נציג את זה, אני עוד לא יודעת איפה, בנושא הזה, שזה רעיון מאד יפה ויש לו ראייה ארוכת טווח. לגבי דבר אחד שכן יש בנושא של אבטחת הכנסה, אנחנו חושבים שצריך להעלות את ה-dis regard כי זה

מוטה שוק עבודה, ולייצר מוטיבציה לצאת לבודה. זה יעלה קצת כסף, אבל לא הרבה כסף.

יורם גבאי: כמו שעשיתם בנכים.

אסתר דומיניסיני: בדיוק, לייצר תמריץ לעבודה ולתעסוקה וזה לא הרבה כסף. זה מטפל בחלשות שנמצאות בינינו בבאר שבע, יוג'ין קנדל: דרך אגב, זה גם מטפל באנשים מבוגרים, עולים מבוגרים שרוצים להמשיך לעבוד ואתה ממסה אותם שם.

אסתר דומיניסיני: ב-562 שקל שזה לא הגיוני.

פנינה קליין: משפט קצר, כי הייתי שותפה לתהליך. אני חושבת שהמסר או התקווה לחינוך חינוך לכל הגילים הוא נפלא, והייתי רוצה לראות אותו באיזשהו מקום בעתיד, בעתיד הברור, אבל כרגע מה שמאד חשוב, זה להתחיל בנקודה מסוימת שיש לה השלכות על יותר ממטרה אחת, ולא רק כהתחלה שנוגעת למתן פיצוי להורים כדי שיוכלו לשלם למסגרות שתטפלה בילדים, אלא לשפר את האיכות. כי ללא שיפור איכות זו בכייה לדורות. ולכן יותר חשוב לי ברגע זה, לשלב את הסובסידיה או את הנתונה להורה, השתתפות במעון או במסגרת האחרת, אסתר דומיניסיני: זה משהו אחר, זה למעונות. צריך לבנות אותם.

פנינה קליין: אבל בכל זאת, זה כיס אחד. לא לא לא, יש מחסור, בסדר,

אסתר דומיניסיני: זה ייקח כמה שנים טובות, עד שיהיו מסמכים, רפי מלניק: הם לא קיימים.

פנינה קליין: מה שאני רוצה לומר, רפי, תן לי לגמור, רק רגע, מה שאני רוצה לומר זה כרגע, החלום הגדול שלכולם בכל הגילים מ-0 ועד – הוא חלום שהייתי מאד רוצה לראות אותו מתגשם, אבל ברגע זה, אני רוצה לתת מענה לבן אדם ברחוב שזועק, שאם יש

לו שני ילדים זה כ-4000 ₪ לחודש, ויחד עם זה, יחד עם זה, לדאוג שמה שקורה לא יביא נזק לעתיד. כי אז, אינני יודעת אם נגיע לתחזית, כן לבדוק, כי ההשפעה היא אדירה.

מנואל טרכטנברג: תודה. יש עוד הערות?

רפי מלניק: השמיכה היא מאד מאד קצרה וזאת הוועדה שצריכה להביא לנו למי לתת ולא ממי לקחת. יש פה שאלה מאד גדולה, מה הבטחון יביא לנו. שמענו מנשיא המדינה, שאת זה צריך לסגור "אקס אנטה". בלי שהעסק הזה סגור, אנחנו לא יודעים מה עומד לרשותנו מבחינת תקציב הבטחון. אז אני אומר לכם, בלי שתקציב הבטחון ייתן את הנתח שלו, היכולת שלנו לתקן בצורה משמעותית ושתביא תוצאות, את המתווה הזה, מוגבלת ביותר, כי אנחנו נמצאים בסעד של איזושהי מדיניות ואנחנו נפתח את הדיון הזה בוועדת המקרו, אבל אני לא רוצה להרחיב את הדיבור על זה, כי עוד לא דנו בזה שם. אז זאת שאלה מאד חשובה.

הערה שניה, הנושא של השתתפות בכוח העבודה הוא קריטי, פשוט קריטי לקיומנו. ראינו את התמונה הדמוגרפית, ולכן כל סיוע בתחום החינוך, לא חשוב באיזושהו תחום, צריך להיות מותנה בזה שההורים עובדים. פשוט, ההורים עובדים. כי זה קריטי לאפקטיביות של הדברים שאנחנו נותנים.

הדבר האחרון, אני פשוט תומך במה שפנינה אומרת, שהאפקטיביות, אני מוכרח פה גילוי נאות, כי הבת שלי מובילה את מחאת העגלות של האמהות, ויש לה פשוט שני ילדים

מנואל טרכטנברג: רגע, היא יבואנית של עגלות?

רפי מלניק: לא לא, ממש לא, היא יצרנית של ילדים בשלב זה, של הנכדים, שמי שעוד לא התנסה בזה, זה התענוג האמיתי. אבל כשאני רואה מה קורה לנטו שלה, אחרי ששני הילדים שלה הולכים למעון פרטי, והיא מעמד ביניים, יש לה הכנסה ובעלה עובד, אני חושב שפה יש לנו סיכוי אמיתי, אמיתי, להגיע לאוכלוסיה שצועקת, של אנשים צעירים עובדים, שיש להם ילדים במעון, שהם צריכים לקבל איזשהו תשלום. עכשיו, אני לא בעד זה שהמדינה תבנה מעונות, יש מספיק מעונות פרטיים. מה שאני כן בעד, שמעון שמקבל וואוצ'רים כאלה או תמיכה, יהיה בפיקוח של משרד החינוך. זאת תוכנית.

יוג'ין קנדל: אבל זה לא מגיע אליה, זה רק ישובים מ-7-1.

מיכל עבאדי: אז צריך לפתוח את זה.

רפי מלניק: לא הבנתי. לא הבנתי את ההערה.

גל הרשקוביץ: צריך לתת את זה לכולם ברמה של זוג עובד עם רמת הכנסה

לנפש ואפשר, זה עניין של כסף ברמת הוואוצ'ר. אבל לכולם. 0

עד 3 יש את הנוסחה, זה עניין של כסף מאיפה להוציא אותו.

מיכל עבאדי: צריך לתת לכולם. ה לא רק לעניין של כסף, עם כל הכבוד, זה

קשור לשעור ההשתתפות של נשים עובדות.

טלי רגב: שתי נקודות. מתן שרותי חינוך בתעסוקת שני הורים זה עניין

עדין וצריך להזהר. אני חושבת שלא צריך באופן גורף להגיד

כן, יש עוד שיקולים והילדים לא אשמים. זו הערה ראשונה.

כן נורא חשוב תעסוקה, אבל צריך לפתור את זה ולהגיע לזה

בדרכים הנכונות. בשביל לגרום לחרדים ולערבים לעבוד,

אנחנו צריכים לעבוד יחד עם האינטרסים שלהם. אנחנו

צריכים לתת להם מוצא של שנת שרות או מה שזה לא יהיה,

וזה צריך אתם איכשהו.

מנואל טרכטנברג: חברים, אנחנו לא נפתור את זה. לא נפתור את זה. זו נקודה well taking הלאה, עוד משהו? שלומי.

שלומי פריזט: זה הפרק של הדו"ח שעליו יקום וייפול כל העסק.

רפי מלניק: נכון, וגם המיסוי. המיסוי גם.

שלומי פריזט: עזוב המיסוי, על זה יקום וייפול, להערכתך האישית. אני אגיד משהו אחד שהיה לי חסר, זה בגלל החשיבות, אמרתי שזה חשוב. שני דברים לגבי שני ההורים העובדים, אנחנו נמצאים היום במהלך של מתקפה, אני חושב, מסודרת על האנשים בעלי המיומנות הנמוכה בחברה הישראלית הזנב הימני של ההכנסות. הגלובליזציה לוקחת את המקצועות שלהם להודו, העובדים הזרים מביאים את ההודים לפה או סינים ומביאים אותם לפה ומתחרים עם השכר שלהם כאן, אי אכיפה של חוקי העבודה גומרת אותם לגמרי, ובנוסף אנחנו אומרים להם: תלכו לעבוד. זה לא שיווי משקל. ז"א אפשר להגיד תשתתפו, אבל הם הרי לא עוסקים – עכשיו, תוסיף את זה עם הפרמיות שיש על ה-technical skills בחברה המפותחת, הם נמצאים גם ככה ב-bottom והם the battles כל זאת.

גל הרשקוביץ: בעצם אני מתחבר למה שרפי אמר, תשנה את היקף הסובסידיה, כך שתגדיל משמעותית, נגיד ב-3-0 את הוואוצ'רים מול ההכנסה לנפש, זה מה שאתה אומר? לנסות ממש להגיע אולי בתוך ההכנסה לנפש למשפחה הנמוכה, להגיע כמעט ל-100% בלמעלה, שניים עובדים, להקפיד על זה, אבל גם לתת את –

מנואל טרכטנברג: זה לא בדיוק כמו שאתה אומר.

שלומי פריזט: צריך להכיר בזה שיש בעיה סטרוקטוראלית עולמית בעניין הזה. ורציתי לשאול, אני לא יודע אם זה צלם ההיכל בוועדה הזאת, אבל מס הכנסה שלילי עמוק לבן זוג שני, אם אתה מספר 2, אם אתה מספר 1, מה שהוא עובד עובד, אבל אם אתה מס. 2, פה בוננזה. וזה קשור לזה שהוא גם ככה בזנב הימני של המפה.

טלי רגב: שאלה קצרה, אם יש לנו הערכה כמה עולה חינוך חינוך לגילאים 3-4 לכולם?

מנואל טרכטנברג: הרבה, הרבה.

יוגין קנדל: 0 עד 3 או 0 עד 4,

טלי רגב: לא, 3-4.

יוגין קנדל: כל שנה מיליארד וחצי. כל שנה מיליארד וחצי, לכל שנתון

טלי רגב: 3-4 זה שנתון אחד.

יוגין קנדל: זה לשנתון אחד 1.5 מיליארד.

מיכל עבאדי: סליחה, מה המספר? לכולם?

יוגין קנדל: לכל שנתון בין 3-4 מיליארד וחצי.

מיכל עבאדי: לא הבנתי.

עדי ברנדר: 0 עד 3 זה סדר גודל של 6-7 מיליארד שקלים, בהנחה ששעור

המיצוי של זה יהיה כמו המכסימום ב-OECD שזה 50%

בבלגיה. ז"א בשום מדינה לא שולחים את כל הילדים,

מנואל טרכטנברג: אז זה יהיה פחות,

מיכל עבאדי: 5 מיליארד?

עדי ברנדר: סדר גודל של 6 מיליארד. גם עם מיצוי של 60%

גל הרשקוביץ: לא נכון, היום אתה כבר במיצוי של 50%.

מיכל עבאדי: מאיפה הבאתם את המספרים? אני רוצה לבדוק אותם.

מנואל טרכטנברג: חברים, אני רוצה לכנס את הדברים, זה מאוחר, תראו, אני לא יודע כמה כוח יהיה לנו לדיון כללי. אני חושב שאני אשנה קצת את המתכון לפעם הבאה. אני רוצה להגיד כמה דברים, הסיכום שלי לא לתכנים אלא לאיך של הצוותים האלה ואז נכנס לעניין שלך.

קודם כל אני מוריד את הכובע, תוך שבוע ימים קיימנו פה דיון על כל מה שזו כמעט בנושאים האלה. לא ראיתי דבר כזה בפרק זמן כזה, ובדרך כלל בפרק זמן כזה מתחילים לייצר את כתבי המינוי. ממש ככה, כבר מתווכחים על הפסיק של כתב המינוי. וכאן באמת תוך כדי שבוע, יש דיון ענייני של ארבעה צוותים כבדים מהנושאים שבאמת חשובים ביותר. אני ממש מודה לכם, כל הכבוד ובאמת אם נמשיך ככה, נהיה במצב לא רע. זה א'.

פנינה קליין: לקחנו אותך ברצינות.

מנואל טרכטנברג: יש אנשים בעיות יותר קשות והם לא מבינים למה. זו אמירה שהיא חשובה, כי באמת עבדתם קשה ותעבדו עוד יותר קשה, אז לפחות תדעו שיש הערכה לך. מעבר לזה, עכשיו אני רוצה להגיד כמה הערות כלליות על החשיבה ואיך לגשת לעניינים בתוך הצוותים. תראו, כשמישהו בא ואומר לך: קח נושא איקס, תבוא עם צוות ותבוא עם משהו, מה שאתה עושה בפרק זמן כל כך קצר ובלתי אפשרי, אתה נאחז במה שאתה יודע, ואין כמעט דרך אחרת לעשות את זה תוך שבוע ימים. זה בלתי אפשרי אחרת. אתה נאחז במה שאתה יודע, אתה נאחז במה שנדמה לך שחשבת עליו אתה נאחז במה שיש על השולחן, כי איכפת לך לעשות אחרת.

מה שנדרש עכשיו, זה טיפה אחרת. מה שאני מבקש מכם לעשות, כל אחד בשלו, תעשו עכשיו – בואו נרגע, יש לי כבר, ז"א אם מחר בבוקר צריך לפרסם דו"ח, מה שנוכל לעשות בכל אחד מהתחומים זה יהיה לא רע, לא רע בכלל. ממש ככה, אם מישהו שם לך אקדח טעון על השולחן, נוכל לעשות את זה. עכשיו להרגע. עכשיו stand back ובואו נתחיל מחדש. מה בדיוק קרה במדינת ישראל, למה אנחנו פה? כי רצינו לשפר את הרגולציה במדינת ישראל או את הזה או את הזה? לא. אנחנו פה כי התפוצצה לנו בפרצוף מחאה עממית בסדרי גודל כאלה שלעולם לא היו במדינת ישראל ואני מקווה שבחמישים השנים הקרובות לא יהיה כזה, כי זה אירוע מכונן שהוא שונה מכל דבר אחר שהכרנו. והמאמר ההוא ממעריב או מידיעות מלפני עשרים שנה, מטעה מאד. כי זה לא זה. זה ממש לא זה. אני לא אומר את זה בביקורת, יש כל מיני דברים שנראים דומה, אבל זה ממש לא. זו עובד, שגם אלה שיש להם שער לבן על הראש, לא כל כך זוכרים את זה כאירוע מכונן, כי זה לא היה אירוע מכונן. ועכשיו זה כן.

ולכן תתחילו משם. תעצרו שניה ותשאלו את השאלה מה קורה בשטח. ותקחו את זה ברצינות. יש במחאה הזאת היבטים הזויים, אנרכיסטיים, כאלה שהדבר האחרון שהם רוצים שיקרה משהו טוב, כי זה מוריד אותם. יש להם אג'נדות וכו' וכו', תעשו ניקוי של כל זה. יש, אבל זה לא מה שמעניין אותנו. יש שם מרכז, בואו נקרא לו ככה, שהוא אמיתי, ובואו תשאלו את עצמכם מה באמת כואב להם, מה שכואב שם זה אמיתי, זה שם, ואנחנו צריכים לא להוציא את האוויר מזה, זו לא משימה שהוטלה עלינו, אלא באמת לפתוח תהליכים, אני

פה מאד מאד נזהר, לא לתת פתרונות, אין פתרון לדבר כזה, יש אמצעים שאתה יכול לנקוט בכמה ערוצים, כדי להוביל את העגלה הזאת לכיוון טוב יותר בהדרגה ובהרבה זהירות וכו' וכו'.

אז תתחילו משם. ממש, אני מבקש מכל צוות. באותה שאלה בתחום שעליו מופקד הצוות, תשאלו מה יש out there שנוגע לי, איך זה מושלך עלי. לא שהרחוב צריך לקרוא את האגינדה, בל אנחנו מתחילים משם. ויש שם מספיק אמירות שהן אמיתיות שכן נוגעות לכל אחד מאתנו. תגידו יש את זה ובואו נראה איזה יעדים נגזרים משם. כמו שאמרנו בעניין של המסים, אם זה הקטנת אי השוויון, איך זה מתרגם ואז מתחילים לעשות פוקוס יותר חד, מה זה אומר מבחינת איזה מדד אני אשתמש, מה יש לי ב- tool kit שלי, אם זה במסים או בשרותים, האם זה משפיע על ז, האם זה ביוקר המחיה וכו' וכו'. זה נורא חשוב, אני מבקש מכם שבפתח ההצגה בפעם הבאה, של כל צוות ככה זה יתחיל. משם.

דבר שני בחשיבה, ואתם העליתם את זה בכמה פעמים ואתם צודקים. יש את העניין, תגידו מה גבולות הזירה, המגרש. יש לנו 10 מיליארד? מיליארד אחד? מה אנחנו יכולים לעשות. חברים, עם המסים או לא, הניתוח והחשיבה לא תלויים בזה ואני אגיד לך למה, רפי. אני רוצה רשימה ובסעיפים יש תת מחיר, יש מדד של feasibility ויש מדד של חשיבות או מה שלא תרצה. בסוף יהיה cut of point לפי מגבלת המשאבים שיהיו. הרשימה צריכה להיות בלתי תלויה, אתה לא תלך יותר מהר ואח"כ תראה על מה מדובר. אז אני אומר, בואו ולכן אל תעשו את שטות הזאת. אף אחד לא יגיד מה מגבלת המשאבים

עד היום האחרון וככה אני רוצה להחזיק את זה. כי אם לא, זה יסיט את המחשבה to push them ואנחנו לא צריכים להיות שם. עד היום האחרון, תרתי משמע, אני אומר לכם את זה. לא יהיה הדבר הזה.

כן אנחנו ניקח מהבטחון. ואני אמרתי את זה כל פעם, אמרתי את זה לראש הממשלה, אמרתי את זה לשר הבטחון ולשר האוצר, ואני אומר את זה בחזרה פה. יהיה משם. כמה יהיה אני לא יודע להגיד לכם. אבל זה הכרחי לא רק כמקור של כסף, אלא כאמירה. בדיוק זה מה שצריך.

יוג'ין קנדל: לא ברור שזו החלטה שלנו כמה יהיה משם. זו החלטה פוליטית.

מנואל טרכטנברג: ברור, ברור, אבל אנחנו יכולים להשפיע על זה. זה ברור לי יוג'ין. אבל מה ז"א באמירה? מה שהחברה הישראלית זועקת היום, זה תשנו את סדרי העדיפויות שינוי בסדרי העדיפויות זה בדיוק זה. זה להקטין את הבנק הזה שנקרא בטחון ולתת לשרותים חברתיים או לכל דבר אחר. זה בדיוק. זה לא רק תתנו יותר כסף. טועה מי שחושב כך. יש לזה השלכות הרבה מעבר, ואני לא רוצה להכנס לזה.

אני מבקש מכם שלאור היעדים, אמרתי מבחינה מתודולוגית לחשוב, לאור היעדים שתקבעו לעצמכם של נגזרים, יש שם משהו יותר גדול, והדברים נאמרו, תלכו על דברים שהם – את אמרת גדולים, על דברים שיש להם עוצמה באיזשהו מימד. כי אי אפשר יהיה לעשות הרבה מאד בשני מובנים, לא במובן של כסף ולא במובן של היכולת שלנו תוך מספר שבועות באמת לזקק מהלכים כאלה, וזה גם לא ייראה טוב. כי זה ייראה כאילו כלבו כזה, קצת לקחת מפה וקצת לקחת משם זורק לה,

מערבב ושופך את זה כדי לכבות את השרפה. זה לא עובד ככה. צריכים בסוף את האומץ וזה גם הימור, אם אתה הולך על what ever חינוך 3-4 לא יודע מה, זה הימור. אבל אמרת. You put yourself on the line על זה ולא על משהו אחר, כי כה זה יהיה. אז אתם תציעו.

יוג'ין קנדל ולחמש שנים.

מנואל טרכטנברג: כן כן, זה חשוב, אני בא לשם. תמקדו את היעדים, תמקדו את הצערים, תקחו סיכונים באמירות האלה, וגדול לא חייב להיות גדול בכסף. חלק מהדברים שאתם דנים בהם יכולים להיות עצומים, לא גדולים ואתה יודע, יכול להיות שהם ייצרו כסף, לא יודע, גודל עוצמה של מהלך לא שווה דווקא הרבה כסף. וחייב להיות, מכיוון שאנחנו מאד מוגבלים במשאבים, חייב להיות שב-tool kit שאתם תציגו, יהיו מהלכים שהמשמעות שלהם היא העוצמה ולא בכסף.

עכשיו לגבי הזמן, הפריסה של הצעדים. כן, כולנו צריכים להתאחד מסביב למסגרת זמנים של כחומש. אמרנו כחומש. מה ז"א? הרי עוד פעם אי אפשר לעשות תוכנית חומש, אמרתי את זה בפעם הראשונה, אני חוזר על זה. אין דרך לעשות תוכנית חומש בכלום בשבועיים שלושה. אתה לא רציני. אבל אתה כן יכול להגיד זה מחר בבוקר וצריכים להיות דברים כאלה, זה בפחות פירוט על פני השנה הקרובה או השנתיים הקרובות, וזה אני מתניע תהליכים שצריכים להמשך בהדרגתיות, חמש שנים זה מן אופק שנראה שאתה יכול איכשהו, ככה, אתה יודע, שאתה מאמץ את העיניים לראות משהו שם. זה המשמעות של זה. יש דברים שהם אופרטיביים. למשל, מתווה

מסים, אתה יודע, יש לזה תאריך תפוגה. אז אפשר, ואם יהיו דברים שהם יותר קונקרטיים שאפשר לתת להם- בבקשה. חלק, אם נניח הולכים למהלך של חינוך חינוך לבוס וכל זה, שם חמש שנים יהיו מאד קונקרטיות, כי תעלה בעשירונים, תעלה במה שאתה לא רוצה, תק תק תק, מבחינה תקציבית אתה לא יכול לבלוע את הדברים האלה במכה אחת. אז יהיו דברים שהם בגדר הטמעת תהליכים ויהיו דברים שזה מתווה תקציבי. אבל כן, זה חמש שנותי, גם אם זה קצת ערטילאי לגבי חלק מהדברים, ואתה מתחיל עם משהו מאד מוחשי וקונקרטי ועם מהירות בהתחלה. זה מאד חשוב.

אלה הדברים, יש לי עוד הרבה מאד אמירות, אבל אין לנו זמן להכנס לדברים האלה. רק אמירה אחת אליך, אסתי. נכון. מזכירים את המושג של מדינת רווחה. אני אומר לך, אסור לנו באופן כללי אני אומר עכשיו, זה חלק מהאני מאמין שלי, אין חזרה אחורה. אין ולא צריכה להיות חזרה אחורה, צריך להסתכל קדימה. העולם השתנה. צריך לקחת את הערכים של כן חלוקה יותר צודקת וכן *inclosing* וכן *what ever* ולהשליך אותם קדימה ולשכוח מהעולם שמאחורינו, כי העולם שמאחורינו קבור אי שם ולא יחזור. אני לא מוכן לחזור למדינת רווחה במובן של שנות השישים. לא לא לא.

אסתר דומיניסיני: שנות החמישים.

מנואל טרכטנברג: לא לא, אני לא מאשים אותך, אסתי, אני פונה אליך, כי יש בציבור מי שמתגעגע לדברים עברו ואנחנו לא שם. אני לא אומר את זה לך. אין לנו פתרונות, אנחנו צריכים להמציא אותם. ממש. אני מתכוון לזה. ואני אמרתי את זה, יש לנו את הלוקסוס לעשות את זה, כי המשבר בגדול פסח עלינו. אנחנו

לא נפספס את זה. צריך להסתכל בצורה כזאת, אלה הדברים. ואנחנו מיד נלך לזה. באמת נדרש פה איזושהו מהלך גם אינטלקטואלי של כולנו שהוא באמת יוצא דופן. קחו את זה. זה באמת לא תהיה לנו עוד הזדמנות, אני חושב, לעשות דבר שכזה. תודה ובבקשה צוות ההידברות.

צוות ההידברות

שחר כהן: אני רוצה להתחיל, לפני שפה מדברים על הידברות וכו', שתהיה פעם אחת תמונה מול מה, או אני לא רוצה להגיד מול, אבל איך נראה בעצם מעגלי הניהול והשליטה של המחאה. אז בגדול זה התחיל מתוך איזו עשיריה של חברה שישבו לפני חודש ברוטשילד ושמו מאהלים, ואחריהם הגיעו עוד הרבה מאד עוד כשמונים מאהלים בכל רחבי ארץ, ואז התחילו להתפתח שם ממש היווצרות של מוסדות דמוקרטיים. ז"א יש פה 80 מאהלים שהם בחרו מועצה. מועצת העם הם קוראים לעצמם, או אסיפה כללית. זה נבחר לפי בחירות דמוקרטיות בתוך המאהלים, כל מאהל בעצם ואז התחיל תהליך שבו מועצת העם הזו הרגישה שהיא מתנתקת מהגרעין המייסד, או יותר נכון היא רוצה השפעה על הגרעין המייסד, ולפני שבועיים היה חיכוך מאד גדול בין הגרעין המייסד לבין נציגי המאהלים שאמרו: אתם לא משתפים אותנו אנחנו לא משפיעים. רגיל. לאחר וויכוח נוקב, מה שהוחלט שם שהולך להיות, מועצת העם

מנואל טרכטנברג: יש חיכוך בין המרכז לפריפריה.

שחר כהן: בדיוק, מועצת העם בחרה חמישה מחוזות: תל אביב, צפון, מרכז, דרום וכו'. ויש בעצם היום מה שנקרא מטה המאבק שבו

חברים העשירה בעצם ונציגי המחוזות. לכל מחוז יש נציג מצביע ונציג משקיף. עדיין העשירה, או אתה יודע איך סופרים עדיין הם הדומיננטיים.

מנואל טרכטנברג: אבל חשבו שזה יתפרק. העשירה התפרקה.

שחר כהן: אני לא חושב,

אייל גבאי: יש מכתב אתמול שהגיע אליך, של אדם משהו, אתה מכיר את המכתב הזה? קיבלתי אותו כאן, שהוא אחד מהזה, שהוא ממש התמרמר על השליטה של השביעיה.

שחר כהן: בדיוק.

מנואל טרכטנברג: והיום אמרו לי שמהו התפרק בעקבות כך.

יוג'ין קנדל: עוד מעט יביאו את הגליוטינה לשם.

שחר כהן: יחזירו אותה. עכשיו לידה נמצא שמוליק, מאגודת הסטודנטים כמובן, ודרך אגב, כששמוליק הגיע למאהל, הם לא רצו לקבל אותו, ולכן הוא הקים את המאהל של הסטודנטים ברוטשילד פינת שינקין, ולא ליד החברה האלה. ז"א השביעיה הקימו את המאהל ברוטשילד הבימה, מי שמכיר את רוטשילד, ושמוליק בשינקין, ובהתחלה היתה שם חשדנות ולאט לאט נבנה האמון, ועם זאת עדיין יש אינטרסים סותרים. שמוליק הוא בעד הקו הפרגמטי, שידברו וכו', אתם ראיתם את זה, והשביעיה היא מאד קיצונית.

את כל הגישה הלוגיסטית של ארגוני ההפגנות וההסעות, מספקים איגוד הסטודנטים וארגוני צעירים כמו דרור ישראל, שהם מספקים את כל התקציב להפגנות, הגברה, לוגיסטיקה של הסעות וכו'. עכשיו, במקביל מה שקורה פה, נעשה פה תהליך מאד מעניין, שנקרא פורום חשיבה, זכיתם לשם

שמצלצל מאד לא טוב, שנקרא פח"ה, זה מזעזע, אבל מתוך האהלים האלה, אייל גבאי : זו לא המצאה שלהם שחר כהן : לא לא, זה שלה, אם מישהו מחפש פח"ה באינטרנט, יש להם פייסבוק, אייל גבאי : יש לי גם את המסמך שלהם. יש כבר גרסה 8. שחר כהן : נכון. הם מייצרים מסמכי תוכן, תהליכי חשיבה שמייצרים מסמכי תוכן, שעד לפני המוחים הם היו המסמכים של האג'נדה שהיו כביכול מתרגמים צדק חברתי למשהו שהוא קונקרטי, ושם נמצאים אנשים כמו טלי ששון, ודידי לחמן – מסר ואנשים שהם בגדול פרופסורים, ומה שקרה ביומיים האחרונים, בעצם הם לקחו את זה ועטפו את זה פה בשישים מומחים, והמומחים האלה בעצם יצרו את מסמכי התוכן שאנחנו נצטרך כנראה, להתדיין אתם או לנסות לראות איך אנחנו מתייחסים לזה. זו בגדול תמונת המצב כיום. יוג'ין קנדל : אני רק מאד רגיש למילה האחרונה שלך, שחר כהן : לכן אני שם את זה עם אלף כוכביות ואתגרים. מה שאנחנו הצענו וויתרנו בגלל מנו, אנחנו כרגע פועלים בשלושה מישורים מרכזיים. הראשון זה מפגש בלתי אמצעי והמטרה היא לייצר engagement עם המאהלים, סליחה על האנגלית, אבל אין לזה מילה, לכן בחרתי, זה חיכוך, או לא חיכוך, בקיצור זה engagement יוג'ין קנדל : זה יצירת מגע שחר כהן : כן, אבל זה מגע תוך כדי מחויבות. כשהמטרה היא קודם כל להפחית את הדמוניזציה של חברי הוועדה, וכיום חברי הוועדה נתפשים כמנותקים, אני חושב שזה בגדול ואיך להגיד לכם,

שהמפגש של מנו ביום שבת היה בול, בינגו, אנשים נפלו, מי שראה את הסרטים ראה את הכימיה שנוצרה, היה להם מבט מעריץ בעיניים בסוף, ביום ראשון בערב, ומחיאות כפים והוא זכה להמון הערכה. ויש מפגשים פחות טובים, כמו אתמול, שגם יש הבדל, אין מה לעשות, לא כל המדינה היא ככר המדינה. וגם שם, דרך אגב

איי גבאי: דרך אגב, מה גרם לבחירה ללכת לככר המדינה בתור מקום ראשון?

שחר כהן: היה לנו שם קונטקט בככר המדינה, שהיה לנו נוח, והזמינו בעצם אותנו.

מנואל טרכטנברג: הזמינו אותנו ונענינו להזמנה.

שחר כהן: ממש ככה. ה-frame היה כזה, שאצל פרס מנו אמר, ודרך אגב, כבר מיד אחרי מנו, הגיעו פניות ממאהלים נוספים להפגש, למשל, נורדאו ביקש יום חמישי אם יכול להגיע מישהו לדבר אתם, אז אם אחד מכם יבוא, אני אשמח, כבר דיברתי עם גל ועם טלי, זה מאהל מאד הייטקיסטי, צריך להבין שיש מאהלים שיש בהם נוער עובד ולומד, ויש מאהלים של אנשים קשי יום כמו המאהל בבאר שבע, ויש מאהלי, בעיקר בתל אביב, של הייטקיסטים ומשפחות, ומה שקורה במאהלים האלה, גם במאהלים ברוטשילד, זה לא חברה עם סושי ונרגילה, חברה, זה בית מדרש, בית מדרש, אנשים מגיעים לשם ולומדים, יש שם הרצאות כל ערב, אנשים מגיעים ועושים מצגת עם bench mark על ההוצאה לחינוך ב-OECD של ישראל לעומת פולין וכל מדינות העולם, זה ממש בית מדרש בהרבה מאד מקומות. וצריך להבין את זה, ובעיני זה תהליך מבורך. כשאתה הולך בשד' רוטשילד לפחות ואתה שומע דיבור על

גרעון, על מסים עקיפים, תוצר, OECD, חינוך – זה מה שאתה שומע,

רפי מלניק: אתמול בערב היה in side story

שחר כהן: נכון. המטרה היא גם בשבירת מדיניות אי ההידברות, בסופו של דבר אני חושב שאנחנו כבר הוכחנו את זה שם, במיוחד לאחר אתמול, ואתמול אתם בטח ראיתם, אמנם היה טעון קשה, טעון ייצרי, כמו שבאר שבע בדרך כלל יודעת לייצר, אבל בסופו של דבר, אחרי שעתיים וחצי שאני ושלומי חטפנו צעקות, ואיזה כפכף אחד שעף באוויר, ובסופו של דבר זה נגמר בחיבוקים ובמחיאות כפים. שלומי?

שלומי פריזט: אני הייתי שם.

שחר כהן: צריך להבין, האנשים האלה לא קנו כרטיס לסרט שאנחנו חיים בו. צריך להבין את זה ברמה הכי בסיסית, זה משהו אחר לחלוטין. ואני חושב שיש גם תהליך מעניין, התדיינות זו מילה יפה, אבל יש גם משהו שמתחבר למה שמנו אמר לפני כן, תהליך של לימוד. אני חושב שיש פה גם אפקט, מעבר להגעה של הקשבה ורשימה, יש מקומות שבהם יכול להתנהל דיון אינטליגנטי מאד טוב, למשל, במאהל נורדאו הוא יסביר למה הוא חושב שיעשו מטכ"ל פיסקלי, זה יהיה דיון מאד מעניין, לדעתי, עם האנשים שנמצאים שם. במקביל, אנחנו מתחילים להריץ מערכת דיונים פורמליים, וגם ערוץ האינטרנט לציבור הרחב, והדברים האלה הם כרגע יודעים שדודי מנהל המשרד לקשר עם הציבור,

אוהד רייפן: שחר, אתה יכול לספר על התאורים באינטרנט, כי זה מאד רלוונטי לוועדות, אפרופו מה שמנו ביקש שנבין מה הציבור רוצה, אז חוץ מלקרוא בעיתונים,

שחר כהן: אז אנחנו תוך כדי תנועה, הרעיון הוא בגדול לייצר שיגיעו שני חברים מהוועדה למתנ"ס, לאוניברסיטה, ממוזג ומסודר, ושם יוכלו להופיע בפניהם גופים ואנשים שרוצים, אתה, מנואל טרכטנברג: לא לא לא, הוא שואל שאלה אחרת, זה זה ברור שנעשה, אבל הוא שואל, ובצדק, צריך איכשהו מהחומר שעולה, בפרט מהאינטרנט, צריך לעשות איזשהו תהליך של סיכום, יוג'ין קנדל: לא, אבל הוא מדבר על שינויים דווקא, מנואל טרכטנברג: שניה, הוא יסיים ואז נדבר על זה.

שחר כהן: או.קי. תכף נדבר על שינויים. ערוץ נוסף שנפתח, זה האתר היעודי של שידור אינטרנטי ואפשרות לתת תגובות, והתגובות דרך אגב ירוכזו מדי שלושה ימים או שבוע, ויובאו לפני הוועדה עם מסמך של שלושה עמודי וורד עם כל התגובות הבשרניות והיותר רלוונטיות וזה באחריות המשרד בקשר עם הציבור, ומוביל מנו, הוא הצליח לארגן שני חברה מוכשרים מאד, שה מתפעלים פייסבוק וטוויטר כפי שראיתם. מנואל טרכטנברג: זה כבר קורה.

שחר כהן: כן, זה כבר קורה. והיו-טיוב, לא כפי שמנו כותב, עכשיו, בואו נפתח את השינויים. קודם כל אני חושב שבמיוחד לאחר אתמול חשוב לייצר עוד מגע עם האהלים בשבוע הקרוב, מאהל ירושלים, אני אשמח אם יוג'ין יבקר אולי מחר, מאהל ירושלים שהוא מאהל פרגמתי, ואולי עוד מאהל אחד בפריפריה ומאהל נורדאו ביום חמישי, ואנחנו מייצרים חמישה אירועים כאלה, שיוצרי תחושה של מעורבות.

מנואל טרכטנברג: תודה שחר, אני מבקש משלומי שהוא מתאפק מאתמול בלילה, לספר לנו על האירוע שהיה, ואז אני אתן איזה רקע כללי ונפתח את הדיון. בבקשה, שלומי. בקצרה.

שלומי פריזט: בקצרה, טראומה גדולה בסיפור קצר. מגיע למנהל ואתה שקרן, חוסר האמון הוא טוטאלי, הוא לא ליד, הוא לא בערך, הוא לא פרצוף. אתה שקרן. אתה סיפור כיסוי, אתה באת למרוח זמן, אתה מגיע עם תפישה עצמית של משהו – כלום. אין דבר כזה, זה סתם. זה פסאדה, אתה מסכה של אלה בממשלה, שלא מעיזי לבוא להראות את הפנים שלהם, איפה ביבי, איפה ביבי איפה זה, בצרחות אימים. זה סוג האנשים, היה אז. אבל, אבל אתה מסכה ונציאנית שאין לה תווי פנים. אתה פרצוף שאיננו של אותם אנשים שמשקרים אותי כל הזמן ואתה עוד אחד מהשקרנים האלה. Statement זו החוויה שלי מאתמול. דבר אחד ראשון, המפגש הוא לא בלחיצת ידיים. הוא ברמת הבדיחה. אחד. השני,

יוג'ין קנדל: ואיך אתה הגבת לזה?

שלומי פריזט: אני אמרתי: רבותי, אני עובד אצלכם, אני באתי לשמוע, אני באתי לדבר, באתי לשבת ולהקשיב, אני עובד אצלכם. אין לי מעבר לזה מה להגיד. אני עובד ציבור, אתם משלמים לי את המשכורת, אנחנו בסוף הדרך נסיק מסקנות, אתם תהיו השופטים שלנו. כמו שאתם שופטים של המדיניות הזאת של הממשלה, אתם תהיו השופטים של המדיניות הבאה של הממשלה. זה באמת אתם וזה באמת שלכם. עכשיו, בואו נדבר, בסוף תגידו זה לא מוצא חן בעיניכם, תגידו זה לא מוצא חן בעיניכם. זה לגיטימי. לא עזר כלום. לא, זה לקח שעתיים וחצי, שבסוף היה ניצוצות. ניצוצות של אמון, ניצוצות של משהו, של בערך, של פה, אולי אתה באופן פרסונלי לא גדול השקרנים כמו שחשבנו, אבל הוועדה – זה מדובר בחבורה, אנחנו חיים בעולם אחר לגמרי ממה שקורה שם. זה אחד.

שתיים, המדינה ברחה – ההרגשה שלהם, מצעיר, והיו שם אנשים בגיל של אבא שלי, סדר גודל של 60 ומשהו, קשי יום, נתמכי רווחה וכו'.

גל הרשקוביץ: לא מעמד ביניים?

שלומי פריזט: אם אתה ממצע את כך מי שהיה שם, אתה מגיע בדיוק למעמד הביניים. וזה קריטי הדבר הזה. וגם הצעירים שהיו שם, הסטודנטים שהם סטודנטים לתואר שני וסטודנטים לתואר ראשון וילדים טובים באר שבע וגם לא באר שבע, מהסביבה, שכולם אמרו בצורה מאד ברורה, כל אחד בשפה שלו, בטרמינולוגיה שלו ומהכאב שלו. רבותי, אין לי מושג על מה אתם מנהלים שם, המדינה הזאת ברחה. היא עזבה אותי. היא לא שלי. אין touché בין העם לבין ה-institution זו הפרשנות של. זה מדגם של N שווה אחד וצריך לקחת את זה בחשבון, אבל זה מה שהיה וזה מאד הומוגני בתוך הטקסטים.

מנואל טרכטנברג: לא, זה N שווה 600, כמה היו שם?

שלומי פריזט: כן N שווה 600 ומקטן ועד גדול. אמרה ילדה בת 16.5 רז, אני רוצה להקריא לכם, כתבתי את זה, זה לא משנה כל כך, אבל הם כולם אומרים אותו הדבר בכזאת עוצמה, והכל זה בטקסטים שונים, זה לא אותו מסר. אתה לא שומע

גל הרשקוביץ: זה אחוז מהאוכלוסיה.

שלומי פריזט: עמדה ילדה בת 16,5 ואמרה, אני באר שבעית, הייתי באר שבעית, אני אהיה כל החיים שלי באר שבעית, ואני אוהבת את המדינה ואוהבת את הזה, אבל אני קיבלתי צו גיוס, המדינה הזאת מצד אחד דרכה על החלומות שלי, אני לא יודעת מה יהיה אתי ואיפה אני אהיה, העתיד שלי איננו – ילדה בת 16.5 אמרה לי את זה, וגם כולם אמרו את זה, וגם בסוף זה נסגר

אחורה לכולם. ואמרה: אני לא יודעת איך אני הולכת, מי הולך לשרת מדינה שלא משרתת אותי. זה הstatement המרכזי, המסר, המדינה פשוט עזבה אותה. וזו תנועה של אנשים, מנהלים איזו מדיניות, באמת סבאבה, אנשים כולם אינטליגנטים, מה זה קשור אלי? לא הרבה.

הדבר השלישי הוא שיש סולידאריות מאד גדולה עם חברי, בין שני הclasses האלה שהיו שם, בין קשי היום שהן אמהות חד הוריות והיו מילים על זנות והיו מילים על פלשתי לבתים וזרקו אותי וגלגלו אותי ואני בחובות ואני דפוק וזרוק אמיתי, לבין ילדים שרואים אותם ילדים טובים באר שבע, וההזדהות והסולידאריות היא טוטאלית. המסר הוא לא הומוגני, אבל ההזדהות ביניהם היא טוטאלית. והבאתי שיר, ממש מלא עזרים טקטיים. אני רוצה להקריא לכם חלק קצר ובוזה אני מסיים.

גל הרשקוביץ: אתה כתבת?

שלומי פריזט: כתב מלך ברגר מבאר שבע, איש מבוגר מאד, והטקסט הולך ככה: עת יקום מדינת עמלים אנחנו היום במדינת עמלים, החזרנו כל הנכסים הגזולים, יצרנו עוצמה בעמל הפירות, כעת כולם יכולים כאן לחיות. לא עוד חסרי גג רעבים לרצונות אדונים כבולים בזמן דחוס מתמשך בלי תקווה, כעת הכל בידינו משוחררים במכורה. בידי העמלים הקניונים המפעלים התחבורה החשמל והכל מה נחוץ לחיים, ...ועכשיו, הדבר הזה יש לו אלמנטים, זה חצי אינטרנציונאל, חצי זה, זה לא הכי מייצג שבעולם, אבל זה שם לגמרי.

עוד אחד אחרון, יש את אלה שלמעלה, למעלה שאליהם זורם הכסף והמדינה עובדת בשבילם, כשאני אמרתי שהמשק הוא

ספינה גדולה וקשה להזיז, לוקח זמן להזיז ספינה גדולה מהמסלול שלה, אמרו לי: אה, מי יושב למעלה בסיפון העליון ומי חותר למטה בעמל ובזה, ואיפה הולך הכסף? ואיפה הולכת העבודה. ספינה גדולה.

יוג'ין קנדל: ראינו, ראינו בגרף.

שלומי פריזט: רבותי, זה בעולם שאנחנו חיים בו. בסרט, פה במזגן אין את זה. אבל זה שם.

פנינה קליין: שאלה קצרה, איך מכינים את המפגש הזה? מה אמרו לאנשים לפני שאתה באת.

שלומי פריזט: זו שאלה ששאלתי את עצמי הרבה פעמים. תשמעו, זה קשה, קשה. נפשית זה קשה. בוכים, צועקים.

פנינה קליין: אבל מה אמרו לאנשים, אתה מכין.

רפי מלניק: זה היה מתואם? אתם הגעתם בהפתעה או שזה היה מתואם.

שחר כהן: לא, הרעיון היה תאום עם מאהל סטודנטים, והיה תאום בלתי פורמאלי דרך מתווך, ואז נעשה תאו פורמאלי. אמרו: אתם באים בתור אורחים שלנו, אבל תדאג שיהיה שקט, תהיה הסברה, תשבו, יהיה בסדר. ואנחנו מזמינים אתכם למאהל.

פנינה קליין: אבל הסטודנטים הם לא –

שחר כהן: יפה, ואפרופו עוד בבאר שבע, אגב מאהל הסטודנטים שהוא רגוע יחסית, אנשים רגועים, יש מאהל של קשי יום, כשאנחנו הגענו ואז גם הגיעו הטלוויזיות, אז תוך חמש דקות הסיטואציה השתנתה. אבל זה באר שבע, ואני מניח שגם אם היינו נמצאים במרחק קילומטרים זה היה קורה.

שלומי פריזט: הם מכירים אחד את השני בשמות.

שחר כהן: הם נמצאים זה ליד זה, ופתאום השכנה בקשה כוס סוכר.

שלומי פריזט: הם מכירים מהמאהל.

שחר כהן: הם מכירים אחד את השני בשמות.

דיון כללי וצעדים להמשך

מיכל עבאדי: אני מנסה להיות עדינה במה שאני אומרת. שלא כדרכי, מנו לא מכיר את הצד כדרכי, אבל מנו מכיר את הצד הלא עדין. כן. תראו, אני רואה את הקטע התקשורתי, את הגישה לציבור האמצעים החדשותיים, האינטרנט או דברים כאלה, בראש ובראשונה שמירת הלגיטימיות של הוועדה, שזה דבר מאד מאד חשוב. מנו, אמרת את זה ואני רוצה לחזק את זה. הוועדה הזאת יושבת בחדרים ממוזגים, זה נכון, אבל היא צריכה לשמור על הלגיטימיות שלה והתקשורת היא כלי כמו כל כלי אחר, ואנחנו צריכים לעשות בזה שימוש מכסימלי.

רפי מלניק: לא, הוא מרכזי, המשחק הוא משחק על התודעה.

מיכל עבאדי: סליחה, אבל בסופו של דבר אף אחד לא מטומטם והתוצאה תהיה במסקנות הוועדה. אבל זאת דעתי האישית, אבל אני חושבת שהמלחמה על הלגיטימיות היא דרמה. אני חושבת אבל, שאנחנו לא נלחמים, שחר ושלומי, אנחנו לדעתי, מרכז הפעילות שלנו לא אל מול שוכני המאהלים, אלא מול התודעה הציבורית שתומכת בהם. כשאתה מפעיל כלי כמו אינטרנט, הוא לא כלי להמונים לעשירון התחתון בבאר שבע, הוא כלי לעשירון העליון. למרות כל ההתדיינויות באוניברסיטאות הממוזגות. ולכן אני אומרת גם, שלומי, יש יתרון תמיד למקבלי החלטות בריחוק מסוים מהציבור. כי השבשבת הזאת היא גם מאד בעייתית. יושבת פה וועדה, יש לה חכמה קולקטיבית, באמת מכל המגזרים. אני לא גרה בצפון תל אביב, אני גרה בחולון והילדים שלי לומדים לא בבתי"ס פרטיים, כי יש כאלה באזור תל אביב. בסדר. Public school נהנית מכל

השרותים הציבוריים של עיריית חולון. ולמה אני אומרת לך את זה? כי גם בואו לא נגזים, בתוך עמנו אנחנו חיים, אנחנו לא פה איזה אנשים מנותקים לחלוטין. כולנו גם עם המשכורות הקטנות של הממשלה, צריכים לממן את יוקר המחיה.

אני מנסה להגיד שגם מקבלי ההחלטות בחכמה הקולקטיבית הזאת, בסופו של דבר, צריכים להביא דבר טוב. ואני רק אומרת המאהלים זה חשוב, הלגיטימיות שלנו באפקט התקשורתי היא דרמה, אבל בסוף צריך לעשות את מה שנכון. ולפעמים לא תמיד אפשר להשיג לזה הסכמה מכסימלית בציבור. לכן אני חושבת שזה חשוב הקשר הזה, אבל פה חושבים מי צריך להיות מאופס בהקשר לתוצאות שלנו, בסוף האיכות של התוצאות שלנו תקבע את היחס אלינו. אני אומרת לך את זה, זה לא רק תקשורת, זה מאחורי המאהלים האלה, יש 300-400 אלף אנשים שהפגינו, אנחנו בגדול אמורים, לדעתי, האפקט צריך להיות אליהם. זאת דעתי.

רפי מלניק: אני קצת חולק עליך. איכות התוצאה של הוועדה היא בהחלט משמעותית ביותר. אבל מי שחושב שאנחנו נבוא עם מסקנות ופתאום דעת הקהל תתהפך ותגלה את האור ותגיד: וואי, לזה ציפינו, אני חושב שזו נאיביות. התהליך הוא תהליך הדרגתי, ואנחנו חייבים להיות בזירה התקשורתית. זאת זירה חשובה ביותר. אין ספק שהעסק הזה צריך להיות מתוכנן ומנוהל, ולדעתי, מתחילת עבודת הוועדה, יש שלושה מסרים שבדעת הקהל ואני מדבר על אנשים שקובעים דעת קהל, היום, בדרך, שמעתי את דליה איציק, ראינו אותה בדרך, והיא אומרת: יושבת שם וועדת שרים,

פנינה קליין : ארבעים איש.

מנואל טרכטנברג : הם עושים את זה גם בכוונה, גם מאיר שטרית מנסה לעשות לגיטימציה ע"י האמירות האלו, מאיר לא יכול להסתכל אלי לפרצוף כשהוא אומר את זה.

רפי מלניק : רבותי, אנחנו חייבים, המסר הזה, שזאת וועדת מומחים, וועדה קטנה יחסית, אנחנו פיקששנו. אני אומר לכם, רביב דרוקר, הוא עיתונאי שאני לא יודע איזה אינטרסים הוא משרת, אבל הוא מדבר על וועדת שרים שיושבת.

מנואל טרכטנברג : אבל זה הכל מתוכנן, רפי. ניסינו אלף פעם ולא הצלחנו. גל הרשקוביץ : אתה חושב שהם לא יודעים? באמת, (מדברים יחד)

רפי מלניק : בנקודה הזאת אנחנו נכשלנו, אנחנו צריכים להודות ואנחנו צריכים לנסות לראות איך אנחנו מתקנים את העניין הזה. הדבר השני, שפשוט המסר לא עבר, וזה נוגע לחוסר האמינות : אתם שקרנים, אתם זה, זה הנושא של המנדט. אנחנו לא הצלחנו לשכנע את הציבור שהמנדט של הוועדה הוא מנדט רחב מאד, לנגוע בכל מיני נושאים,

אסתר דומיניסיני : זה לא אנחנו צריכים לשכנע, זה מי שמינה.

רפי מלניק : לא, סליחה, המנדט הוא –

מנואל טרכטנברג : אנחנו קיבלנו את המנדט.

אסתר דומיניסיני : לא, בסדר, אבל מי שנתן אותו, צריך להגדיר אותו יותר חזק.

רפי מלניק : הנקודה האחרונה, אנחנו קיבלנו את המינוי מהמשלה. מראש המשלה. אבל אנחנו לא ממשלה. אנחנו לא ממשלה. אנחנו נבוא עם מסקנות ועם המלצות, הממשלה כמובן כמו בכל

מדינה דמוקרטית, תצטרך לקבל את ההחלטות. אבל אנחנו לא הממשלה.

שלומי פריזט : האמת שאנחנו לא פוליטיקאים, לא שאנחנו לא ממשלה.

רפי מלניק : אנחנו לא פוליטיקאים ואנחנו לא הממשלה.

מיכל עבאדי: אנחנו פקידים ממשלתיים.

רפי מלניק : בסדר, יש גם פקידים ממשלתיים, ואני אומר, צריך לקחת את זה לתשומת לב, כי אנחנו כבר שבוע בשלושת הנושאים האלה הם פשוט פיקששנו עד היום.

מנואל טרכטנברג : עוד הערות?

אבי ליכט : אני ישבתי היום קצת בצד, אני רוצה לתת לכם הערות מבן אדם שבא הנה פעם ראשונה, ואני, מאלה שמכירים אותי, אני לא נוטה לשתוק הרבה. אבל לפחות בהתחלה אני אוהב להסתכל מהצד ולזהות את הכוחות. קודם כל אני חושב שאתם קצת מגזימים. אני חושב שמהצד, אתם חיים את הוועדה ואני יודע שכל עיתונאי שכותב עליהם, מזיז, ואני לא יודע, אני מהצד. תירגעו. יש פה אנשים פקידי שאוכלים – סליחה על הביטוי – אוכלים חרה מהתקשורת כל הזמן, והם מתרגלים לזה. אין מה לעשות. ואתם אנשי ציבור שחלקם לא זה, וכל דבר שכותבים עליכם עושה לכם דרמה. אז כתבו עליכם בעיתון והמסר לא עבר וזה. עוד שלושה שבועות הוועדה הזאת גומרת, חבל להקדיש את כל האנרגיה ואת כל העבודה לעשות עוד את זה. צריך לדבר עם כמה עיתונאים, לדעתי ללכת למאהל בבאר שבע זה להכנס, תסלחו לי, זה סתם שטות. פשוט שטות.

אסתר דומניסיטי : חבל על הזמן.

אבי ליכט : אתה לא יכול להרוויח בכאלה דברים. תמיד יבוא המטומטם עם הנעל ותבוא ההיסטריה, ומרוב הרצון לטוויטר ופייסבוק

וזה – חאלס, מספיק. עוד שלושה שבועות מגישים את המסקנות, מי יזכור אם נפגשתם עם שני מאהלים או שלושה מאהלים.

רפי מלניק: המסקנות לא ייפלו מהשמים.

אבי ליכט: תקשיב, בסופו של דבר ב-15 לספטמבר זה יעבור לממשלה והם אלה שיצטרכו לקבל את ההחלטות. הם בעלי האחריות ולא אתם. וגם לא צריך להיסחף באווירת הצ'ה גברה הזה. חברה, תירגעו, אני אומר לכם גם שמהצד, אני בתור קורא עיתונים, דווקא הכיסוי הוא לא רע, למרות מה שאתם אומרים. אתה מקבל יופי של סיקור, וגם חברי הוועדה האחרים, אז תמיד יהיו – גם לא יעזור, כל ההמלצות שלא תביאו ייתקלו בביקורת חריפה. לכן אני מציע להרגיע, להפסיק לדבר כל הזמן על שימועים וחמישים ושבעים שעות שימוע, ויבואו כל מיני הזויים עם כל מיני שלטים – תירגעו תעשו את העבודה, אתם וועדה מקצועית עשו את העבודה. תפסיקו לדבר כל הזמן על התקשורת. אני חושב שאתם מפספסים לגמרי. זו ההרגשה שלי. אתם לא חייבים להסכים אתי.

עוד משהו שקצת מטריד אותי. הנושא של המהירות. אני חבר גם בעוד כמה וועדות במקביל. הולכים פה לעשות דרמות בשלושה שבועות. כל אחד מוציא את נבחרת החלומות שלו ושמים על השולחן. שוב, זה כבר עניין שלכם, יש דברים שמשפטית אי אפשר יהיה לעשות כל כך מהר. למשל, הורדת מכסים או כל מיני פעילויות, זה חיים של אנשים. כלומר, צריך לעשות שימוע לאנשים האלה, צריך לקבל החלטות בצורה מושכלת, אי אפשר יהיה להביא פה צ'יק צ'יק, שתבינו בסופו של דבר, המערכת המשפטית, שלומי אומר ביורוקרטיה והכל,

יש פה אנשים שייפגעו מכל המהלכים האלה, ואי אפשר יהיה, אם אתם חושבים שתצליחו להביא שינוי תוך שבוע שבועיים, זה לא יקרה. ולכן אני מציע גם בהיבט הזה להירגע. יהיו פה כל מיני מכשולים משפטיים בהמשך, שחלקם אגב מוצדקים, הולכים להוריד את מחיר הדבש, מישהו ייפגע מזה, צריך לשמוע אותו. זה לא כל כך פשוט.

גל הרשקוביץ: יצא קול קורא.

אבי ליכט: בסדר, יצא.

גל הרשקוביץ: כל הפחתת המכסים, כל זה, כל מי שיש לו מה להגיד, להעיר או לומר או לטעון, מיכל עבאדי: זה לא מספיק.

מנואל טרכטנברג: בואו חברים, יש לנו עוד שבע דקות, אני רוצה לסיים. אסתר דומיניסיני: אני רוצה לומר, אני מפרידה בין כמה מישורים. א. אני חושבת שקודם כל מה שנעשה פה במגרש הזה ברשותך, בנושא התקשורת, זה היה מצוין, אגב, גם תגובה מצוינת לחבורה אחרת שאתם לא מתייחסים אליה, וזה חבורת הצללים, אלגנטי, מצוין, יפה מאד.

מנואל טרכטנברג: נכון, כל הנושא של הפייסבוק,

אסתר דומיניסיני: לא, גם התגובה לאלה, תבואו ותדברו אתנו. מה, אתם הולכים לעשות שם מה? מאד יפה. אז קודם כל זה מישור אחד. צריך להשקיע בכל האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים, כדי לתת תחושה שמחוברים, מדברים, מבינים, שומעים, מקשיבים וזה התפקיד של הצוות המקצועי שאתה עושה את זה יפה מאד. הדבר השני של השימועים, זה must. כי השימועים זה גופים וולונטריים, זה עמותות, זה כל מיני זה וזה, וחברי כנסת וכל מיני שירצו לדבר, העובדה היא שאם אנחנו לא נרצה

לשמוע אותם, תביא נזק מאד גדול. זה כל מיני ממורמרים שלא נתת להם זה, לא טוב, חייבים לשמוע, בעיקר את החשובים והגדולים שהם שחקנים במגרש, גם בכיוונים אחרים.

הדבר השלישי זה הנושא של הציבור של המאהל וכל זה. אני רוצה להיות יותר קיצונית. אני חושבת שזה בזבוז זמן ללכת לדבר עם המאהלים האלה. אני חושבת שזה מביא נזק. אני לא חושב שזה מביא תועלת. הוועדה הזאת לא מואשמת בזה שאנחנו שקרנים, תראו, מי שלא ניהל מאבקים עם ארגוני נכים, שכבר היה לי הכבוד לעשות, אז אני ממש צוחקת על מה שאתה מספר, שקרנים – זה קטן, זה כסף קטן. שטויות. זה ממש כל יום יש לך את זה, זה לא דרמה. מכל מקום רק טוב שנסעת במקומי, כי מנו רצה שאני אסע לבאר שבע.

מנואל טרכטנברג: זה האמירה 37.

אסתר דומיניסיני: כן, אני 39.

מיכל עבאדי: זה יש שם ברשות ההגבלים, שם באים מעונבים, לפקידות – שימו לב להבדל.

שלומי פריזט: זה לא הרגשה אישית שלי,

אסתר דומיניסיני: דקה, דקה, תאמין לי, כבר אמרו לי דברים יותר קשים, שלומי פריזט: זה לא בעיה של מה הם אומרים לי או לא, זה לא אומרים לך, זה שאלה מה חושבים.

אסתר דומיניסיני: מה איכפת לי עכשיו מה חושבים, חבל על הזמן. מכל מקום אתה בא לדברים האלה, המטרה שלנו זה לא שהם יבינו אותנו, יאמינו לנו, יאהבו אותנו. הביקורת עלינו לא שאנחנו לא נחמדים, לא חכמים או לא אוהבים או שקרנים. זה לא שמעתי. הטענה העיקרית ואגב היא נאמרת מאד באלגנטיות,

אני לא חושבת שצריך באמת להתרגש מזה, היא זה: האם יש לנו יכולת לעשות שינוי, והאם אנחנו ממשיכים לחשוב יכולת, מנדט וכל השאר, או שאנחנו ממשיכים לחשוב כל אחד כי חלקנו לא יעזור פה, גם בממשלה, האם אנחנו מביאים את אותם פתרונות שהם כבר מכירים ואומרים: את זה אל תביאו לנו, אנחנו מכירים את זה.

מיכל עבאדי: וזה יהיה מבחן התוצאה של הוועדה.

אסתר דויניסיטי: יפה, ולכן כדאי להקדיש את הזמן פה ולא אם יגידו שאני שקרנית או לא שקרנית, אם נתתי לו ביטוח לאומי או לא נתתי ביטוח לאומי, תאמינו לי, זה ממש לא חשוב. זה חבל על הזמן. אגב, אני חושבת שזה מייצר, התגובות בעיתונות היא לרעתנו, כי ההוא שזרקו אותו, ההוא שזה – צעקו עליו, אני לא יודעת מה יהיה הלאה, הוא לא טוב לוועדה, אנחנו לא במבחן פופולריות של ההוא שממורמר, כי מי שצועק, אתה לא בשליטה, כי יש לך קהלים שונים שם, אתה לא בא לקהל שאתה יודע, גם סתם טמבל אחד יכול לזרוק עליך נעל והוא לא מייצג את האחרים. זה הכל.

יוג'ין קנדל: אני דווקא מאד מתחבר למה שאסתי אומרת. בסופו של דבר, תראו, אנחנו מאד מתואמים, להפך, אני אומר שאנחנו קצת שוכחים גם שבסופו של דבר אנחנו מייצגים את הממשלה. והם מייצגים איזשהו protest הם צריכים לבוא ולהשמיע, ואנחנו צריכים לשמוע, אבל זה לא משהו, אני לא אומר שכן צריך ללכת או לא צריך ללכת, אני חושב שצריך ללכת אולי בשביל נראות, אבל זה לא בנפשנו. מה שקצת מפריע לי זה השימועים. כי אנחנו בוועדת ששינסקי, אוזן קשבת, בוועדת ששינסקי אנחנו נתנו חצי שעה לארגונים שדיברו על כמויות אדירות של

כסף שייקחו מהם. ז"א לתת לשמונים גופים, לכל אחד חצי שעה, זה מוגזם לחלוטין, זה בזבוז זמן שאין לנו אותו. אנחנו צריכים לעבוד על הדברים החשובים.

בדיוק, אני חושב שעשר דקות לכל גוף, זה מצריך אותם לתמצת את זה ולהיות - א. זה צריך להיות מתוזמן ככה שיהיו שלושה אנשים מהוועדה מכסימום, כי להושיב את כל הוועדה לדבר הזה, זה בלתי אפשרי. אבל גם תתן את זה, גם אם תצמצמו את זה, תתנו 10 דקות ומה שחשוב, אני חושב, מה שחשוב זה לשים הרבה אנשים באולם ולהגיד: תשמע, מה שנאמר כבר אל תגיד. כי אחרת, אם אתה, מה שקרה לנו בשניסקי, אנחנו ישבנו יומיים שלמים, זה היה מיגע בצורה קיצונית וכל אחד בא והתחיל את כל הסיפור מהתחלה. וזה לא משנה מה אתה אמרת לו, אתה אמרת: את זה שמענו, לא, אני רוצה להגיד.

אבי ליכט: להבדיל משניסקי, זה יכול ליצור מהומה באולם, כי זה לא אוכלוסיה של שניסקי. אתה תכניס את כל הפעילים לאולם, ההוא יגיד יתחילו להרביץ שם מכות, ההוא יזרוק כסאות, מנואל טרכטנברג: לא, לא, לא משדרים באינטרנט, כשאפשר להגיד אבי ליכט: נאמר כבר.

יוג'ין קנדל: או.קי. אז אולי לכתוב על הלוח מה כבר נאמר. פנינה קליין: אני גם חושבת שלצאת למאהל זאת בעיה, והסיבה שאני חושבת כך, מעבר לדברים שכבר נאמרו ואני מסכימה אתם, אנשים מחפשים לשמוע אם יש לנו פתרון ואם אנחנו יכולים להבטיח להם דברים. אנחנו בשלב זה לא יכולים להבטיח דבר. אנחנו גם לא במצב שאנחנו יכולים לדבר על דיונים. אז מה התועלת בעצם?

מנואל טרכטנברג: לא, רק להקשיב.
פנינה קליין: להקשיב, נכון, אבל הקשבה בלבד היא לא בדיוק מה שהם רוצים,
מנואל טרכטנברג: היא מעצבנת אותם.
פנינה קליין: היא מעצבנת, היא מכעיסה. היא לא נותנת פתרון. אין כאן פינג פונג, אז מאחר ואין פינג פונג אני חושבת שזו בעיה. לגבי הזמן, חצי שעה זה המון זמן, וגם אני חושבת שצריך לבקש מנואל טרכטנברג: זה גם נאמר כבר. את רואה שזה קשה?
פנינה קליין: מה שרציתי להוסיף, זה שאנשים יביעו בכתב, להביא בכתב עמוד עם הנקודות העיקריות של מה הם רוצים להגיד, להביא בכתב, כדי שאנחנו נאסוף. אנשים מתרגשים לפעמים, אנשים קשה להם לדבר. שיהיה משהו כתוב. בכתב.
יוג'ין קנדל: תנאי מוקדם להופעה זה תסקיר בכתב.
מנואל טרכטנברג: זה כבר נאמר.
יוג'ין קנדל: וקצר, לא יותר משלושה עמודים.
פנינה קליין: בהתאם לזה נחלק את האנשים, אני חושבת.
מנואל טרכטנברג: טוב, חברים, צריך לסיים, היה לי הרבה מה להגיד אבל לא יהיה זמן. קודם כל הדברים שאמרתם חשובים ואנחנו עכשיו מקיימים ישיבה על זה, והדברים האלה יילקחו בחשבון.
אני רק רוצה להגיד כמה מילים. תראו, המנדט של הוועדה הזאת זה לא רק לכתוב דו"ח מקצועי. נאמר במפורש, זה גם הידברות. כך כתוב. לא נאמר לנו איך לעשות את זה וכו', אבל מתוך ידיעה שהלגיטימיות תבוא משם גם. לא רק, אבל גם משם. לכן אנחנו מבצעים משימה שהוטלה עלינו, זה לא עניין של בחירה כאן. אנחנו מחויבים לעשות את זה.

אני חושב שמלכתחילה, או אולי לא מלכתחילה, אבל אחרי דיונים, זה היה קודם כל קורה ב-real time שבוע ימים שאנחנו בעסק הזה, ועשינו לא רע בשבוע ימים, מיכל עבאדי: זה מצוין בעיני.

מנואל טרכטנברג: כן. אני אומר, יש ארבע או כמעט חמש זירות שפועלות בזמנית. זה התקשורת המסורתית, ותאמינו לי, שאם היתה התקשורת אוהדת, אין מקריות כאן כהוא זה. יש עשרות שעות של השקעה שלנו בעניין הזה. אני אומר את זה.

אבי ליכט: בסדר, הניבו תוצאות.

מנואל טרכטנברג: הניבו תוצאות. לא לא, כל מה שאני אומר זה שאין פה מקריות. כלום הוא לא מקרי. כלום כלום כלום. זה א. ב. מערך האינטרנטי פייסבוק וטוויטר רץ בצורה מדהימה, ואחד הדברים, התוצרים שאתם תקבלו מהזה, זה ניטור של הרשת וזה נורא חשוב, כדי לדעת מה קורה שם, מה הסנטימנטים, לאן זה הולך, מה עוצמת הזעקה בתחום זה או אחר. זה אינפוט בשבילנו, ולקבל את זה זה חשוב. השימועים, לא היתה לנו ברירה, נאמר לנו במפורש, שאנחנו חייבים לעשות את זה. זו וועדה ציבורית, חייבים לעשות את זה בצורה מאורגנת.

פנינה קליין: הקשבה.

מנואל טרכטנברג: כן, צריך. ועכשיו, יכול להיות רשמנו לעצמנו, יעילות, אם אפשר לעשות את זה ברבע שעה – אדרבה, נעשה את זה. עשר דקות, what ever חברים, אני שמעתי. זה עניין של יעילות ושימוש נכון של הזמן שלנו. הנקודה שכל הזמן, מהיום הראשון הטרידה אותנו זה האם ליצור את המגע הבלתי אמצעי או לא, התלבטנו נורא, תאמינו לי, אין סוף התלבטנו בוועדה בשאלה הזאת. בסוף, במוצאי שבת לקחנו החלטה לא, ביום

ראשון עוד לא היינו בטוחים. ההתלבטות שיש כאן היתה לנו עד הרגע האחרון, נכון? שעתיים לפני.

שלומי פריזט : שעתיים לפני.

מנואל טרכטנברג : ממש שעתיים לפני לא היה ברור שאני הולך. ובסוף אמרנו : או.קי. בואו נעשה את זה. היה engagement ויצא טוב, היה יכול לצאת לא טוב. יצא טוב, וזה יצר איזשהו, אתה יודע, זה כמו בקרב, המגע הראשון יש לו משמעות סימבולית אדירה. אתה יוצר מגע. טרח. זה קרה, זה היה טוב. אתמול זה היה כאילו הקצה השני

יוג'ין קנדל : זה היה כמו date אני לא משווה את זה בכלל

מנואל טרכטנברג : בסדר, נכון, זה היה יותר כמו date אצלי יותר כמו קרב. לא ברור אם נמשיך. בכל מקרה, אם נעשה עוד אחד או שניים, זה לא ברור, זה עוד אחד או שניים בכמה מקומות כאלה, בעיקר כדי לתת לגיטימיות למקומות אחרים בארץ, לא יותר מזה. זה לא ערוץ אמיתי. זה ערוץ של נראות, של התרשמות. יש משהו בזה, כמה שהם צעקו עליו, אתה יודע מה? בסוף הוא נראה בארבעי, וזה עושה משהו. אתה יודע, מה לעשות.

שלומי פריזט : אני לוקח את זה כמחמאה, כמי שבא מראשון.

מנואל טרכטנברג : אני אומר, יש משהו, מה הערך של זה אני לא יודע לכמת כרגע, בכל אופן זה לא יעסיק אותנו אם בכלל, או הרבה או מעט או אם בכלל. כי זה השבוע הזה אולי עוד אירוע אחד או שניים וגמרנו את הסיפור. עכשיו תראו, עוד שלוש הערות שחשוב לי מאד להגיד אותן.

נפיץ לכם את הבלוק שכתבתי לכם אתמול בלילה. כבר הופץ? או.קי. הסיבה היחידה היא שהקטע האחרון נוגע לציפיות, לניהול הציפיות ושם יש לי כמה statements מאד ברורים על

ניהול הציפיות. זה חשוב שה-frame of mind של כולנו, זה דברים שאמרנו היום כאן, אבל זה פשוט מנוסח בצורה מסוימת. זה אי ניהול ציפיות. מה you can do and you cannot do יש שם אמירות על זה. זה דבר אחד. דבר שני, לא טוב שהיה פוקוס יותר מדי עלי. לא טוב. אני מרגיש רע עם זה, זה לא טוב. אנחנו עושים הורדת פרופיל מכוונת. זה לא קל מול התקשורת, התקשורת מחפשת את זה. אסתר דומיניסיני: אני חושבת שזה טוב. מנואל טרכטנברג: לא, זה לא טוב. יש פה וועדה מקצועית, אסתי, שמורכבת ממומחים, וזה לא טוב שיש פרסוניפיקציה של הוועדה, זה לא טוב. אז אנחנו עושים הורדת פרופיל עלי, ואני כן אבקש מכם, תהיו מוכנים לשתף פעולה עם שרון. אני ארצה שיהיה קצת פוקוס, שידעו שיש פה 14 חברי וועדה מקצועיים, מומחים, מסורים שיכירו גם אתכם. הוא יארגן את הדבר הזה. זה יהיה שיחות of the record עם נושאים נבחרים. נראה איך עושים את זה. בבקשה, תשתפו פעולה, זה עניין חשוב. והערה אחרונה, תזכרו מה שאמרתי בתחילת היום. מלבד זאת, כלום עם אף אחד, כי אם לא, זה בורח לנו. שרון יעשה את התאומים. חברים תודה רבה. המשך יבוא.

16.8.2011

הוועדה לשינוי כלכלי חברתי
